

COLOANA INFINITULUI

REVISTĂ DE CULTURĂ
EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ "CONSTANTIN BRÂNCUȘI" TIMIȘOARA



Ediție specială
dedicată
Academicienilor Bănățeni

Anul XXV, nr. 121, 2022 Timișoara



**Acest număr al revistei „Coloana infinitului” a apărut cu sprijinul financiar
al Consiliului Județean Timiș,
prin Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș**

CUPRINS

HORIA CIOCÂRLIE - Academicienii bănățeni, personalități marcante ale culturii și științei românești	1
CRISTINA HRIȚCU - Episcopul Roman Ciorogariu- „cruciad al idealului românesc”	2
DUMITRU ȚUCU - IN MEMORIAM Prof. univ. dr. ing. Vasile Cocheci, membru corespondent al Academiei Române.....	5
CONSTANȚA SYLVIA HÂRCEAGĂ - Ștefan Augustin Doinaș, între sacru și profan	8
BILIANA PETROVICI - Povestea destinului scriitorului Petru Dumitriu	12
VIVIANA MILIVOIEVICI - Vasile Goldiș, ideolog al Marii Uniri	16
DUMITRU MNERIE - Academicianul Corneliu Micloși (5 martie 1887 – 10 august 1963)	20
FLORINELA SĂVESCU - 160 de ani de la nașterea protopopului Gheorghe Popoviciu	26
ELIZA RUSE - Aspecte inedite despre Traian Vuia	28
HORIA CIOCÂRLIE - Amintiri despre Aurel Turcuș, un colaborator apropiat și un prieten drag	30
MIHAI SPORIȘ - Coloana lui Brâncuși-vâlva monument, ca un râu de foc curgător între cer și pământ	32
DUMITRU RADA - Eminescu, Goethe și Heine	35
DORU ARĂZAN-jr. - Cu Doru Arăzan despre bucuria de a fi împreună în sec. al XXI-lea	36
HORIA ȚĂRU - O nouă carte dedicată scriitorului bănățean Nicolae Danciu-Petniceanu	39
DANIEL LUCA - Homo amans	42
VASILE BARBU - Plaiuri din Banat în legendele Danielei Văleanu	43
MONICA M. CONDAN - Viorica Bălteanu și destinul genialei domnițe valahe Elena Ghica	45
VERONICA BALAJ - Țara de dor a Melaniei Rusu-Caragioiu	48
MELANIA RUSU CARAGIOIU - Dor de țară, grai iubit	50
MARIANA PÂȘLEA - O confesiune	51
CRISTINA LILIANA DIACONIȚA - Eu..scrisul...celălalt eu	55
AIDA VOIVODICIAN - Vers încercănat	56
TICU LEONTESCU - Izvor de har	58
FLOREA CONSTANTINESCU - Scară de cuvinte	60
SILVIA GABRIELA ALMĂJAN - Coloana Infinitului, legătura dintre ceresc și teluric	62



C. Brâncuși - Căuc

ACADEMICIENII BĂNĂȚENI, PERSONALITĂȚI MARCANTE ALE CULTURII ȘI ȘTIINȚEI ROMÂNEȘTI



Conform tradiției revistei noastre, cel de-al doilea număr din fiecare an omagiază academicienii bănățeni, în cadrul programului „Pantheon bănățean”. Această tradiție a fost urmată cu consecvență timp de 18 ani și ne propunem să o respectăm și pe viitor.

Academia Română, cel mai înalt for științific și cultural al țării se află la loc de cinste în topul încrederii românilor, alături de Armată și Biserică. Se cunoaște rolul său în făurirea unității naționale și în păstrarea identității românilor, în consacrarea valorilor intelectuale cele mai prestigioase și în cercetarea și creația de vârf din domeniile cele mai variate ale științei, culturii, artei. Ea cuprinde în rândurile sale specialiști din diferite domenii ale cunoașterii și este mereu o prezență vie în viața publică, prin membri săi, personalități consacrate ale științei și culturii, cu o reputație națională și internațională de anvergură. De ziua Academiei Române, în 4 aprilie 2022, *președintele Academiei Române Ioan-Aurel Pop* a afirmat că: „Academia Română este o alcătuire omenească și, prin urmare, ea are toate calitățile și defectele unor asemenea creații imperfecte. Cu toate acestea, Academia Română are și a avut în toată existența ei o anumită unicitate, bazată pe independența spiritului creator al elitei intelectuale de cel mai înalt nivel, elită pe care o reunește sub cupola ei.[...] Academia Română, în ciuda acestor avataruri, își continuă cu demnitate periplul în istoria românilor, fiindcă ea nu este o creație de conjunctură, nu s-a născut din dorința ori din ambiția unui om sau a altuia, ci prin decizia națiunii române, în serviciul căreia se află de 156 de ani. Academia este, așadar, nu o instituție de comunități intelectuale, ci una a elitei intelectuale de cel mai înalt nivel, ea nu s-a născut ca să judece sau să catalogheze oameni, ci să înalțe permanent spiritul uman pe culmile recunoașterii valorii. Prin urmare, în ciuda unor ironici detractori, nu membrii ei individuali, ci Academia în ansamblul ei este nemuritoare, fiindcă ea este izvorul care strânge la un loc mereu energia sufletească națională și fiindcă face acest lucru prin șirul ei nesfârșit de membri, puși în serviciul națiunii române”.

Să punem în lumină contribuția însemnată la patrimoniul național a Academicienilor bănățeni, în special, a devenit de-a lungul anilor o datorie de onoare și un imperativ pentru noi. De această dată, în paginile revistei sunt prezenți academicienii: *Roman Ciorogariu, Vasile Cocheci, Ștefan Augustin Doinaș, Petru Dumitriu, Vasile Goldiș, Corneliu Mikloși, Traian Vuia*, autorii articolelor empatizând cu subiectul ales și încercând să aducă informații cât mai utile înțelegerii personalității și activității sale. Le aducem mulțumiri tuturor celor care, în urma unor cercetări riguroase, au reușit să ne trimită spre publicare materiale foarte bine documentate.

Prezența lucrărilor artistului plastic *Doru Arăzan* onorează revista noastră. Îi dorim putere de muncă și mult succes în continuare.

Apreciem articolele din rubrica „Viața cărților”, incluzând cronici de critică de întâmpinare a noilor cărți apărute pentru a fi cunoscute publicului larg și desigur cititorilor noștri. De asemenea și materialele din rubricile noastre obișnuite: „Brâncușiana” și „Eminesciana”. Ne bucură interesul constant pe care ni-l arată doamna *Melania Rusu-Caragioiu*, care la 91 de ani este extrem de activă și creativă. Viața cenaclului „Constantin Brâncuși” este ilustrată prin trei reprezentanți ai poeziei contemporane, cărora le dorim multă inspirație și succes. Remarcăm aprecierea de care se bucură ediția 120/2022 a revistei noastre, prin articolul semnat de *prof. Silvia Gabriela Almăjan*, căreia îi mulțumim pentru alesele sale cuvinte.

Observăm cu bucurie prezența unor noi colaboratori, ceea ce ne arată că revista noastră este din ce în ce mai cunoscută și mai apreciată în lumea cultural-literară și științifică.

Am constatat cu satisfacție că suntem apreciați și sprijiniți în continuare de *Consiliul Județean TIMIȘ prin Comisia pentru cultură, învățământ, activități științifice, tineret și sport și Programul de finanțare Tim Cultura 2022*. Le mulțumim pe această cale tuturor celor care coordonează și gestionează aceste activități la nivelul județului Timiș.

Horia CIOCĂRLIE

Cristina HRIȚCU



EPISCOPUL ROMAN CIOROGARIU – „CRUCIAD AL IDEALULUI ROMÂNESC”

„Cel mai luminător far care a revărsat lumină asupra acestui trudit popor român de credincioși paznici ai gliei strămoșești” – după cum spunea generalul Gheorghieș, episcopul de Oradea, Romul Nicolae Ciorogariu s-a născut în 1852, în comuna Pecica, județul Arad, dintr-o familie originală din zona Hălmagiului. A făcut studiile primare în comuna natală, iar cele liceale la Arad, Pojon și Hodmezovasarhely. Începe studiile la Academia de Drept din Oradea, apoi se înscrie la Institutul teologic din Arad, pe care îl absolvă în 1877. Este trimis cu o bursă în străinătate, cu specializarea Pedagogie și Psihologie, în orașul german Lipsca (vechea denumire - care a circulat în Țările Române a orașului german Leipzig), respectiv specializarea Filozofie și Teologie în orașul Bonn.

Întors în țară, la Arad, din 1880 devine arhivar și profesor la institutul pedagogic-teologic din localitate. De mai multe ori a fost suspendat din funcție pentru că: „purtarea sa nu corespundea intereselor Statului maghiar.”

Devine membru activ în toate corporațiunile bisericești: Consistoriul eparhial, Consistoriul Mitropolitan, Congresul Național Bisericesc. Din anul 1900 devine călugăr în cadrul mănăstirii Hodoș-Bodrog sub numele de Roman. În anul următor este hirotonit ieromonah și numit director al institutului pedagogic-teologic din Arad. Ultima funcție o va deține până în 1916.



Se implică în toate mișcările și luptele naționale, politice, bisericești și culturale contemporane. După cum spunea academicianul Ioan Lupaș cel care l-a și propus în 1921 să devină membru de onoare a Academiei române, episcopul Roman Ciorogariu a fost „un luptător pentru credință, lumină și dreptate”, activitatea sa desfășurându-se pe trei planuri:

Activitatea publicistică

Roman Ciorogariu a fost un important colaborator al presei vremii, semnând sute de articole cu caracter național, politic, social sau religios.

Colaborează la revista „Tribuna” de la Sibiu în perioada 1884-1903. Întemeiază cu Vasile Mangra și Rusu Șirianu bisăptămânalul: „Tribuna Poporului” din Arad. Din 1 ianuarie 1900 până la 1 octombrie 1917 redactează „Biserica și școala”, organul oficial al eparhiei

Arad, cea mai longevivă publicație arădeană, care a apărut săptămânal (duminica) până în anul 1948 – 71 de ani. În paginile acestei reviste arădene întâlnim semnăturile unor prestigioși oameni de cultură pe care i-a avut Transilvania în acea vreme: Iosif Vulcan, Petru Șpan, Petru Pipoș, ș.a. În „Tribuna din Arad” îndrumă viața politică românească, iar în cealaltă viață religioasă și bisericească. În 1924 întemeiază revista „Legea românească” din Oradea.

Doi ani mai târziu, în 1926, cunoaște lumina tiparului lucrarea *Zile trăite* în care relatează

evenimente istorice contemporane, memoriile sale fiind împărțite pe patru mari capitole: **Războiul mondial, Revoluția, Sub imperiul român și Pagini din război și pace**. Ultimul capitol cuprinde articole publicate în revistele: „Tribuna Bihorului”, „Cele trei Crișuri”, „Legea românească”, „Cultura poporului”, „Almanachul Presei”, dar și scrisori pastorale sau diverse discursuri ocazionale. În 1931 publică o lucrare despre revoluția lui Horea, Cloșca și Crișan. A mai colaborat și la „Anuarele Institutului Teologic-Pedagogic” din Arad în perioada cât a fost director, la „Speranța-Lumina-Biserica” și „Școala-Tribuna”. În 1934 editează lucrarea **Tribuna și tribuniștii**, în care relatează momente din trecutul presei românești și redă atmosfera din redacția revistei. Tot în 1934, la Cluj, apare studiul: **Din trecutul revistelor și ziarelor de la noi**. A fost membru de onoare al Societății Scriitorilor Români, al Sindicatului Ziariștilor Români din Ardeal, al Societății universitare „România Jună” din Viena.

Pseudonimele pentru articole în publicații sunt: „unchiul”, „unchiașul” și „preotul bătrân”, sau pur și simplu nesemnate, dar ușor de recunoscut pentru că: „Darul scrisului său a fost cel mai luminos dintre talentele cu care l-a ilustrat Dumnezeu. Verbul său era spontan, colorat, expresiv, numai scânteie și nerv.”

Victor Stanciu, profesor universitar, spunea despre activitatea sa publicistică: „Articolele lui ca lăvele unui vulcan în activitate, transformau orice atingeau, aprindeau punțile pe cari anumite încercări oportuniste le aruncau spre tabăra guvernului unguresc și topeau învelișul de ceară sub care se ascundeau simandicoase fețe dispuse să cedeze presiunilor stăruitoare ale opresorilor.”

Activitatea politică

Roman Ciorogariu face parte dintre militanții de bază ai Partidului Național Român, care a activat în perioada memorandistă. A participat la conferința națională de la Sibiu, desfășurată în ianuarie 1892, care a hotărât înaintarea Memorandului. Apoi este ales ca membru al

Congregației comitasense unde ține cuvântări în favoarea apărării drepturilor românilor. Din 1895 se implică în activitățile desfășurate de Partidul Național Român.

În anul 1917 este ales episcop vicar la Oradea, de către Adunarea eparhială. La început numirea nu este recunoscută de guvernul maghiar condus de Tisza, fiind acceptat abia din 1 octombrie 1917. În această calitate reușește să coaguleze în jurul său intelectualii români care luptau pentru afirmarea națională și confesională în Imperiul Austro-Ungar.

Membru în Comitetul executiv al Partidului Național Român din Transilvania, va prelua frâiele Consiliului Național Român din județul Bihor, în calitate de președinte. De asemenea a condus activitatea de constituire a consiliilor naționale din satele bihorene. Prin circulare către preoți și dascăli ai satelor le cere să sprijine acțiunile CNR, dar și înființarea Gărzilor militare românești.

La 1 decembrie 1918 participă la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, fiind ales membru în Marele Sfat al Națiunii. Potrivit celor mărturisite în memoriile sale, a plecat din Arad cu un tren special „împodobit cu tricolor și tixit de imensa lume ce s-a adunat”. Pentru siguranța pasagerilor trenul a fost însoțit de un pluton al Gărzilor Naționale, în frunte cu nepotul său, Eugen Ciorogariu, în timp ce „podurile și linia ferată păzită de gardele noastre”. Descriind drumul până la Alba Iulia arată că a fost unul „triumfal”, pentru că în gări lumea era adunată pentru a aduce onoruri pasagerilor. Notează că în momentul sosirii la Alba Iulia au fost primiți cu „onoruri militare date de o companie de legionari comandați de căpitanul Medrea purtând eșarfă tricoloră”, în timp ce orașul era „îmbrăcat în tricolori”. Roman Ciorogariu mai amintește că în orele care au urmat zeci de trenuri din toată Transilvania au adus mii de români, în timp ce alții au venit și pe jos sau cu căruțele, astfel încât în diminața zilei de 1 Decembrie numărul celor adunați a depășit 100.000 de suflete.

În legătură cu activitățile desfășurate în ziua de 1 Decembrie, episcopul se arată impresionat de „serviciul divin”, în cadrul căruia liturghia a fost făcută de episcopul Aradului, Ioan I. Papp, cel care a subliniat importanța momentului, afirmând că românii sunt martorii unui moment de înviere a neamului. După terminarea liturghiei a urmat deschiderea Marii Adunări Naționale de către George Pop de Băsești, care s-a făcut „într-o atmosferă încordată cu lacrimi în ochi”. Apoi au urmat discursurile unor personalități politice și bisericești. Se amintește de discursul lui Ștefan Cicio Pop, care a descris „suferințele neamului”, în timp ce Vasile Goldiș a citit rezoluția și „cu glas puternic ridică în fața adunării tablele legii celei noi.”

Începând din anul 1919 publică diverse articole în ziarul românesc de propagandă națională „Tribuna Poporului”, apărut la Oradea, ceea ce îi aduce o condamnare la moarte din partea adversarilor politicii naționale românești. Este eliberat de armata română la 20 aprilie 1919.

O dată cu constituirea primului Parlament al României Mari este ales senator al circumscripției Aleșd din Bihor. Între 1920-1936 a fost membru în Senatul României. A fost victima unui atentat cu bombă organizat în 8 decembrie 1920, în Senatul României de către teroristul Max Goldstein. A fost rănit la mâna dreaptă și a stat mai mult timp în spital. A rămas apoi cu denumirea de „episcopul cu dreapta frântă”.

Activitatea episcopală

În ziua alegerii sale, la 1/14 octombrie 1920, cu ocazia convocării primului Sinod eparhial mitropolitul Nicolae Bălan rostea următoarele cuvinte: „Iată vestesc vouă bucurie mare, care s-a făcut la tot poporul român drept credincios din ținutul Bihorului, că vechea episcopie din Oradea Mare, pe care uneltirile dușmanului au îngropat-o cu grele lespezi... timp de 225 de ani, astăzi a rupt pecetea și învie din nou la lumina soarelui libertății noastre naționale! Părinții voștri au dorit să vadă ziua aceasta, dar n-au putut-o vedea”. O

dată cu reînființarea episcopiei de Oradea, la 29 martie 1921 primește investitura din partea regelui Ferdinand, iar în 2 octombrie 1921 este instalat ca episcop de Oradea, ultima funcție de acest fel o avusese în anul 1695 episcopul Efrem Veniamin.

Sub îndrumarea sa se deschid numeroase instituții și societăți: Muzeul eparhial în 1921, „Academia de Teologie” în 1923, care devine „un altar al patriotismului românesc și creștinesc” și va funcționa până în 1940, se inaugurează internatul teologic în 1924, se înființează societatea „Altarul” pentru femei, Tipografia diecezană în 1925, unde avea să fie tipărit și organul oficial al Episcopiei Oradiei, „Legea Românească”, căminul preoților, Școala de cântăreți bisericești, „Fundatia Jubiliară Episcopul Roman Ciorogariu”, destinată ajutorării văduvelor și orfanilor de preoți, dar și preoților bolnavi, înființată la 6 decembrie 1927 precum și alte societăți religioase.

A fost distins cu mai multe decorații, precum: Steaua României în grad de Mare Cruce, Coroana României în grad de Mare Cruce, Ferdinand I în grad de mare ofițer, Cavaler al însemnului onorific pentru merit, medalia jubilară Carol I, răsplata muncii pentru biserică, clasa I, membru de onoare al Academiei române și al Institutului Geografic Regal etc.

La moartea sa, din anul 1936, arhimandritul Iustin I. Suciu amintește de „generații de preoți și învățători instruiți și educați de dânsul cu energie și bunătate în duhul lui Hristos și al naționalismului.”

Bibliografie:

1. *Episcopul Roman Ciorogariu*, Tipografia Diecezană, Oradea, 1936.
2. Roman Ciorogariu, *Zile trăite*, Oradea, 1926.
3. Pantea Maria Alexandra, *Relatările clerului arădean participant la Marea Unire* în „Analele Aradului”, anul 4, nr. 4, 2018.
4. Vesa Pavel, *Clerici cărturari arădeni de altădată*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2008.

Dumitru ȚUCU



IN MEMORIAM PROF. UNIV. DR. ING. VASILE COCHECI, MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE

Încercând acum, la scurgerea celor 100 de ani de la nașterea Academicianului Vasile Cocheci, o rememorare sintetică, din surse scrise și din impresii ale foștilor colaboratori, inevitabil îmi vine în minte un citat din Engels: „O existență în afara timpului este o absurditate tot atât de mare ca și existența în afara spațiului”¹. Într-adevăr, viața profesorului a fost un exemplu despre legătura între spațiu și timp, cu o translație tipic autohtonă de „genul” între „loc și vremuri”. A existat dintotdeauna o întârziere ușoară a oamenilor în raport cu adaptarea la locul și vremurile lor, ieșind în evidență cei care au luat-o înainte (cu bune și rele) sau cei care au rămas prea în urmă. Eminența profesorului, în ciuda celor care nu i-au putut rezista exigenței, a luat-o întotdeauna înainte, iar timpul i-a dat dreptate. Cred că și celebra „Pasăre Phoenix” ar fi putut lua lecții de la profesor.

L-am cunoscut în toamna anului 1990, grație unui alt regretat „mare om al Banatului”: prof. univ. dr. ing. doc. șt. dhc. Aurel Nanu. Îmi amintesc cum, la toate manifestările, atât la secțiunile științifice, cât și la momentele de socializare, profesorul Cocheci era un „element-cheie”, care știa să deschidă sufletul „adunării”, legând într-o admirabilă unitate exigența cu simțul fin al umorului.

Toate acestea erau determinate de spiritul, dar și de formarea domniei sale.

Întreaga viață și-a dedicat-o ingineriei chimice, pe care a considerat-o permanent o profesie supremă, așa cum menționa într-un memoriu de activitate scris cu puțin timp înaintea fatidicului accident: „... Să fim mândri de profesiunea noastră și să o slujim cu toată energia și priceperea de care suntem capabili...”².



Deși s-a născut în Oltenia, așa cum menționează în memoriul de activitate³, la 24 Octombrie 1922, în Bâlteni, județul Gorj, de la vârsta de o lună prof. univ. dr. ing. Vasile Cocheci a locuit, s-a format și a lucrat în Timișoara. Parcursul pregătirii profesionale a început cu studiile școlii primare, între anii 1929-1933. A urmat, între anii 1933-1941 studiile prestigiosului Liceu „Constantin Diaconovici Loga”, perioadă despre care vorbea cu mare plăcere la reuniunile publice la care participa. Mândria de a fi „logan”, formată în perioada studiilor liceale, când la fiecare final de an școlar era printre premianți, l-a motivat și responsabilizat pe tot parcursul vieții, în tot ce a făcut.

După susținerea examenului de Bacalaureat în anul 1941 la Timișoara și promovarea cu brio, a devenit, în urma concursului de admitere, student la Facultatea de Chimie Industrială din București, pe care a absolvit-o la 25 mai 1946, cu mențiunea „cum laudae”⁴ (o altă sursă indică „magna cum laudae”⁵).

Pentru că întotdeauna s-a împărțit între dragostea de chimie și iubirea de țară, patriot prin excelență, convins că prin profesie poți apăra țara, dar uneori trebuie să o faci și cu arma în mână, în paralel, tânărul Vasile Cocheci, își dezvoltă și pregătirea militară: în perioada 1942-1944 satisface stagiul militar în paralel cu studiile în cadrul Universității Politehnica din București, obținând

³ Idem 2

⁴ Buletinul S. Ch. R. Nr. XXVI, 1/2019, p.63-68, ISSN 2066-2971, <http://schr.ro/doc/publicatii/buletinul-societatii-de-chimie-din-romania/2019-1.pdf>, accesat iunie 2022

⁵ <https://www.pressalert.ro/2017/04/timisoara-uitata-vasile-cocheci-inginerul-nascut-oltenia-care-marcata-istoria-facultatii-de-chimie-industrial-din-timisoara-cate-inventii-palmares/>, accesat iunie 2022

¹ *Dicționar de filozofie*, Editura Politică, București, 1978

² Vasile Cocheci, *Memoriu de activitate*, martie 1996

gradul de elev sergent. Ulterior, la 30 noiembrie 1952 a fost avansat căpitan, apoi maior în rezervă.

Traiecul profesional începe prin numirea la 15 iulie 1946 ca asistent la catedra de Chimie Fizică și Analitică a Facultății de Mine și Metalurgie de la Institutul Politehnic din Timișoara (IPT), condusă la acea vreme de Academicianul Ilie G Murgulescu (1902-1991), membru titular al Academiei Române din anul 1951, personalitate marcantă a chimiei din România, rector al IPT (1947-1949), format la școala din Germania (Institutul de Chimie Fizică din Leipzig, laboratorul de „Metode optice” condus de profesorul Fritz Weigert și cel de „Spectroscopie Raman” condus de profesorul Peter Debye, fiind inițiat, ca temă de doctorat, în tehnica investigațiilor fotochimice la profesorul Weigert).

Proaspătul asistent se integrează rapid în nevoile colectivului, după doar un an, în 1946, fiind avansat șef de lucrări. În această perioadă a desfășurat o activitate didactică universitară completă executând și conducând lucrările practice, seminariile și orele de curs cu studenții, colaborând, totodată la amenajarea laboratoarelor de Chimie-Fizică înființate și organizate în perioada 1946-1948. Ca urmare a reformei învățământului superior, în toamna anului 1948 se înființează Facultatea de Chimie Industrială din Timișoara, iar odată cu aceasta inginerul Vasile Cocheci este numit conferențiar la disciplina de Tehnologie Chimică Generală. În paralel a gestionat și cursul de Metalurgie Generală, unde, în primii ani (1948-1949), a condus lucrările de amenajare a laboratorului acestei discipline.

În perioada 1952-1963 a îndeplinit funcția de șef al catedrei de Industrii Anorganice, iar în decembrie 1956 a primit gradul didactic superior de conferențiar în specialitatea „Tehnologie Chimică”.

În urma concursului susținut în anul 1963 a fost numit profesor titular la Facultatea de Chimie, disciplina „Tehnologie Chimică Generală” și șef de catedră până în anul 1985, când a trebuit să suporte consecințele procesului de „rotire a cadrelor” (schimbarea automată la împlinirea a opt ani continui pe aceeași funcție). În această perioadă a continuat conducerea proceselor și acțiunilor pentru inițierea, amenajarea și asigurarea funcționării unor laboratoare noi la disciplinele Tehnologie Chimică Generală și Tehnologia Apelor, dotate din surse proprii, prin autodotare, cu deschiderea unor posibilități de efectuare a peste 30 de lucrări practice cu caracter microindustrial.

Cariera academică în Politehnica timișoreană a continuat cu numirea în funcția de decan al Facultății de Chimie Industrială din cadrul Institutului Politehnic „Traian Vuia” din Timișoara

în mai 1967, ales apoi în octombrie 1968 și reales în 1972 până în 1976, când a fost eliberat prin aceeași „rotire a cadrelor”.

În această perioadă, în anul 1969 a fost numit conducător de doctorat în specializarea „Protecția calității apelor și epurarea apelor reziduale” (transformată ulterior în „Chimie și Tehnologie Anorganică”), poziție în care a condus cu succes 18 ingineri din țară și străinătate (Grecia, Anglia, Suedia, S.U.A.), pentru a obține titlul științific de doctor inginer.

Ca dascăl al cetății, profesorul Cocheci, a completat strălucit activitatea didactică și științifică din cadrul IPT- Facultatea de Chimie Industrială prin cumulul altor funcții la entități academice din Timișoara: conferențiar al cursului de „Metalurgie Generală” la Institutul de Siderurgie, când acesta a funcționat în Timișoara; colaborator pentru partea de chimie în problema apelor din Banat (Sector Mureș-Bega), efectuând o serie de lucrări privind caracteristicile fizico-chimice ale bazinelor naturale din această zonă a țării; titularul cursului „Chimie Generală” în perioada 1959- 1960 la Institutul Pedagogic de 3 ani cursuri de zi; șef la catedra de Chimie Anorganică și Analitică de la Facultatea de Fizică-Chimie de la acest institut, în perioada 1960-1961 (unde a reușit să organizeze și să amenajeze 7 laboratoare de chimie), fiind numit prorector la același institut în luna mai 1963 și apoi prorector al Universității din Timișoara (actualmente Universitatea de Vest).

Vocația aplicativă a profesorului Vasile Cocheci nu s-a oprit aici. Convins că învățământul superior trebuie să fie strâns legat de cercetare și producție, în anul 1972, cu sprijinul Ministerului Industriei Chimice a construit prima hală pilot din învățământul superior chimic pe platforma industrială a uzinei AZUR, hală dotată cu instalații pilot pentru produse de mic tonaj, cu scop didactic, de cercetare și pentru producția de unicate, apreciată la superlativ de numeroase personalități științifice, didactice și din zona producției industriale din toată lumea. Această experiență a fost replicată, cu sprijinul Ministerului Industriei Ușoare în anul 1976 prin realizarea unei hale pilot la Industria Textilă Timișoara.

A fost o voce puternică (poate cea mai puternică în România), care a atras atenția asupra importanței deosebite a problemei protecției calității apelor și a epurării apelor reziduale. Ca o recunoaștere a activității colectivului de la IPT condus de profesor, Ministerul Educației și Învățământului a agreat funcționarea, pentru prima dată în țara noastră, începând cu anul universitar 1971-1972, la

Facultatea de Chimie Industrială din Timișoara, a unei grupe de specializare „Protecția calității apelor și epurarea apelor reziduale”, precum și a unui program de cursuri postuniversitare de perfecționare în acest domeniu. Tot aici se menționează faptul că la Timișoara, în anul 1973 profesorul Cocheci a condus cursurile postuniversitare în specialitatea „Tehnici și tehnologii moderne în combaterea poluării apelor”.

Expertiza tehnică a profesorului și a colectivului gestionat de domnia sa a fost întotdeauna recunoscută. Astfel s-a solicitat profesorului în 1977 să facă propuneri în privința modului de organizare al „Institutului de Cercetări și Proiectări pentru Epurarea Apelor Reziduale” (ICPEAR) București, care urma să se înființeze în 1978 și a fost solicitată, tot de la Ministerul Industriei Chimice, înființarea și conducerea colectivului de cercetare a ICPEAR-ului Filiala Timișoara.

Voi evita prezentarea tuturor pozițiilor publice, deoarece este deosebit de lungă o enumerare a numeroaselor demnități publice și academice reprezentative ale domnului profesor, începând cu reprezentarea în Consiliul Facultății de Chimie Industrială, Senatul IPT, colectivele de redacție ale revistelor de cercetare din domeniul chimiei, până la comisii tehnice și științifice județene și naționale (de la Comisia pentru Protecția Mediului a Județului Timiș (din 1971), până la Consiliul Național pentru Protecția Mediului Înconjurător (din 1971)).

Pentru a demonstra implicarea totală în viața cetății trebuie menționată calitatea de Președinte, respectiv Vicepreședinte al Clubului sportiv „Știința” Timișoara, deținută între anii 1948-1967.

Fără a intra în detalii științifice, este necesară o mențiune legată de viziunea remarcabilă a profesorului privind importanța și complexitatea problemelor de protecția calității apelor, de tratarea apelor naturale, în epurarea apelor reziduale și recircularea apei, care s-a dezvoltat din ce în ce mai intens și autoritar, generând un domeniu științific nou, cu caracter interdisciplinar, cel al „Chimiei și Tehnologiei Apei”, despre care, la Timișoara se discuta încă în urmă cu peste 40 de ani.

Exigența și autoexigența profesorului a fost trăsătura care nu i-a adus numai succese, bucurii și împliniri. Momentul răsturnării bruște a sistemului de valori, busculada de valori volatile dintr-un mediu mult prea îndoctrinat, filtrarea conștiințelor prin interese și, poate, obscurantismul academic rafinat, altfel spus debutul anului 1990, au constituit începutul unei scurte perioade de distanțare inițială a unor colaboratori. Cei mai mulți dintre ei s-au întors repede la matcă și „cozile” de la ușa

profesorului au revenit din toamna lui 1990, lucrurile și-au continuat cursul și succesul și-a păstrat cota, astfel că în 1991, la 9 martie, profesorul Vasile Cocheci a devenit membru corespondent al Academiei Române.

Continua activitatea în numeroasele organisme în care era membru, în interesul progresului industriei chimice și al mediului și apelor din România, încercând să-și folosească întregul potențial intelectual dar și forța morală și formativă de care dispunea, prin contacte permanente și susținute cu mediul industrial, care trebuia să facă față unor provocări complexe, dinamice.

Nu a bănuț niciodată că simetria va fi cea care îi va închide circuitul vieții tocmai în zona în care s-a născut (24 Octombrie 1922, Bălteni, județul Gorj – 08 Iunie 1996, accident rutier, județul Gorj)

Dar personalitatea sa dăinuie și produce efecte prin cei peste 600 de studenți conduși la elaborarea lucrărilor de diplomă și a zecilor de mii de studenți pe care i-a examinat măcar o dată.

Iată un exemplu actual: sâmbătă, 22 iunie 2019, o delegație din Vietnam, prezentă în Sala Senatului Universității Politehnica Timișoara, condusă de dl. Bui Trong Dinh, vicepreședintele Asociației de Prietenie Vietnam – România, în semn de recunoștință pentru ceea ce a făcut pentru studenții vietnamezi România și, în particular, Institutul Politehnic „Traian Vuia” din Timișoara, atât din punct de vedere profesional, cât și uman, i-au acordat o diplomă și medalie din partea Guvernului vietnamez prof. univ. dr. ing Vasile Cocheci, membru corespondent al Academiei Române, fost decan al Facultății de Chimie Industrială în perioada 1967 – 1976. (Distincția a fost înmănată membrilor familiei).



Doru Arăzan – Potret Nina, ghips

Constanța Sylvia HÂRCEAGĂ

ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ -
ÎNTRE SACRU ȘI PROFAN

Figură proeminentă a literaturii române, Ștefan Augustin Doinaș a cuprins în opera sa întreaga arie literară, începând de la poezie, dramaturgie, publicistică, proză critică și istorie literară la studii eseistice și traduceri, dovadă a vastei sale culturi și a puterii de exprimare artistică a gândirii și trăirilor spirituale.

Ștefan Augustin Doinaș, pseudonimul lui Ștefan Popa, membru al Academiei Române, s-a născut la data de 26 aprilie 1922, în comuna Cherechiu, acum Caporal Alexa din județul Arad, așezată într-o zonă de un pitoresc fermecător și vibrând de o istorie veche, multimilenară, într-o familie de țărani înstăriți. Încă de pe băncile liceului „Moise Nicoară” din Arad va colabora la multe reviste de cultură. Debutul în poezie se produce în anul 1939, pe când avea 17 ani, în „Jurnalul literar” din Iași aflat sub conducerea lui George Călinescu. Mai târziu va semna articole de atitudine în revista „Albatros”, de orientare antifascistă, revistă care va apare între 10 martie și 11 iunie 1941, fiind interzisă după 7 numere. În perioada 1941-1948 va frecventa Facultatea de Litere și Filosofie a Universităților din Sibiu și Cluj. Inițial, a fost înscris la medicină, dar încă de la început frecventa mai mult cursurile de la Litere, așa că nu i-a fost greu ca după trei ani de medicină să se transfere la această facultate. Va fi membru al Cercului literar de la Sibiu și colaborator al „Revistei Cercului literar”, avându-i colegi pe Radu Stanca, Ion Negoitescu, Ion D. Sârbu, Deliu Petroiu, Eugen Todoran, Ovidiu Cotruș și mulți alții, aici, spune poetul, „eu m-am născut a doua oară, spiritual”. Debutul editorial al lui Ștefan Augustin Doinaș se va produce târziu, la 42 de ani, în anul 1964, cu volumul de versuri cu



titlul „Cartea mareelor”, vor urma celelalte 17 lucrări ale sale și va avea fructuoase colaborări la reviste: la „Scrisul bănățean” din Timișoara, între 1941-1963, la „Gazeta literară”, organ al Uniunii Scriitorilor, în perioada 1954- 1968. Va primi premiul „Eugen Lovinescu” în anul 1947 pentru volumul de versuri în manuscris „Alfabet poetic”, în anul 1968 premiul „Mihai Eminescu” al Academiei Române, pentru selecția de versuri cu titlul „Ipostaze”. În anul 1979 i se acordă premiul Uniunii Scriitorilor pentru volumul de poezii „Hesperia”, (în total 7 premii de la U.S.) și din anul 1969 devine redactor-șef adjunct al prestigioasei reviste „Secolul 20”. În urma denunțului unui colaborator al Cercului, care dă în vileag implicarea Cercului literar de la Sibiu în viața publică și aspecte din activitatea lui Augustin Doinaș, acesta a suferit rigorile închisorii ca deținut politic și o tăcere impusă de

sistemul comunist, scrierile sale fiind trecute într-un con de umbră, cu toate că „Poezia noastră după al doilea război nu cunoaște o personalitate mai implicată, mai divers și mai bogat exprimată ca Ștefan Augustin Doinaș”, spune Ioan Mihuț. A urmat însă perioada când Ștefan Augustin Doinaș a reînceput să fie prezent în viața culturală a țării. A fost recompensat cu prestigiosul premiu internațional „Herder”. După 1989 a fost ales membru al Academiei Române, a primit titlul de „Doctor Honoris Causa” a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, s-a implicat în politică, fiind senator în legislatura 1992-1996, pe listele partidului „Alianța Civică”. A decedat la vârsta de 80 de ani, la 25 mai 2002, la București.

Opera sa lirică este înnobilită în perioada senectuții de apariția unui volum remarcabil cu titlul

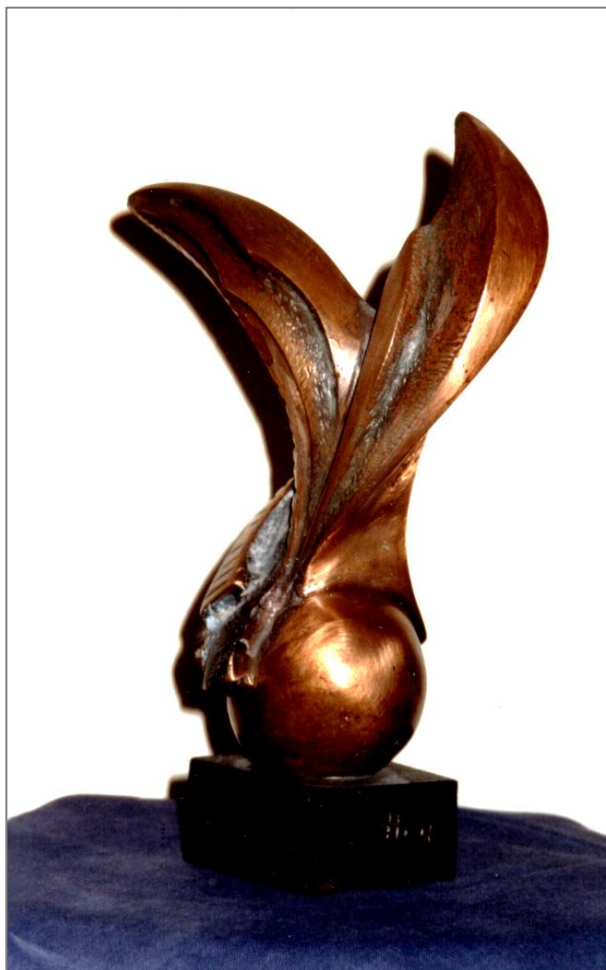
edificator - „Psalmi”, în care poetul Ștefan Augustin Doinaș pornește în căutarea febrilă a divinității, descrie momentele intime ale întâlnirii cu Dumnezeu, relația de interacțiune dintre uman și spiritul divin, prezintă diversitatea trăirilor spirituale dintre om și divinitate. Toate acestea, într-o poezie cu caracter filozofic-meditativ în care autorul supus întrebărilor legate de existențialism, caută răspunsuri ce relevă raportul dintre ființa umană și creator, dintre profan și sacru, material și imaterial, pornind într-o cercetare a dilemelor interioare și găsirii unor adevăruri liniștitoare pentru suflet.

Desigur că, acest gen de creație literară, psalmul, are la bază psalmii biblici moșteniți din ritualul liturgic al cultului iudaic, biserica primară fiind considerată deținătoarea psalmilor lui David, regele care a cântat cel dintâi frumusețea relației sale cu Dumnezeu, măreția și puterea creatorului, dar el a inclus și profeții despre vremurile viitoare, despre venirea lui Iisus și despre patimile sale. Există însă, și filonul din vechile religii ale strămoșilor noștri, care în cinstea zeităților cântau și recitau în temple ode, rugăciuni, imnuri, invocând puterile și mărinimia lor, spre a veni în întâmpinarea dorințelor, rezolvării diverselor probleme, exprimându-și totodată iubirea față de acestea, ritualuri care s-au perpetuat de veacuri și reprezintă și azi un reper major, fundamental, în religia creștină. Poezia psalmică este cea care îmbină într-un mod artistic sensibilitatea religioasă, sentimentele și trăirile autorului legate de Dumnezeul puternic și atotcreator, dar din sfera lirică. Astfel psalmii s-au întins și cuprins întreaga arie a literaturii și a muzicii, trecând în spațiul religios și al teologiei, devenind de fapt o rugăciune înveșmântată într-o haină poetică. Și așa, o identificăm ca poezie sacră, un manifest prin care se exprimă aspirația spre sacralizare, spre apropierea de natura și spiritul divin și de comuniune cu Dumnezeu. Această poezie stă desigur sub semnul smereniei, a nețărâmurii iubirii, dar și a disperării din momentele critice ale vieții, când omul are nevoie de ajutor dumnezeiesc. În ea găsim și teama, bucuria și nădejdea iertării, speranța pe care omul le caută și le găsește la Dumnezeu. Putem spune că „Psaltirea” este egală cu o „teologie în versuri” și prin frumusețea ei, prin grație, eleganță și muzică, această învățătură creștină devine mai accesibilă tuturor, mai ușor și mai bine asimilată.

Preocupările lui Ștefan Augustin Doinaș pentru izvorul credinței, ca om religios, apar după cum mărturisește autorul psalmilor, după ce s-a întors din închisoare: „Eu am ieșit din închisoare mai

credincios decât am intrat” („Templul memoriei” – Ștefan Augustin Doinaș în dialog cu Emil Șimăndan). Vom afla despre influența colegului său de celulă, istoricul Zenobie Păclișan, preot greco-catolic și care ținea slujbe pentru deținuți, apoi a soției sale Irinel Liciu, care l-a atras înspre această atitudine prin forța exemplului personal, dar cu siguranță a contribuit și faptul că în anul 1986 traduce „Biblia” lui Șerban Cantacuzino. La îndemnul profesorului Paul Miron, Augustin Doinaș se ocupă de această „Biblie” pe care o transcrie în limba română modernă. Lectura ei și traducerea psalmilor l-au antrenat și solicitat puternic, astfel că a lucrat cu pasiune și s-a documentat în genul acesta de poezie lirică. Iar acest efort a stimulat dorința de scriere a propriilor psalmi, căutând să nu facă o imitație după ei și de aceea, se bucură de inspirație biblică doar psalmul 100, cel care preia tonul laudativ la adresa divinității, așa cum cer psalmii vechi.

Scrierea lor însă, nu ar fi fost posibilă fără o trezire a sentimentelor și conștiinței religioase, a trăirilor spirituale care se nasc în sfera sufletească, psalmii nu ar putea fi o sursă de inspirație a propriei credințe, pentru că niciun poet nu poate să inventeze credința pentru a scrie poezie religioasă, dacă ea nu este prezentă în conștiința sa intimă. Aceasta, pentru că întotdeauna există o disociere între eul poetic, scriitorul, omul de cultură care caută în mod rațional sensurile profunde ale existenței, apelând la teologie, analize, meditație și eul personal biografic care trăiește efectiv sentimentul religios în sensurile cele concrete. De aceea, în esul „Dialog cu mine însumi”, poetul spune: „Credința începe acolo unde se termină rațiunea” și că între cele două ipostaze ale eului va exista întotdeauna o contradicție de idei, și atunci, ele trebuie puse mereu într-un dialog pentru a se completa căci, „dacă eul poetului este rațional, eul biografic își va pleca în smerenie genunchii spre rugăciune”. În dialogul cu Emil Șimăndan, poetul mărturisește că a scris poezie religioasă în primul rând dintr-o necesitate spirituală, sufletească și că psalmii săi sunt „expresia unei problematice, unei lupte de un dinamism mai acuzat sau mai puțin acuzat, pe care l-am trăit și care și-a avut uneori izvorul de inspirație într-o declarație a lui Eugen Ionescu” care repeta în rugăciunile sale mereu „Doamne, Dumnezeule, ajută-mă să cred!” De aici și tema principală a psalmilor, lupta care se dă între rațiunea minții și spiritualitatea sufletului.

Doru Arăzan – *Dans*, bronz

Cei 100 de psalmi publicați de Ștefan Augustin Doinaș în anul 1997, spre sfârșitul vieții, ne dezvăluie preocupările sale ca om religios, aplecat asupra găsirii răspunsurilor la întrebările capitale ale vieții, atent la lupta care se dă în forul său interior. În poezia sa, credința și rațiunea nu se găsesc în conflict, ele se armonizează și se completează, și una și alta conțin idei prin care se pot descoperi taine ale vieții și naturii umane. Poezia este un dialog direct cu Dumnezeu, inspirat de o emoție sinceră și vine să exprime în modul cel mai autentic toate trăirile și zbaterea sufletească pe care omul, Ștefan Augustin Doinaș, le simte. Pornind în cercetarea universului său fizic și spiritual, a propriilor abisuri, conștient de limitele sale, poetul se adresează divinității, comunicându-i grijile și îndoielile ce-l macină, recunoscând că este supus ca orice om ispitelor. „Balanța mea de carne și de suflet/iși joacă talgerele rând pe rând/și zi de zi tot scutur plin de pofte/din pomul cunoașterii mărului dulce” cu gândul că viața trece ca în zbor și este o luptă a faptelor ce trebuie să rămână dincolo

de noi și de aceea „zi de zi ca-într-un turnir turbat/cu monștrii sufletului meu mă bat”, pentru ca virtuțile atât de plăcute lui Dumnezeu să învingă puterea ispitelor, a poftelor, a atâtor doruri, întrebând: „Să fie, Doamne, într-adevăr păcate”? (Psalmul XLV). Toate se derulează sub semnul sacralului și profanului, căci spune poetul psalmilor: „Doamne,/complet de grotescă-i logodna-între spirit și lut/ Monstruoasa gălceavă din mine/ nu-mi lasă scăpare niciunde” (Psalmul XV).

Dar așa cum este alcătuit, chiar dacă omul greșeste, are limitele sale, el are nevoie de iubire și de îndurare. „Doamne, iubește-mi țărâna flămândă/ Cea care naște și macină totul/Doamne, întreg vreau să-ți fiu înainte!/Nu îngădui să mă împrăștiu în cele trei scânteieri ale pulberii mele” (Psalmul XIV). Iluminarea omului, comuniunea cu Dumnezeu nu se poate realiza decât dintr-o puternică dorință interioară și prin acceptarea ca el să devină păstrătorul luminii sfinte. Dacă apostolii și toți discipolii l-au simțit pe Iisus ca pe „o străfulgerare de lumină care i-a transfigurat din afară”, poetul consideră că legătura sa este mult mai intimă prin împărtășanie, deoarece „eu, cel care-am primit în gură/divinul trup și sânge/Îți fac templu din însuși corpul meu, într-o logodnă a harului, ce n-are asemănare: mă simt lumină- pe dinlăuntru/De ce să te mai caut? Ești în mine” (Psalmul XVIII).

Născut în cer, dar exilat pe pământ, spune poetul, Ștefan Augustin Doinaș, „pe acest pământ de spaime și înfrângeri”, omul trebuie să se resemneze și să primească tot ce i s-a hărăzit, căci ar fi zadarnic „Să-înfășur cu suspine/căderea din grădina ta cu îngeri”, când aici la marginea luminii „eu aflu-n zorii zilei, beat de rouă”, frumusețea tuturor creațiilor lui Dumnezeu (Psalmul XIX). Dar lumea este o alcătuire plină de antagonisme, aici sălășluiește și binele și răul, viciul și virtutea, frumosul și urâtul, dragostea și ura, gloria și umilința. Privind la nedreptățile îngăduite de Dumnezeu în lumea pe care a creat-o, apare și un sentiment de mânie, de revoltă, căci omul nu poate schimba ordinea lucrurilor și atunci, poetul se întreabă: „Dar unde-i, Doamne, aprigul tău bici/ce-i izgonea pe negustori din temple?...Cu scut și zale, iată-mă aici/gata de luptă, nu ca să contemplu”, totuși dușmanii nu pot fi creațiile ieșite din mâna Domnului și atunci „Nu-mi mai rămâne, Doamne, să lupt/Decât cu mine însumi./ Ca prin sită mă cern într-un efort neînterupt/ mâna mea se simte obosită/ și gem și plâng, și cad și mă rănesc/ De pragul cârnii mele, țărănesc” (Psalmul LIV).

Poetul ajunge într-un punct delicat în căutarea lui Dumnezeu, când ar trebui să știe sub ce chip îl va găsi, sub ce chip i se va înfățișa și îl va iubi, „Tu nefiind nimic din toate câte/îmi dau târcoale, mândre sau urâte” și când „Ah, Dumnezeule! Tu mă-înflori/ cu marea ta prezență, care-i lipsă/asemeni unui soare în eclipsă”. (Psalmul XXIV). Pentru ca, în „Psalmul XXIII”, să-l vedem pe Dumnezeu omniprezent, în toate elementele materiale și imateriale, el fiind în toate viața, „zvoniul unui alt văzduh, liniștea ce se ascunde-n munți”, este foc, nor, și omul se zbate să-l cunoască „cu iubirea, creierul, voința,/toate dorindu-Te se zbat în colb netoate/ ...Abia atunci când jubilând senine/vom deveni, Divinule, ca Tine/noi biete minți cu granițe firești/Vom ști-n sfârșit cu-adevărat ce ești”.

Iar Domnul doar ascultă. Îl va lăsa să înțeleagă singur enigmele și ascunsele rosturi ale vieții, prin puterea de pătrundere a minții și prin puterea credinței sale. Dornic de a cuprinde toată revelația naturii divine, de a pătrunde adâncul marilor mistere ale universului sacru, tonul psalmilor este cel al invocării unui suflet cuprins de o credință arzândă și care tânjește în nădejdea neclintită că îl va găsi pe Dumnezeu.

Psalmii lui Ștefan Augustin Doinaș nu s-au bucurat de o apreciere unanimă din partea criticilor literari, dar mai ales din partea teologilor care văd că: „Trăirile lui (dacă este cu adevărat vorba de trăiri) navighează de la fronda cu care îl respinge pe Dumnezeu și insolența de a se considera de o seamă cu El în privința capacității creatoare, până la încredințarea cu totul LUI și smerenia deplină. Glisare care e cam prea stridentă. Această alunecare au experimentat-o și alții înaintea lui - Arghezi și Blaga, însă se pare că au fost mai sinceri în zbuciumul lor”. Găsim notat pe www.teologiepentruazi.ro

De multe ori, poezilor și scriitorilor postbelici li se reproșează că s-au depărtat de Biserică prin educație și cultură (dar cauza trebuie căutată în sistemul de educație al regimului comunist), li se aduc acuze precum că ei se raportează la Dumnezeu într-un mod livresc, că doar fac pe „credincioșii” și cochetează cu Ortodoxia atunci când au de vândut o carte. Criticii teologi găsesc în psalmii lui Ștefan Augustin Doinaș că „sfășierea dintre smerenia adâncă și orgoliul imens sau hula trufașă e urmarea inculturii teologiei ortodoxe. Triumfalismul și încrederea în sine, măsurarea cu Dumnezeu se raportează la un tip de credință catolic și protestant. Smerenia, sinceritatea recunoașterii limitelor și

neputințelor proprii țin de o atitudine ortodoxă” (www.teologiepentruazi.ro).

Dar nu putem să nu remarcăm că totuși, psalmii lui Ștefan Augustin Doinaș sunt o spovedanie, o mărturisire a gândurilor și sentimentelor care îl încearcă raportate la divinitate, că pentru poet Dumnezeu există și încearcă să-l prezinte din diferite unghiuri, îl găsim sub diferite forme sau ipostaze, totul în scop gnoseologic. Desigur că găsim uneori un gând de tristețe, alteori de mânie sau reproș – „Doamne, ai pus în mine prea puțină/lumină neîncepută/-eu în Tine/prea multă strălucire omenească” (Psalmul LXIV). Uneori Dumnezeu e prezentat prea omenește, chiar dacă noi oamenii păstrăm amprenta sa, avem asemănarea creatorului. Din dorința de a se apropia de Domnul, din faptul că nu poate decât să-l intuiască, că ochiului omenesc îi e imposibil să-l parcurgă, poetul îi aduce reproșuri că el se ascunde, că se sustrage de la a-și arăta puterea și măreția.

Cu toate aceste considerații favorabile și mai puțin apreciative, volumul de psalmi al poetului Ștefan Augustin Doinaș rămâne să demonstreze strădania sa începută pentru sporirea credinței și pentru a-l cunoaște pe Dumnezeu, și până când îl va găsi, ca orice om, va rămâne într-o perpetuă neliniște, va cădea pradă sfâșierilor interioare, căderilor și ridicărilor, dar și momentelor când trăirile sale vor oscila între păcat și cele sfinte.

Întreaga operă a lui Ștefan Augustin Doinaș demonstrează rafinament și expresivitate, armonie și echilibru, fiind autorul atâtor volume de poezie, traduceri, eseuri. Colaborarea sa la aproape toate revistele culturale din țară, și-a pus amprenta asupra fenomenului literar românesc și străin și de aceea, afirmă criticul Radu Călin Cristea, că Ștefan Augustin Doinaș „este unul din marii contemporani ai literaturii noastre și prin opera sa cultura românească își va regăsi oricând, într-o clipă de grație, conștiința de sine”.

Bibliografie

- Ioan Mihuț, *Ștefan Augustin Doinaș comentat de Ioan Mihuț*, Editura Recif, București, 1994
 Ștefan Augustin Doinaș, *Psalmi*, Editura Litera Internațional, București, 2003
 Emil Șimăndan, *Templul memoriei- Ștefan Augustin Doinaș în dialog cu Emil Șimăndan*, Editura Fundația Culturală Ioan Slavici, Arad, 1998

Biliana PETROVICI

POVESTEA DESTINULUI Scriitorului
PETRU DUMITRIU

Personalitate surprinzătoare, controversat, criticat și apreciat, Petru Dumitriu este membru de onoare din străinătate al Academiei Române. Autorul capodoperei **Cronică de familie**, carte cu recunoaștere internațională, tradusă în franceză, germană, cehă, poloneză și engleză, până în anii '60 ai secolului trecut, a fost scriitor reputat și respectat al țării, cu statut privilegiat, distins de două ori de regimul comunist cu Premiul de Stat (prima dată la intervenția Anei Pauker) și cu Ordinul Muncii, directorul Editurii de Stat pentru Literatură și Artă (ESPLA). Paradoxal, Petru Dumitriu este primul scriitor român preocupat de condiția emigrantului în procesul globalizării și de transformările societății datorate noilor tehnologii. Să fi fost faptul că, la sfârșitul celui de-al cincilea deceniu al secolului trecut, devenit promotor al realismului socialist și scriind cărți mediocre în care a încercat să ilustreze cu propriile teme sloganurile societății comuniste, făcând unele concesii chiar și **Cronicii de familie**, a produs în 1960 un adevărat cutremur în viața culturală și socială a țării prin stabilirea în Berlinul de Vest în urma unei așa zise „călătorii” de documentare în țările foste socialiste, punctul terminus fiind fosta RDG, dovada clară a imoralității sale ideologice de care a fost acuzat? Sau, în cele din urmă, deziluzia realității a devenit atât de apăsătoare, insuportabilă, încât a fost nevoit să emigreze, tot așa cum a făcut eforturi, concesii nenumărate, umilitoare, zadarnice ca să se integreze în noul regim? Dar să nu judecăm moralitatea creatorilor după viața lor. Cert este că destinul lui Petru Dumitriu nu a fost lin, drumul său



nu a avut o înlănțuire logică de etape, ci s-a caracterizat printr-o permanentă bulversare.

Petru Dumitriu s-a născut în 8 mai 1924, la Baziaș, în județul Caraș-Severin. A văzut lumina zilei în jumătatea de sud a Banatului, în Clisura Dunării, acolo unde tatăl său își avea serviciul în timpul nașterii sale. S-a născut cărășean, pentru ca, mai apoi, viața să-l poarte pe alte meleaguri. Era fiul căpitanului din armata regală, devenit apoi colonel, Petru Dumitriu și al Mariei-Theresia Debretzy. Tatăl era român, fiul unui lucrător în lemn din împrejurimile Bucureștiului, mama provenea din mica nobilime a Secuimii din Sfântul Gheorghe. După căsătorie, Maria Theresia a învățat românește și și-a botezat ambii copii, pe Petru și pe Lila, în religia ortodoxă. Petru a beneficiat de o educație îngrijită. De la mama a moștenit talentul de desenator și povestitor. Educat strict, în spirit calvin, a citit Biblia mamei în copilărie și, tot de atunci, din Clisura Dunării, a intrat în lumea interculturalității. A fost crescut de Henriette Vincenzia Bielussici, Bouvier după mamă, o elvețiancă, franțuzoaică, de la care a învățat limba lui Voltaire. Romanele **Euridice** și **Incognito** cuprind amintiri despre această fostă translatoare în administrația Porților de Fier și profesoară de franceză pentru copiii de pe malul Dunării. De copil a vorbit româna, maghiara și franceza, la care, mai târziu, va adăuga engleza, germana și italiana. Școala primară și un an de gimnaziu le-a făcut la Orșova, iar liceul la Târgu-Jiu. A făcut studii de filosofie la Universitatea din München, unde a fost beneficiarul unei burse Humboldt. Acest atât de promițător început a fost întrerupt de evenimentele de la 23

august 1944 și de întregul șir de consecințe nefaste determinate de schimbarea regimului țării. Petru Dumitriu a eșuat în încercarea de a urma dreptul.

Romancierul de mai târziu s-a orientat spre jurnalism și, rând pe rând, a fost gazetar la „Fapta” lui Mircea Damian, redactor la „Flacăra” și „Viața Românească”, la care, în 1953, este numit redactor-șef. Se remarcă nu numai ca scriitor, dar și ca fidel susținător al Partidului Comunist și, ca urmare, din 1956, îl găsim membru în Biroul de conducere al Uniunii Scriitorilor și director la Editura de Stat pentru Literatură și Artă (ESPLA) Din această funcție este destituit în 1958, dar, în schimb, este numit președinte al Consiliului Editurilor din Ministerul Culturii.

A eșuat Petru Dumitriu în încercarea de a alinia lumea sa cu aspirațiile și valorile ei la noua societate comunistă? Nu a fost precum Pius Dabija, personajul său din **Cronică de familie** (de menționat că inițialele numelui personajului sunt aceleași cu ale scriitorului), care și-a împlinit destinul de creator în regimul comunist, dar și-a renegat părinții, familia, cele cinci generații ale căror sânge îi curgea în vene? Sacrificiu mult prea dureros! Credem că voința de viață a lui Petru Dumitriu a fost distrusă de acumularea dureroasă a deziluziilor provocate de regimul comunist pe care a încercat să-l înțeleagă și de care a încercat să se apropie, dar care l-a înfrânt sufletește. A găsit ieșirea în părăsirea țării. Pretextul unei călătorii de documentare a devenit ocazia de a trece în Berlinul de Vest și de a cere azil politic. Intreaga familie suferă în urma acestui gest: părinții, sora, fosta sa soție, Henriette Yvonne Stahl, sunt arestați, fiica sa rămâne în țară. Henriette Yvonne Stahl, cu care scriitorul a fost căsătorit câteva săptămâni, după o relație de zece ani, doar pentru a-i asigura romancierei avantajele soției unui potentat al regimului, povestește emoționant în convorbirile sale cu Mihaela Cristea : „La opt luni după plecarea lui Petru, eu am fost arestată. Știam că voi fi arestată. M-am mirat numai ca s-a întârziat atât [...]. În timpul pușcăriei, s-a spus și, natural, am fost și eu obligată să semnez la vremea aceea în „Glasul Patriei” - că eu aș fi scris opera lui Petru Dumitriu apărută în țară: **Cronică de familie, Drum fără pulbere, Pasărea furtunii** etc. De când e lumea și pământul se știe că tot ce se spune în

pușcărie nu are valoare [...]. Deci nu eu i-am scris opera, el și-a scris-o....”

În timp ce în țară se încerca prin orice mijloace să se întineze numele scriitorului, Petru Dumitriu își continua drumul în Occident. Se stabilește în fosta RFG, devine lector la prestigioasa editură Fischer din Frankfurt, apoi funcționar de relații publice la o companie, iar, mai târziu, la Ministerul Poștelor și Telecomunicațiilor, ca să treacă la o firmă privată de consulting și publicitate pentru telecomunicații. Din 1988, se stabilește la Bad Godesberg, lângă Bonn, pentru ca din 1990 să trăiască la Metz, în Franța, unde se stinge la 6 aprilie 2002. Și-a găsit sfârșitul lucrând la o trilogie intitulată **Non credo, oro** (Nu cred, mă rog) adresată țării în care s-a născut. Ultima sa iubită, profesoara de filosofie, Françoise Moler, din Metz, deține drepturile de autor ale operei sale, iar Ecaterina Țarlungă, autoarea ediției **Opere**, în care sunt cuprinse toate scrierile din țară, inclusiv cele neapărute din cauza cenzurii, posedă acest ultim manuscris împreună cu corespondența sa.

Talentul lui Petru Dumitriu a fost precoce. La numai 14 ani, în 1938, a scris **Les trois combattants avec L'Hydre** cu un subiect inspirat din Machiavelli, iar un an mai târziu, la 15 ani, o piesă în versuri intitulată **Meșterul Manole**. Debutul este strălucit, în 1943, cu proza **Nocturna în München**, publicată în „Revista Fundațiilor Regale” (nr. 6, 1943). Dumitru Caracostea îl remarcă și, grație succesului său, devine colaborator al revistei în care își publică prozele mitologice. În 1945, obține pentru **Argonautica**, premiul pentru cea mai bună nuvelă a anului. De menționat că din juriu făcea parte și Henriette Yvonne Stahl, cu care va avea o relație de dragoste, încheiată cu o căsătorie extrem de scurtă. „Revista Fundațiilor Regale” îi va publica **Electra**, piesa în 4 acte și un prolog. Este o perioadă fecundă în care termină piesa **Greșeala** sau **Procurorul tiranului**. Este bine primit de critică. Volumul său din 1947, **Euridice. 8 Proze**, este comentat de G.Călinescu și I.Negoîtescu.

Anii '50 ai secolului trecut marchează însă o cotitură în gândirea artistică și creația lui Petru Dumitriu. Scriitorul devine promotor al realismului socialist, se face „frate cu dracul”, după cum singur mărturisește, oferindu-și de bunăvoie serviciile guvernului comunist cu scopul de a-și salva familia de la arestare și pentru a-și asigura subzistența.

Scrie mult, publică schițe, povestiri și nuvele (**Dușmănie**-1948; **O sută de kilometri** -1949; **Noptile de iunie**-1950, dar și valoroasa nuvela **Bijuterii de familie** (1949) a cărei acțiune se petrece în timpul Răscoalei din 1907. Nuvela va fi inclusă apoi în **Cronică de familie**. Tot în această perioadă apar ciclul de nuvele cu subiecte din viața satului în viziune realist-socialistă **Cronica de la câmpie** și culegerea de articole și eseuri intitulată **Despre viață și cărți** în care are o analiză competentă a cărții lui Marin Preda.

Din prima jumătate a deceniului al șaselea, datează romanele scrise în slujba puterii: **Drum fără pulbere** despre șantierul de la Canal și **Vânătoarea de vulpi**. În 1954 apar **Păsărea furtunii** și prima formă în patru părți a **Cronicii de familie**. În revista „Steaua” îi apar alte părți ale **Cronicii**, pentru ca în 1957, cartea să apară în totalitate cu un enorm succes. Acest roman, în tradiția romanului fluviu, comparat de critica cu **Les Thibault** a lui Roger Martin du Gard și cu **Buddenbrooks** de Thomas Mann, acoperă un veac de istorie și existență românească prin intermediul generațiilor familiei aristocratice Cozianu. În 1958, **Cronica de familie** este reeditată la ESPLA, editura la care apăruse inițial.

Înainte de părăsirea țării îi apar **Noi și neo-barbarii**, carte cu articole, note și eseuri care respectă în totalitate ideologia comunistă, dar și un pamflet împotriva lui Eugen Barbu. **Colecția de biografii, autobiografii și memorii contemporane**, publicată parțial între 1958-1960, trădează un sentiment de culpabilitate al autorului, neputința de a renunța la propria viziune asupra vieții și societății, atât de diferită de cea impusă de regimul comunist. După plecare, Petru Dumitriu scrie două romane, inițial în română, apoi rescrise în franceză: **Rendez-vous au Jugement dernier** (1961) și **Incognito** (1962), publicate în Les Editions du Seuil din Paris, editură la care apăruse în 1960, traducerea parțială a **Cronicii de familie**. Cele două romane apar ca o continuare a dorinței de justificare a scriitorului, de purificare, de debarasare de o perioadă a vieții sale în care s-a îndepărtat de propria esență spirituală, de sine.

Scrie și publică mult. În 1964 apare **L'extrême Occident**, într-un fel complementar cu romanul precedent **Incognito**, iar în 1966, **Les Initiés**, carte al cărei subiect este luat din lumea companiilor

transnaționale. Personajele sale migrează dintr-o carte în alta, potrivit tehnicii sale, influențate de cea balzaciană din **Comedia umană**. În 1967 apare **Le sourire sarde** și între 1968-1969, trilogia **L'homme aux yeux gris** în care un „apatrid” este inițiat în simbolismul tradițional prin familiarizarea cu religiile occidentale și orientale.



Doru Arăzan – *Singurătate*, lemn de nuc

În Occident, însă, opera sa nu se bucură de succesul din țară, fiind slab receptată. Treptat anxietatea scriitorului îl determină să se închidă în sine, să intre „in silenzio” un deceniu întreg (1969-1979). Petru Dumitriu își justifică această tăcere absolută scriitoricească prin inadaptarea sa la „spațiul frigului occidental”. În 1979 revine cu **Au Dieu inconnu**, scriere care poate fi încadrată în eseistica religioasă, în care într-o autobiografie spirituală, scriitorul e preocupat de mântuire. Filonul religios devine tot mai puternic în

Comment ne pas aimer?; Zéro ou le point de départ-o lectură a **Evangeliei** după Marcu; **Mon semblable, mon frère; Walkie-talkie. Marcher vers Dieu. Parler à Dieu; Je n'ai pas d'autre bonheur que Toi.** Romanul **La liberté** (1983) are în dezbatere contradicția dintre libertatea politică și cea religioasă, iar ultimile două cărți: **La Moisson** și volumul de nuvele **Les Amours difficiles** tratează probleme ale autobiografiei sale umane și artistice.

În 1968, Petru Dumitriu a fost răsplătit în Occident cu premiul „Vikings”. În 1991, a primit premiul „Charles Oulmont”, prilej cu care a fost sărbătorit de Societatea Oamenilor de Litere din Franța.

Cronică de familie este cu certitudine capodopera sa și, în egală măsură, a literaturii române. Opera e construită din nuvele și fragmente diferite, autonome, dar înlănțuite logic prin migrația personajelor și respectarea cronologiei. Astfel, în **Cronică**, alături de nuvela **Bijuterii de familie**, sunt înglobate fragmentele: **Davida, Salata, Vântul de martie, Copilării, Plăcerile tineretului, Mizeriile războiului. Augusta** publicate în diverse reviste: „Steaua”, „Viața Românească”, „Gazeta literară”, „Albina” între anii 1954-1956. Capitolul „**Vântul de martie**” din volumul III al **Cronicii** este inclus și în **Cronică de câmpie**, roman apărut la ESPLA în 1955. Universul epic al lui Petru Dumitriu nu e rigid, se construiește prin acumulare și este în continuă transformare. Dimensiunea de frescă a operei sale se încadrează în tradiția realismului, caracterizat de Nicolae Manolescu drept „doric”, Tehnica realistă și veridicitatea istorică dau un farmec aparte operei sale. Crema aristocrației românești, descinsă din vechi cronici domnești și hrisoave este surprinsă în lupta sa pentru putere și bogăție, este recuperată și salvată. Distrugerea ei se datorează forțelor exterioare, noului regim, dar gustul amar resimțit la sfârșitul cărții nu anulează voința de viață a lumii prezente în roman și, implicit, vitalitatea operei. Viziunea scriitorului, deși ironică, cu accente critice, dezvăluie dragostea și regretul său pentru aristocrația românească. **Cronică de familie** salvează scriitorul, detașându-se de toată sublitteratura scrisă pentru a intra în grațiile puterii comuniste. E drept că Petru Dumitriu a făcut unele concesii și în **Cronică**, pentru că altfel, după cum

mărturisește, aceasta nu ar fi apărut. Gustul sau estetic sigur învinge ideologia comunistă, recurgerea la subterfugii pentru a permite operei să apară nu îi știrbește cu nimic valoarea. **Cronică de familie** se detașează în literatura română prin arta creatorului său. Este un roman unic, deoarece o lume dispărută în negura istoriei este reînviată într-o viziune singulară. Personajele evoluează după propria voință, se caracterizează prin comportamentul lor. Ochiul atent al scriitorului realist surprinde ironic, critic, pesimist, dar mereu cu tandrețe și căldură, apusul unei lumi distruse de vicisitudinile istoriei. În articolul **Care a fost ultima erezie a marelui scriitor Petru Dumitriu?** apărut la 11 aprilie în „Evenimentul zilei”, criticul literar Paul Cernat sintetiza astfel opera sa: „Cu tot tendenționismul ideologic (deloc neverosimil) trilogia **Cronică de familie**, excelentă saga aristocratică acidă și frescă demascatoare a unui secol de istorie, rămâne un standard autonom al genului, generator de influențe, chiar după fuga din țară și trecerea la index a autorului.”

„Ultima erezie” a romancierului este simpatia sa declarată pentru președintele Ion Iliescu, la invitația căruia face o scurtă vizită la București pentru a depăna împreună amintiri din deceniul al șaselea al secolului trecut. Petru Dumitriu este recuperat biografic și literar, în principal, de Eugen Simion și de George Pruteanu, fără a fi scos însă în totalitate din conul de umbră în care a intrat în urma fugii sale și din care n-a reușit să iasă în Occident. Talentul său robust merită scoaterea sa plenară la lumină, restituirea personalității sale creatoare și punerea ei alături de marii scriitori ai neamului. Eugen Simion spune, fără menajamente, că Petru Dumitriu a păcătuțit, dar tot el adaugă că n-a făcut-o mai mult ca alții.

Bibliografie

- Petru Dumitriu, *Cronica de familie* (vol. I-III), Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1958
- Alex Ștefănescu, *Istoria literaturii române contemporane 1941-2000*, Editura Mașina de scris, București, 2008
- Eugen Simion, *Convorbiri cu Petru Dumitriu*, Editura Tracus Arte, București, 2019
- Paul Cernat, *Care a fost ultima erezie a marelui scriitor Petru Dumitriu?* în „Evenimentul zilei” (11 aprilie, 2019)
- Petru Dumitriu, Wikipedia

Viviana MILIVOIEVICI

VASILE GOLDIȘ – IDEOLOG AL MARII UNIRI



Motto: „...din ideea națională trebuie să facem credință. Sentimentul solidarității naționale trebuie să facă parte din sufletul fiecărui român.”
(Vasile Goldiș)

În paginile cărților de istorie română contemporană, numele omului politic, istoricului, filosofului, publicistului și pedagogului Vasile Goldiș ocupă un loc însemnat. Pe bună dreptate, poetul Octavian Goga îl supranumea „părinte al patriei”. Aceasta se datorează faptului că Vasile Goldiș a avut un rol hotărâtor în înfăptuirea Marii Uniri, din 1 Decembrie 1918, de la Alba Iulia. El a fost cel care a elaborat și a rostit Rezoluția în fața Marii Adunări Naționale.

Vasile Goldiș s-a evidențiat prin personalitatea sa multilaterală, atrăgând atenția multor cercetători. Aceștia i-au dedicat importante lucrări cu caracter monografic, fiind pusă în lumină contribuția sa în aceste vaste domenii, de la politică, la istorie și filosofie, de la publicistică, la pedagogie.

Făcând un scurt recurs la biografie⁶, aflăm că, încă din copilărie, Vasile Goldiș a fost crescut în spiritul tradiției naționale a românilor transilvăneni, tatăl său, Isaia, fiind preot, iar mama, Floarea, de asemenea, fiică de preot. Încă din primele clase de școală, s-a remarcat ca un elev eminent, cu aptitudini deosebite pentru literatură, istorie și filosofie. Așa că, după terminarea studiilor liceale, în 1881, devine student la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Budapesta. În

1882, după terminarea primului an, se transferă la aceeași facultate, dar la Universitatea din Viena, urmând ca, în 1884, să revină la Budapesta, unde înființează Societatea „Petru Maior”, iar în cadrul Societății „România jună” din Viena este numit membru al comisiei literare. Doi ani mai târziu, în 1886 își finalizează studiile și, astfel, devine profesor de istorie și de latină. Funcționează, pentru scurt timp, ca profesor suplinitor la Preparandia din Caransebeș. Începând cu anul 1889, își continuă cariera didactică la un liceu din Brașov, unde editează diverse manuale școlare, dar se implică activ și în viața culturală și politică, ocupând diverse funcții de conducere în cadrul unor asociații și organizații politice.

În ceea ce privește activitatea publicistică, se face remarcat prin studii dedicate personalităților vremii, dar și prin articole care evidențiază viziunea sa progresistă asupra vieții politice, sociale și economice românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea: „Deși format la școala filosofiei germane, el nu e tipul intelectualului cosmopolit. Mai

presus de speculațiile filosofice stau, în cazul său, atitudinea activă, conștiința necesității de a acționa în conformitate cu un țel anumit, lupta sa principală vizând o finalitate practică în domeniul vieții politice și sociale românești.”⁷ Astfel, această atitudine se întrevide în toată activitatea sa de gazetar și de om politic, colaborând intens la periodicele vremii, precum: „Foaia diecezană”



Vasile Goldiș

1862-1934

⁶ Biografia completă a lui Vasile Goldiș poate fi consultată în volumul semnat de Eugen Gagea, *Vasile Goldiș – părinte al patriei. Viața și opera*. Compendiu, Arad, Editura „Vasile Goldiș” University Press, 2012, p. 27-36

⁷ Gheorghe Șora, Eugen Gagea, *O zi din viața lui Vasile Goldiș. 1 Decembrie 1918 și proclamarea Marii Uniri de la Alba Iulia*, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2006, p. 15

(Caransebeș; debut publicistic), „Tribuna” (Sibiu; în coloanele acestui ziar publică un amplu studiu dedicat „poetului nepereche” – *Pesimismul în poeziile lui Mihai Eminescu*), „Tribuna poporului” (Orăștie, Arad), „Poporul român” (Arad), „Aradi hirlap” (Arad) etc.

De asemenea, Vasile Goldiș a fost fondatorul ziarului „Românul”, la 1 ianuarie 1911, devenind directorul acestuia. Publicația era considerată a fi organul de presă și publicitate a Partidului Național Român, o adevărată tribună a luptelor politice românești care au pregătit Unirea din 1918.

Atitudinea sa progresistă o evidențiază în toate documentele redactate, militând în permanență pentru consolidarea statului național, pentru propășirea poporului român, pentru drepturi și libertăți democratice. Și-a manifestat fără rezerve simpatia față de Partidul Social Democrat, conturându-și o clarviziune ideologică proprie, aceasta denotând o poziție democratică avansată: „Goldiș era simpatizant sincer al Partidului Social Democrat (susținea dreptul la grevă, libertatea cuvântului, dreptul la vot, emanciparea femeii etc.). De asemenea, era admirator al lui Constantin Dobrogeanu-Gherea și a tuturor luptătorilor pentru libertate și independență națională.”⁸

Discursurile și scrierile sale aduc în discuție valorile științifice și umaniste universale, remarcându-se o influență benefică asupra intelectualității din contemporaneitatea sa, atât în spațiul românesc, dar și în cel universal: „personalitatea lui Vasile Goldiș a fost recunoscută în numeroase state europene (Ungaria, Austria, Cehoslovacia, Iugoslavia, Grecia, Italia, Franța, Anglia, Belgia, Rusia, Norvegia etc.) și peste Oceanul Atlantic sau în Turcia și Egipt. Ecoul cel mai larg l-au avut documentele Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, în special *Declarația de la Oradea*, manifestul *Către popoarele lumii*, *Cuvântarea solemnă* rostită de Vasile Goldiș la Adunarea de la Alba Iulia, *Rezoluția Unirii* – toate redactate de Vasile Goldiș.”⁹

Cuvântările politice și articolele publicate în presa vremii reliefează principalele direcții ideologice promovate de-a lungul întregii sale cariere, Vasile Goldiș mizând pe dreptul inalienabil al poporului român de a-și păstra drept moștenire teritoriul strămoșesc, fapt ce are drept consecințe desăvârșirea unității politice a tuturor românilor, precum și apărarea independenței suveranității și integrității teritoriale a țării: „Atitudinea lui Goldiș

mereu optimistă izvorăște din convingerea neștrămutată că «neamul românesc va străluci printre neamuri, că el este plin de vitalitate».”¹⁰

Totodată, ca politician, a avut o activitate rodnică și prestigioasă, chiar dacă mulți dintre adversarii săi politici au încercat să-l înlăture. De pildă, semnificativă este perioada dintre anii 1906 și 1910, când a fost ales deputat în parlamentul de la Budapesta, perioadă în care a pledat neconținut, alături de alți deputați români și de alte naționalități, pentru acordarea de drepturi democratice tuturor maselor, insistând asupra recunoașterii Partidului Național Român din Transilvania de către reprezentanții monarhiei austro-ungare. „Într-o serie de 22 de discursuri militează pentru libertate națională (1906), apărarea școlilor românești ostracizate de faimoasa lege școlară¹¹ din 1907 a ministrului Apponyi, combate legea electorală¹² preconizată de contele Andrassy Gyula. În 1908, demonstrează pe viu și cu argumente zdrobitoare întreg mecanismul sistemului de asuprafire practicat de guvernul regal ungar. Anul 1909 îl găsește în același front pentru apărarea drepturilor naționale ale poporului său. Publică în „Tribuna” mai multe articole demascatoare, ține conferințe în cadrul Asociației arădene, în care elogiaza lupta înaintașilor pentru păstrarea ființei noastre naționale.”¹³ Așadar, Vasile Goldiș se remarcă aici prin spiritul său intransigent și combativ, însă tocmai aceste reacții stârnesc îngrijorarea în rândurile guvernelor reacționare care îl vor împiedica să fie reales în legislatura din 1911. Cu toate aceste opreliști, Vasile Goldiș își urmărește țelul politic și social, susținându-și cu o și mai mare feroare convingerile, întreprinzând o serie de întâlniri electorale: „Așa se explică faptul că prezența lui în diferite orașe ale Transilvaniei este dorită și necesară. În 1911, participă la adunările cetățenești de la Hațeg, din comuna Igrîș

¹⁰ Gheorghe Șora, Eugen Gagea, *Op. cit.*, p. 11

¹¹ Scopul acestei legi era acela de „a grăbi maghiarizarea învățământului în școalele primare nemaghiare”, cf. art. *Legea lui Apponyi și înțelegerea greșită a ei*, în „Foaia poporului”, Anul al 19-lea, Duminecă 13/26 Martie 1911, Nr. 11, p. 1 (disponibil la:

http://dspace.bcuculuj.ro/bitstream/123456789/49983/1/BCUC_LUJ_FP_PIV1903_1911_019_011.pdf)

¹² Detalii despre fazele negocierilor de la Budapesta, din 8 aprilie 1906, se regăsesc în coloanele ziarului „Tribuna”, Anul X, Arad, miercuri 29 martie (11 aprilie) 1906, Nr. 61, p. 2-3 (disponibil la:

http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/tribunapo/1906/BCUC_LUJ_FP_P2514_1906_010_0061.pdf)

¹³ Gheorghe Șora, *Vasile Goldiș, militant pentru desăvârșirea idealului național. 1 Decembrie 1918*, Timișoara, Editura Facla, 1980, p. 31-32

⁸ *Ibidem*, p. 19

⁹ Marțian Iovan, *Filosofia și crezul politic ale lui Vasile Goldiș*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2006, p. 85

(județul Arad), la adunarea generală a comitatului Arad, apoi la Lugoj, Orăștie, Timișoara, unde, prin discursurile sale patriotice, izbuteste să determine un viu curent de opinie în mijlocul românilor împotriva regimului asupritor.”¹⁴



Doru Arăzan – *Perplexitate*, lemn de nuc

Toată perioada următoare își susține cu aplomb ideile progresiste în favoarea românilor din Transilvania. În articolul *Prin noi înșine!*, publicat în ziarul „Tribuna” din Arad, declară: „Omul se înalță prin vredniciile sale, dar – oricât de vrednic ar fi – nu are rost decât în societatea semenilor săi... (...) Nu este om fără să aparțină vreunui popor și soarta individuală a fiecăruia e strâns legată de soarta poporului său.”¹⁵ În concepția sa, întreaga societate joacă un rol extrem de important în progresul unui popor, națiunea, prin munca și realizările sale, reprezentând o etapă a civilizației: „...un stat nu este numai o țară și un popor, el este și munca ce o săvârșește poporul în țara sa, este societatea care se produce prin această muncă și în urmă este *cultura* (s.a.), prin care statul contribuie la civilizația umană.”¹⁶

În perioada premergătoare Marii Uniri, Vasile Goldiș a fost cel care a redactat *Declarația de la*

Oradea, din 12 octombrie 1918, în care exprimă ideile unei întregi generații reprezentative de intelectuali și oameni politici, combătând măsurile impuse de monarhia Ungariei: „Pe temeiul dreptului firesc, că fiecare națiune poate dispune, hotărî singură și liber de soarta sa –, un drept care este acum recunoscut și de către guvernul maghiar prin propunerea de armistițiu a monarhiei –, națiunea română din Ungaria și Ardeal dorește să facă acum uz de acest drept și reclame în consecință și pentru ea dreptul ca, liberă de orice înrăurire străină, să hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere.”¹⁷

Dar cel mai important moment, apogeul carierei politice al lui Vasile Goldiș, îl constituie momentul înălțător din fața Marii Adunări Naționale, din 1 Decembrie 1918, de la Alba Iulia, când a rostit *Cuvântarea solemnă*, în finalul căreia a prezentat Rezoluția în cele nouă puncte, evidențiind principiile fundamentale ale constituirii noului stat unitar român. Principiul său spiritual – „Prin noi înșine!” – era acum din ce în ce mai evident, dezideratul său suprem, dar și al românilor adunați în inima țării, era ca toate aceste teritorii intracarpătice locuite de români, din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, să se unească cu „Patria-Mamă”, România.

Manuscrisul discursului pe care l-a ținut Vasile Goldiș la Alba Iulia constituie astăzi cea mai importantă piesă în colecția Muzeului Național al Unirii, fiind cunoscută sub numele de „mapa lui Vasile Goldiș”. Aceasta cuprinde între filele ei idealul național al tuturor românilor. Printre principalele revendicări, susținute în fața a peste o sută de mii de români, reamintim: „deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare”, „egala îndreptățire și deplină libertate confesională”, „votul obștesc, direct, egal, secret (...) pentru ambele sexe”, „desăvârșită libertate de presă, asociere și întrunire, libera propagandă a tuturor gândurilor omenesti”, „reforma agrară radicală”, „muncitorimii industriale i se asigură aceleași drepturi și avantaje, care sunt legiferate în cele mai avansate State industriale din Apus.”¹⁸

¹⁷ Vasile Goldiș, *Înviere*, în „Românul”, nr. 1, 8 noiembrie 1918; și în *Marea Unire de la 1 Decembrie 1918*, București, 1943, p. 24-25; apud. Marius Ioan Grec, Marțian Iovan, Stelean Ioan Boia, *Vasile Goldiș. 150 de ani de la naștere (1862-1934)*. Volum omagial, București, Editura Academiei Române, 2012, p. 89

¹⁸ Vasile Goldiș, *Cuvântare la Adunarea de la Alba Iulia*, în *Calendarul Ligii Culturale*, pe anul 1920, București, Editura „Ligii Culturale”, 1920, p. 52-60; apud. Marius Ioan Grec, Marțian Iovan, Stelean Ioan Boia, *Op. cit.*, p. 98-99

¹⁴ *Ibidem*, p. 33

¹⁵ Vasile Goldiș, *Prin noi înșine!*, în „Tribuna”, Arad, XIV, 1910, nr. 38 (19 februarie/4 martie), p. 3; apud. Marțian Iovan, *Op. cit.*, p. 112

¹⁶ Vasile Goldiș, *Țară și popor*, Biblioteca municipiului Arad, *Acte și scrisori privind pe Vasile Goldiș*, vol. I, dosar nr. 199499/D, f. 277-299; apud. Marțian Iovan, *Op. cit.*, p. 193

Așadar, se poate spune că Rezoluția Marii Uniri reprezintă ideologia și expresia viziunii politice a lui Vasile Goldiș, o sinteză a concepției sale în ceea ce privește noțiunea de autodeterminare națională, subliniind în permanență colaborarea pașnică și fructuoasă dintre națiunile conlocuitoare. Mai mult decât atât, ca membru al Consiliului Dirigent, dar și ca membru al guvernului de la București, Vasile Goldiș „a căutat soluții prin care să asigure drepturile minorităților din țară”¹⁹, evidențiind faptul că acestea trebuie să trăiască în bună înțelegere și respect, urmărindu-și interesele comune.

Imediat după această dată istorică, la 14 decembrie 1918, Vasile Goldiș a făcut parte din delegația care a prezentat Actul Unirii la București, alături de episcopii Miron Cristea, Iuliu Hossu și Alexandru Vaida Voievod. În calitatea sa de lider al Partidului Național Român, dar și a altor funcții în guvernul României de atunci, „a promovat același crez și valori politice, rămânând consecvent cu sine însuși și afirmându-se ca un gânditor creștin-democrat”²⁰.

Tot în același spirit democratic ce-l caracteriza, câțiva ani mai târziu, în paginile publicației germane „Bürger-Zeitung”, din Periam, la 16 mai 1926, Vasile Goldiș scria următoarele: „Să se știe că eu, autorul Hotărârilor de la Alba Iulia, voi rămâne credincios acestora până la sfârșitul vieții mele. Nu voi admite nicio nedreptate față de concetățenii noștri de altă limbă. Toate naționalitățile acestei țări trebuie să se simtă acasă în România, deoarece poporul român respinge orice nedreptate. Acest principiu stă la baza crezului meu politic. Legea română trebuie să fie o lege a dreptății...”²¹

Cu numai câteva luni înaintea marii sale treceri, în noiembrie 1933, încă o dată, Vasile Goldiș scria ultimele sale fraze în care își mărturisea crezul său axiologic: „hotărârile de la Alba Iulia au să rămână pe veci o glorie a Adunării Naționale de la 1 Decembrie 1918, fiindcă prin ele se proclamă principiile eterne și infailibile ale dreptății, ale libertății și ale păcii de totdeauna în lume.”²²

Astfel, prin ideile susținute și promovate de-a lungul întregii sale vieți, se poate afirma faptul că

„personalitatea europeană a lui Vasile Goldiș poartă însemnele unui profund umanism. Spirit vizionar, omul politic Vasile Goldiș prevede necesitatea înființării Statelor Unite ale Europei. Ca promotor al ideii europene, Vasile Goldiș a adus argumente, justificări din orizontul spiritual al creștinismului, din solida sa cultură istorică, sociologică, juridică și de psihologie etnică. Valorile creștine, religia – ca supremă valoare, afirmă Vasile Goldiș, sunt forțele spirituale sintetice în drumul omenirii spre statul universal. Creștinii, chiar prin credințele lor, se simt atrași spre idealul statului național.”²³

Întreaga operă a academicianului Vasile Goldiș, astăzi, „își are un binemeritat loc de păstrare și cercetare în cadrul inestimabilului fond de carte al mării biblioteci a Academiei Române”²⁴, fiind un punct de referință în istoria națională și universală.

Bibliografie:

Ardelean, Aurel, *Pro Universitaria*, volumul VII. *Discursuri, mesaje, conferințe de presă*, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2014

Gagea, Eugen, *Cuvântarea solemnă rostită de Vasile Goldiș la Alba Iulia la 1 Decembrie 1918*, în „Studii de știință și cultură”, vol. VII, nr. 4, decembrie 2011, p. 191

Gagea, Eugen, *Vasile Goldiș – părinte al patriei. Viața și opera*. Compendiu, Arad, Editura „Vasile Goldiș” University Press, 2012

Goldiș, Vasile, *Studii și documente. I. Activitatea politică. Ideolog al Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918*, ediție îngrijită de Eugen Gagea, Prefață de Aurel Ardelean, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2013

Grec, Marius Ioan, Iovan, Marțian, Boia, Stelean Ioan, *Vasile Goldiș. 150 de ani de la naștere (1862-1934)*. Volum omagial, București, Editura Academiei Române, 2012

Iovan, Marțian, *Filosofia și crezul politic ale lui Vasile Goldiș*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2006

Mărghitan, Liviu, *Academicienii originari din județul Arad (secolele XIX-XX)*, Arad, Editura Fundației „Moise Nicoară”, 2004

Șora, Gheorghe, Gagea, Eugen, *O zi din viața lui Vasile Goldiș. 1 Decembrie 1918 și proclamarea Marii Uniri de la Alba Iulia*, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2006

Șora, Gheorghe, *Vasile Goldiș, militant pentru desăvârșirea idealului național. 1 Decembrie 1918*, Timișoara, Editura Facula, 1980

Webografie: dspace.bcucuj.ro

¹⁹ Vasile Goldiș, *Studii și documente. I. Activitatea politică. Ideolog al Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918*, ediție îngrijită de Eugen Gagea, Prefață de Aurel Ardelean, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2013, p. 122

²⁰ Eugen Gagea, *Cuvântarea solemnă rostită de Vasile Goldiș la Alba Iulia la 1 Decembrie 1918*, în „Studii de știință și cultură”, vol. VII, nr. 4, decembrie 2011, p. 191

²¹ Apud. Gheorghe Șora, Eugen Gagea, *Op. cit.*, p. 11

²² Vasile Goldiș, *Societatea Națiunilor și Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, în „Hotarul”, Arad, An I, nr. 7, 24 noiembrie 1933; apud. Marius Ioan Grec, Marțian Iovan, Stelean Ioan Boia, *Op. cit.*, p. 265

²³ Cuvântul Președintelui Universității, prof. univ. dr. Aurel Ardelean, la statuia lui Vasile Goldiș, rostit cu prilejul împlinirii a 95 de ani de la Marea Unire (1918-2013), Arad, Piața Revoluției, Duminică, 1 Decembrie 2013, în volumul Aurel Ardelean, *Pro Universitaria*, volumul VII. *Discursuri, mesaje, conferințe de presă*, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2014, p. 86

²⁴ Liviu Mărghitan, *Academicienii originari din județul Arad (secolele XIX-XX)*, Arad, Editura Fundației „Moise Nicoară”, 2004, p. 50

Dumitru MNERIE



ACADEMICIANUL CORNELIU MIKLOȘI (5 martie 1887 – 10 august 1963)

Despre personalitatea Academicianului Corneliu MIKLOȘI, prima dată am aflat în toamna anului 1976. Fiind student anul II la Facultatea de mecanică, specializarea TCM, la disciplina de *Tehnologia materialelor*, încă din prima oră de curs, domnul Profesor Aurel Carol NANU ne-a vorbit de mentorii pe care i-a avut pentru a se forma în acest important domeniu, având cuvinte alese pentru cel ce i-a fost un real mentor. Pe când Aurel Nanu era conferențiar la facultatea de Mecanică, și-a susținut teza de doctorat „*Cercetări teoretice și experimentale asupra tehnologiei de izolare a barelor de stator din turbogeneratoarele CMR*”, obținând în 1962¹ titlul științific de doctor în științe tehnice, avându-l coordonator pe academicianul Corneliu MIKLOȘI. Profesorul Aurel Nanu ne povestea de multe ori despre colaborarea excepțională avută, atât pentru realizarea tezei de doctorat cât și în primii ani de carieră didactică.

Povestea de viață a academicianului Corneliu MIKLOȘI a început la Covăsânț (jud. Arad), unde s-a născut în 5 martie 1887. A urmat școala primară în localitate, iar cursurile liceale la Arad, la renumitul liceu „Moise Nicoară”. Copilul Cornel, beneficiind de o bună creștere, tatăl fiind preot, a dovedit de mic o conștiințiozitate mai aparte, abordând serios studiile, învățând încă din liceu să comunice în șapte limbi. La absolvire (1905), a preferat Politehnica din Karlsruhe, deși i se recomanda să continue pregătirea urmând studii clasice superioare. După un an s-a transferat la Universitatea Tehnică din Budapesta, unde a obținut în 1909 diploma de inginer „*cu distincție*”, fiind astfel reținut la Catedra de Tehnologie Mecanică, a

universității maghiare. În acest mod și-a făcut debutul în cariera didactică, efectuând o primă etapă pe o perioadă de 4 ani². În anul 1912 și-a susținut teza de doctorat „*Observații la încercarea materialelor pentru curele de transmisie*”, avându-l coordonator pe profesorul A. Rejnő. La 26 de ani deja se bucura la Budapesta de multiple aprecieri, acordându-i-se în 1913 și un post de inginer la fabrica de cabluri electrice „Siemens”.

Condițiile de cercetare și cariera universitară de la Budapesta, s-ar putea presupune că au fost favorizate de căsătoria sa din anul 1915, cu Emilia Heinrich - fiica directorului Academiei Comerciale,

respectiv nepoata secretarului general al Academiei de Științe din Budapesta³. În mod sigur distinsa familie de universitari budapeșteni a fost încântată să-l aibă în casă un tânăr atât de apreciat, a cărui eminență și seriozitate au fost dovedite pe deplin de tânărul cercetător și doctor în științe.

Perseverența și excelența în cercetare s-a remarcat în mod deosebit la tânărul „*dr. Miklosi Kornel*”, în anul 1916, susținându-și lucrarea de abilitat cu titlul „*Despre formarea aliajelor*”, dobândind astfel și titlul de docent.

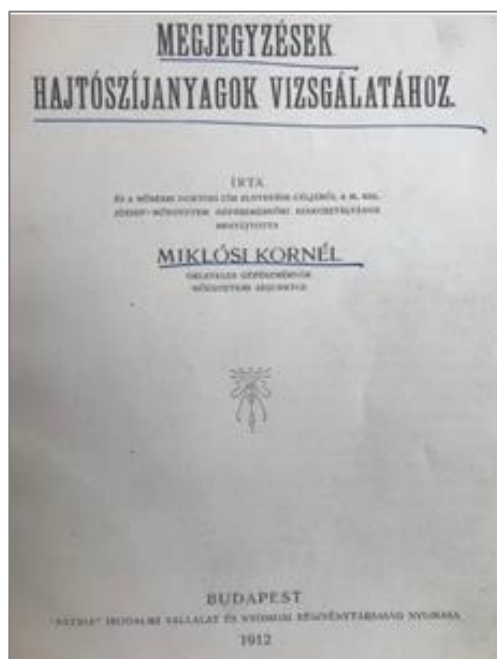
În perioada Primului Război Mondial (28.07.1914 – 11.11.1918), a fost preocupat și de problemele tehnice militare, publicând în anul 1917 la editura „Patria” din Budapesta, o interesantă lucrare legată de unele cercetări experimentale „speciale”, efectuate pentru studierea efectelor vitezei de deformare asupra proprietăților mecanice ale unor materiale metalice folosite în tehnica militară.



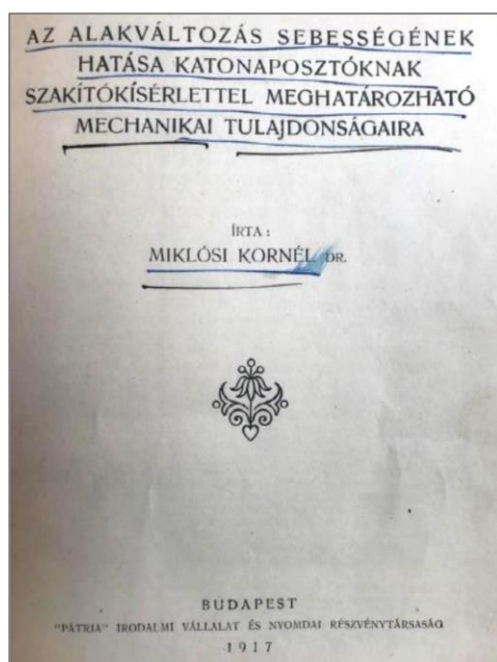
¹ Herman Mihaela, *Profesorul Aurel Nanu la 80 de ani*, Ed. Augusta, 2001, pag. 31

² Coleta De Sabata, Universitatea POLITEHNICA Timișoara – *Oameni, idei, fapte*, Ed. Excelsior, Timișoara, 1997, pag. 62

³ Idem, pag. 63



Coperta tezei de doctorat,
Budapesta 1912. (Colecția BCUPT)



Coperta lucrării publicate în 1917, la Budapesta.
(Colecția BCUPT)

Totuși, păstrându-și dragostea față de locurile natale, după încheierea războiului și împlinirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, dr.ing. Corneliu MIKLOSI a renunțat la cariera universitară de la Budapesta și s-a angajat în 1919 la depoul de locomotive din Arad. Manifestând o mare predilecție pentru o implicare mai aprofundată în cercetare și producție, cu avizul primarului Timișoarei, ing. Stan Vidrighin, a fost numit în martie 1920 inginer-șef la

Societatea de tramvaie comunale, iar apoi director, cu exact 100 de ani în urmă, (1922)⁴. În „Istoria tehnicii și industriei românești”, se menționează: „Cornel Micloși este numit în 15 septembrie 1923, director al Uzinei Electrice din Timișoara, având o contribuție majoră la electrificarea Timișoarei și a țării⁵”. În 1 aprilie 1938, a devenit director al Întreprinderii Electromecanice din Timișoara (IET), rezultată din unificarea Societății de tramvaie comunale și Uzina electrică⁶, unitate pe care o va conduce până în 1949. Din momentul preluării conducerii, a demarat un amplu program de modernizare și dezvoltare, prin înființarea unor ateliere proprii, proiectarea și construirea unor noi tipuri de vagoane motor pentru tramvaie, cărora li s-au adăugat noi tipuri de vagoane remorcă. Treptat s-au înlocuit liniile uzate și s-a construit un depou nou.



Coperta lucrării de tehnologie mecanică
(1926, Timișoara - BCUPT)

Tracțiunea electrică urbană s-a materializat la Timișoara începând cu 27.07.1899, dar prin cercetările făcute, lucrările științifice publicate și brevetele Profesorului Corneliu MIKLOSI acest domeniu a luat o amploare excepțională, cu efecte favorabile în toată țara. Și în lucrarea publicată, cu titlul „Tracțiunea electrică urbană”, aduce premise favorabile dezvoltării domeniului tracțiunii electrice,

⁴ Coleta De Sabata, Universitatea POLITEHNICA Timișoara – Oameni, idei, fapte, Ed. Excelsior, Timișoara, 1997, pag. 63

⁵ Idem, pag. 111

⁶ Banabic, V. (coord), Istoria tehnicii și industriei românești, vol. 2, Ed. Academiei Române, 2020, pag. 106

al fabricației vagoanelor și al tehnologiilor de sudare a șinelor.⁷

În 1926, în atelierele tramvaielor comunale, a realizat *primul laborator de studiu al metalelor și aliajelor industriale din România*, dotându-l cu cele mai moderne aparate, unde a realizat cercetări experimentale importante, pe care le-a aplicat imediat în practica industrială românească.

Liniile de tramvai au cunoscut o extindere remarcabilă, lungimea lor ajungând, în 1932, la peste 37 de kilometri iar viteza de circulație și numărul tramvaielor au crescut ritmic. În perioada *directoratului* au fost consemnate mai multe premii naționale în domeniul transportului public, una dintre acestea fiind *introducerea troleibuzului* ca mijloc de transport în comun la Timișoara, începând cu anul 1942. Primele șapte vehicule au fost furnizate de uzinele italiene Fiat, iar în 1946 a început proiectarea primelor vagoane de tramvai de mare capacitate pe boghiuri de tip *Pullman*, primele de acest fel din România. Corneliu MIKLOȘI s-a remarcat, de asemenea, prin activitatea depusă pentru *dezvoltarea uzinei electrice*, contribuind la ridicarea parametrilor de funcționare la cazane și reducerea pierderilor la rețele. De numele său se leagă realizarea *Centralei hidroelectrice de pe Muntele Mic*, preocupându-se încă din 1937 de problema *electrificării rurale* din Banat, elaborând și făcând publice lucrările: „*Electrificarea rurală în România în lumina datelor statistice*”, „*Electrificarea Banatului*” (1939) și „*Utilizarea energiei hidraulice din Munții Banatului*” (1942)⁸.

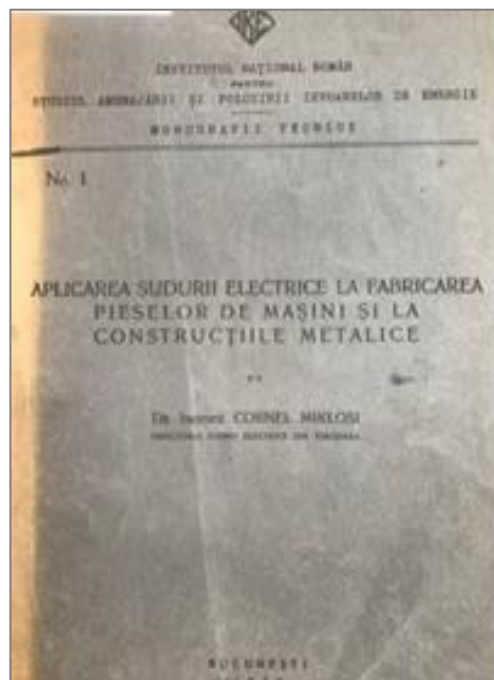
Încă din primii ani petrecuți la Timișoara, manifestă mari deschideri colaborării cu „*Scoala Politehnică din Timișoara*”, biblioteca centrală universitară UPT (BCUPT), păstrând la loc de cinste un manuscris publicat în anul 1926, conținând prezentarea cu tema: „*Elementele tehnologiei mecanice și aliajele industriale*”, din cuprinsul unui șir de conferințe pe care le susținea la politehnică. În fapt Corneliu MIKLOȘI așa și-a început cariera didactică la Școala Politehnică din Timișoara, unde a predat în perioada 1925-1930 cursul de *tehnologie mecanică și aliaje industriale*.

În același an, într-o colaborare apropiată cu Prof.dr.ing. Constantin C. Teodorescu, Rector al politehnicii timișorene, sub egida *Institutului Național de energie*, a publicat la București lucrarea „*Procedeele industriale de sudură*”, (vol. I), care

contribuie semnificativ la crearea bazelor cercetărilor din domeniul sudurii, care se va dezvolta la Timișoara. În 1961 s-a reeditat lucrarea în 2 volume.



Coperta lucrării apărute la București în 1926.
(Colecția BCUPT)



Coperta lucrării publicate în 1929, la București.
(Colecția BCUPT)

În anul 1929, sub egida *Institutului Național Român pentru studiul amenajării și folosirii izvoarelor de energie*, în ciclul „*Monografii*

⁷ Coleta De Sabata, Universitatea POLITEHNICA Timișoara – Oameni, idei, fapte, Ed. Excelsior, Timișoara, 1997, pag. 12

⁸ Banabic, V. (coord), *Istoria tehnicii și industriei românești*, vol. 2, Ed. Academiei Române, 2020, pag. 20

⁸ Idem, pag. 20

tecnică”, apare lucrarea „Aplicarea sudurii electrice la fabricarea pieselor de mașini și la construcțiile metalice”⁹, o lucrare de referință, atât pentru mediul academic românesc cât și pentru soluționarea unor probleme practice din industrie. În acest sens, Biblioteca Centrală UPT oferă spre consultare lucrarea „Instalația căldărilor No. 9 și 10, Proiect”, realizată în 1934 de Dr. Corneliu MIKLOȘI în colaborare cu Ing. Octavian Smigelschi, de mare importanță pentru întreținerea agregatelor termice.

În anul 1930 s-a înființat la Timișoara Grupul Aviativ Politehnica din Timișoara, în care tinerii studenți au reușit în 1935 să-și construiască primul planor cu ajutorul nemijlocit al „directorului Uzinei electrice și tramvaielor comunale, dr.ing. Cornel Miklosi”¹⁰.

Cu 90 de ani în urmă (25.02.1932), Dr. ing. Corneliu Miklósi susținea la Timișoara, într-o sedință a Cercului electrotehnic Conferința cu titlul: „Rolul metalelor în uzinele electrice moderne”.

Corneliu MIKLOȘI a considerat foarte necesară formarea unei biblioteci tehnice mai ales în limba română, care să fie la îndemâna specialiștilor pentru o documentare cât mai adecvată, în vederea soluționării problemelor tehnice din industrie. Chiar la „Întreprinderea Electromecanică Timișoara”, funcționa o bine dotată bibliotecă cu carte tehnică, aflată la dispoziția personalului. Corneliu Miklosi a realizat peste o sută de lucrări științifice, tratate și cursuri care abordau probleme legate direct de activitatea sa de cercetare. Cunoștințele acumulate le-a împărtășit mai apoi studenților, fiind apreciat ca un foarte bun profesor caracterizat prin pregătirea sa științifică de excepție, seriozitatea și corectitudinea în tot ceea ce întreprindea.

Era o personalitate puternică, recunoscut ca specialist atât în mediul industrial bănățean, cât și în relațiile cu mediul academic din toată țara. În anul 1934, în finalul unui foarte interesant raport de cercetare, a mulțumit colaboratorilor, pentru sprijinul acordat în progresul lucrării inclusiv „d-lui ing. Ștefan Nădășan”, (cel care a fost recunoscut ulterior ca întemeietor de drept al școlii românești de încercarea materialelor, devenit Academician din 1963).¹¹

⁹ Mikloși Cornel, „Aplicarea sudurii electrice la fabricarea pieselor de mașini și la construcțiile metalice”, Institutul Național Român pentru studiul amenajării și folosirii izvoarelor de energie, București 1929; (colecția BCUP)

¹⁰ Neguț N., Bogdanov I., Florescu C. – Politehnica Timișoara – conducători și susținători ai sportului, Ed. Politehnica, 2021, pg. 66

¹¹ Miklosi Corneliu, Teodorescu C-tin, „Influența umidității și a iuțelii de deformare asupra însușirilor fizice ale stofelor de lână, bumbac și in”, Timișoara, 10.02.1934; (colecția BCUP).

Pentru istoria tehnicii românești este semnificativ faptul că în anul 1938 Corneliu MIKLOȘI a inventat și realizat în premieră mondială, prima mașină de sudat șine de cale ferată și tramvai, instalația „Taurus”, care a fost prima mașină de sudat șine de cale ferată și tramvai, brevetată în România și Elveția, cu întrebuintare în mai multe țări europene¹². Astfel, sudarea la capete a șinelor a permis și realizarea unei căi ferate continue de rulare, fără jante, reușind să introducă în România calea ferată sudată atât pentru trenuri, cât și pentru tramvaie.

Profilul de cercetător științific desăvârșit al lui Corneliu MIKLOȘI, se remarcă și prin diversitatea preocupărilor pentru studierea și soluționarea unor probleme tehnice și din alte domenii. Astfel, în 1934, în colaborare cu prof. ing. Constantin Teodorescu, publică lucrarea „Influența umidității și a iuțelii de deformare asupra însușirilor fizice ale stofelor de lână, bumbac și in”, realizată pe bazele atât a unor considerente teoretice, dar și a unui pachet important de cercetare experimentală. La finalul lucrării, se aduc mulțumiri colaboratorilor, în mod expres și personal ing. Dumitru Deheleanu și ing. Ștefan Nădășan, dar și a „Școalei Politehnice” și „Asociației Tehnicienilor Textili” din Timișoara. Semnificativă exprimarea din final: „Ne place să credem că și lucrarea aceasta va contribui câtuși de puțin la înjgheizarea unei activități întinse de cercetări științifice de care industria are nevoie”¹³.

Începuturile școlii de sudură au fost marcate de pași esențiali coordonați de Corneliu MIKLOȘI. În 1937 a înființat „Cercul pentru Încurajarea Sudurii (CIS)”, o asociație profesională care a reunit o serie de personalități științifice de înalt prestigiu, cum ar fi: Academician Ștefan Nădășan, Academician Remus Răduț, Prof. Constantin C. Teodorescu. Aceasta s-a dovedit o adevărată „unitate de cercetare și învățământ în domeniul sudurii, realizată printr-o strânsă colaborare între Întreprinderea Electromecanică, pe care o conducea și Politehnica din Timișoara, al cărei dascăl era”. ... „Se va edita și o revistă, „Sudura”, care a avut apariții regulate între 1938 și 1945. În anii de după război, academicianul Mikloși va forma un puternic colectiv în cadrul Secției de sudură de la Baza din Timișoara a Academiei Române, din care, prin specialiștii de înaltă ținută formați aici, se va naște ”Institutul de

¹² Banabic, V. (coord), Istoria tehnicii și industriei românești, vol. 2, Ed. Academiei Române, 2020, pag. 20

¹³ Miklosi Corneliu, Teodorescu C-tin, „Influența umidității și a iuțelii de deformare asupra însușirilor fizice ale stofelor de lână, bumbac și in”, Timișoara, 10.02.1934; (colecția BCUP).

*Sudură și Încercări de Materiale (ISIM)*¹⁴. Toate aceste inițiative au contribuit la dezvoltarea unor cercetări în domeniul sudurii, cu valabilitate chiar până în prezent.

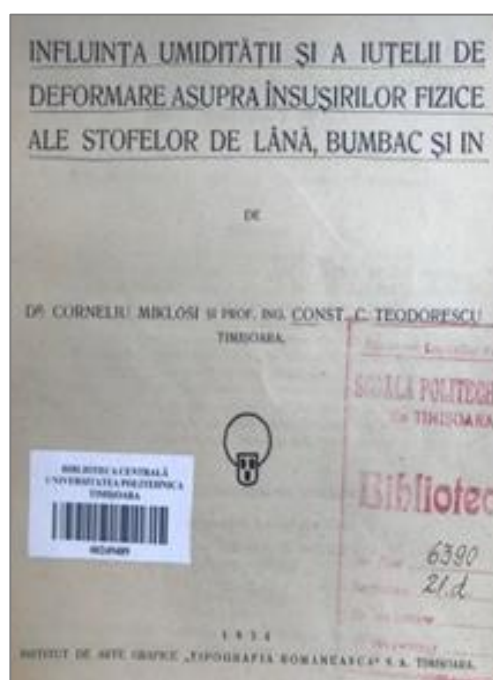
Este unanim recunoscut că Academicianul Corneliu MIKLOȘI este fondatorul școlii românești de sudură, la Timișoara inițiindu-se o „autentică școală de sudură creată de Corneliu MIKLOȘI, și continuată în viitor de Traian Sălăgean, Dorin Deheleanu, având contribuții majore în dezvoltarea unor noi principii în sudură a tehnologiilor și echipamentelor, a oamenilor formați în acest domeniu, care se va perpetua până în zilele noastre. Un Institut de Sudură constituit mai târziu (ISIM) va deveni izvorul de tehnologii și agregate de sudură care vor fi realizate în etapele următoare”¹⁵.

„Școala de sudură de la Timișoara, creată de C. Micloși și completată în ani cu valoroși continuatori (Tr. Sălăgean, C. C. Teodorescu, V. Hossu, I. Safta), rămâne în istoria tehnicii românești, prin contribuțiile aduse la fundamentarea principiilor fizice ce stau la baza procesului de sudură, dezvoltarea unor noi procedee de sudură, realizarea de echipamente specifice și a materialelor aferente, formarea la nivel național al sudorilor”¹⁶. În semn de recunoștință, a fost instituită medalia ASR (Asociația de Sudură din România) „Acad. Corneliu Mikloși”, care a fost înmănată și domnului prof.univ.dr.ing. Viorel-Aurel Șerban, fost rector al UPT, cu prilejul simpozionului cu tema „Sudarea la Politehnica centenară” (04.11.2020).

Perioada cea mai activă a lui Corneliu MIKLOȘI, în calitate de cadru didactic al Universității Politehnica Timișoara și-a desfășurat-o între anii 1939 – 1963, parcurgând următoarele etape: în 1939 a ocupat postul de șef de lucrări, în 1940 a devenit profesor suplinitor, iar din 1942 ca profesor titular. În 1949 a fost ales Decan al Facultății de Electrotehnică, iar între anii 1953 - 1961 a îndeplinit funcția de șef al Catedrei de Utilajul și Tehnologia Sudării din cadrul Facultății de Mecanică. Se numără printre „ctitorii politehnice timișorene”, în special prin contribuțiile aduse la cercetarea și crearea de material didactic în domeniul tehnologiilor moderne, în special legate de sudare¹⁷.



Coperta lucrării-susținute la Timișoara în 1932.
(Colecția BCUP)



Coperta lucrării-publicate la Timișoara în 1934.
(Colecția BCUP)

¹⁴ Coleta De Sabata, Universitatea POLITEHNICA Timișoara – Oameni, idei, fapte, Ed. Excelsior, Timișoara, 1997, pag. 66

¹⁵ Banabic, V. (coord), *Istoria tehnicii și industriei românești*, vol. 2, Ed. Academiei Române, 2020, pag. 20

¹⁶ Banabic, V. (coord), *Istoria tehnicii și industriei românești*, vol. 2, Ed. Academiei Române, 2020, pag. 55

¹⁷ Idem, pag. 112

Pe baza cercetărilor proprii, precum și a experienței dobândite la Universitatea Tehnică din Budapesta, (unde a predat timp de un an un curs de metalografie), a reușit să adapteze și să susțină primul curs de metalografie din țară, la Politehnica timișoreană. Între perioada 1951-1954 a condus colectivul pentru „Combustibili” de la filiala

timişoreană a Academiei Române, iar apoi, până la sfârşitul vieţii, secţia de sudură a acesteia. A fost, de asemenea, consilier la întreprinderea „Electro-combinat 4” şi la „Institutul de Proiectări pentru Maşini” din Timişoara.

În data de 02.07.1855, a fost ales *membru titular* al Academiei Române, iar între 1956 şi 1963 a fost directorul Centrului de Cercetări Tehnice a filialei timişorene a Academiei.

Pentru locuitorii Banatului, **Corneliu MIKLOŞI** rămâne în memorie şi pentru implicarea în viaţa socială şi culturală, contribuind atât la construcţia unor locuinţe de serviciu, a cabanelor, bisericii, crucii şi a microcentralei de pe Muntele Mic, cât şi a sprijinului acordat înfiinţării, în anul 1924, a „corului personalului de la mişcare”, în 1927 a fanfarei, iar în 1929 a *Asociaţiei Sportive „Electrica”*, cu asigurarea unui stadion propriu şi a unei baze sportive pe malul Begăi.



Academicianul **Corneliu MIKLOŞI**, a avut un rol însemnat şi în „promovarea imaginii ştiinţei româneşti peste hotare; valoarea sa intrinsecă, farmecul personal, cunoaşterea unui număr atât de mare de limbi străine, participarea cu lucrări de înaltă ţinută vor contribui la recunoaşterea contribuţiilor româneşti în întreaga lume”¹⁸.

În 8 mai 1963, în Buletinul Oficial nr. 15, a fost publicată Hotărârea nr. 281/1963 prin care se comunica decizia Consiliului de Miniştri de a acorda *Premiul de Stat* al Republicii Populare Române pe anul 1962, în domeniul tehnicii şi invenţiilor, „Academicianului **Corneliu Mikloşi**, pentru lucrările de cercetare tehnico-ştiinţifică legate de introducerea în Republica Populară Română a căii ferate continue cu şine sudate electric după procedeul prin topire intermediară, valoarea premiului fiind de 30.000 lei”¹⁹. Este onorant faptul că, prin aceeaşi hotărâre s-a mai acordat *Premiul de Stat* şi altor personalităţi marcante din ştiinţa şi cultura românească, cu nume de rezonanţă, printre care: Academicienii Grigore G. Moisil, Gheorghe Mihoc, Horia Hulubei, Theodor V. Ionescu, Ilie G. Murgulescu, Gheorghe Ionescu-Şiseşti, Ştefan Milcu, Oscar Sager, Athanase Joja, Constantin Daicoviciu, Emil Petrovici, Emil Condurachi, Alexandru Rosetti, Tudor Vianu, Dumitru Dumitrescu, Ion S. Gheorghiu, George Oprescu, respectiv scriitorului Titus Popovici.

Bucuria acestei recompense morale şi materiale a fost de scurtă durată, Academicianul **Corneliu MIKLOSI**, stingându-se din viaţă la Timişoara, cu trei luni mai târziu, la vârsta de 76 de ani (10.08.1963).

Comunitatea locală timişoreană şi-a exprimat în mai multe rânduri recunoştinţa pentru meritele excepţionale ale Academicianului **Corneliu MIKLOŞI** la dezvoltarea municipiului. Mărturii mai vizibile sunt reflectate prin: *Muzeul ştiinţei* ce-i poartă numele, *statuia-bust* (opera sculptorului Ina Popescu), amplasată pe Alea Personalităţilor din Parcul Central al Timişoarei, precum şi prin atribuirea numelui unei străzi din Timişoara, *strada Micloşi Corneliu, Academician*.

Pentru meritele incontestabile aduse în formarea şi dezvoltarea politehnicii timişorene, a ştiinţei şi tehnicii în Timişoara, în memoria sa au fost amplasate alte două *statui-bust*, unul în curtea facultăţii de Mecanică (Blv. Mihai Viteazul, nr.1) şi altul în preajma „*Muzeului Corneliu MIKLOŞI*”, (Blv. Take Ionescu 83).

Academicianul **Corneliu MIKLOŞI** a scris pagini de aur în istoria dezvoltării industriale şi ştiinţifice a Timişoarei, precum şi a întregului Banat. Acum, la împlinirea a 135 de ani de la naşterea sa, se confirmă încă o dată, meritele depline şi recunoaşterea permanentizării locului său de cinste în lista de *onoare a Academicienilor Bănăţeni*.

¹⁸ Coleta De Sabata, Universitatea POLITEHNICA Timişoara – *Oameni, idei, fapte*, Ed. Excelsior, Timişoara, 1997, pag. 66

¹⁹ Hotărârea nr. 281/1963, privind acordarea Premiului de Stat al Republicii Populare Române pe anul 1962, Buletinul Oficial nr. 15, din 08 mai 1963.

Florinela SĂVESCU

160 DE ANI DE LA NAȘTEREA PROTOPOPULUI GHEORGHE POPOVICIU



Preotul și istoricul Gheorghe Popoviciu a fost o personalitate remarcabilă a Lugojului, fiind autorul unei lucrări de referință despre istoria Banatului.

Gheorghe Popoviciu s-a născut la data de 25 aprilie 1862 în comuna Cliciova, din județul Timiș într-o familie de intelectuali. A urmat școala primară în comuna natală, apoi a continuat la Lugoj, remarcându-se ca un elev eminent. La Cernăuți, a urmat cursurile Universității Teologice. În anul 1885 obține Diploma de doctor în Științe Teologice. La Viena, a urmat cursurile de filosofie și istorie.

Fiind îndemnat de episcopul Ioan Popasu, a predat un curs de dogmatică la seminarul teologic din Caransebeș, între 1886 și 1887, stabilindu-se apoi la Lugoj ca protopop. A fost ales membru în Congresul Național Bisericesc al Mitropoliei Ardealului.

Gheorghe Popoviciu s-a remarcat și prin implicarea sa în politică pentru susținerea intereselor națiunii române, devenind membru al Partidului Național Român și vicepreședinte în filiala locală a acestuia.

În orașul Lugoj a desfășurat o amplă activitate creștinească ca protopop, om de cultură, luptător pentru drepturile românilor din Austro-Ungaria și Unirea teritoriilor românești cu „Patria Mamă”, România.

În 5 noiembrie 1905, sub conducerea proto-popului Ghe. Popoviciu, s-a desfășurat Adunarea de la Lugoj, la care au participat 6000 de români, însemnând începutul mișcării naționale bănățene. Au aderat la această mișcare personalități bănățene

precum dr. Valeriu Braniște, dr. Ion Sârbu, dr. Aurel Cosma, dr. George Dobrin.

Dr. Gheorghe Popoviciu a participat la alegerile parlamentare din 1906, fiind propus de dr. Valeriu Braniște pentru circumscripția electorală Lugoj. Deși a câștigat alegerile, autoritățile de la Budapesta i-au contestat mandatul, Aceste

eveniment nu a rămas fără ecou, astfel că Valeriu Braniște a organizat apărarea împotriva contestării mandatului de la Lugoj. Timp de 8 luni, Valeriu Braniște a adunat materiale care demonstau validitatea mandatului. Totuși, Parlamentul maghiar l-a anulat, pe motiv că frunza verde purtată de către alegătorii români era simbolul Daco-României, prin care s-ar fi atentat la existența statului maghiar.

În 1907 se organizează alte alegeri, iar Gheorghe Popoviciu câștigă din nou și face parte din Parlamentul de la Budapesta. În calitate de parlamentar, contestă proiectul de lege Appony, prin care se urmărea maghiarizarea școlilor confesionale românești.

Dr. Gheorghe Popoviciu a sprijinit activitatea dascălilor în vederea formării conștiinței naționale a elevilor bănățeni, prin școală și cultură. A participat la numeroase întâlniri cu învățătorii și a ținut prelegeri privind istoria românilor.

În 1904, Gheorghe Popoviciu a publicat la Lugoj lucrarea *Uniunea românilor din Transilvania* cu biserica romano-catolică „sub împăratul Leopold”. În 1907 publică o culegere în două volume, intitulată *Cuvântări bisericești*, culegere



care a apărut la Caransebeș. Neobositul scriitor a fost preocupat și de istoria Banatului, cercetând istoria veche a provinciei, care a fost publicată într-o lucrare bine documentată, *Istoria românilor bănățeni*, în anul 1904, la Lugoj. Această lucrare, de o remarcabilă valoare științifică, i-a adus lui Gheorghe Popoviciu, în anul 1909, titlul de membru corespondent al Academiei Române, cartea fiind și premiată.

În timpul Primului Război Mondial, autoritățile au luat măsuri drastice împotriva dascălilor și preoților. În acea perioadă a fost suspendat învățătorul Ion Vidu, pe motiv că era membru al Cercului Cultural „Oltul”. La percheziția făcută în casa sa au fost găsite cărți care promovau unirea tuturor românilor. Prin mai multe adrese, episcopul Caransebeșului, Miron Cristea, i-a cerut protopopului Gheorghe Popoviciu să intervină pe lângă membrii comisiei administrative de cercetare cu scopul de a-l apăra pe învățător. Totuși, patriotul român Ion Vidu a fost arestat, fiind eliberat abia în luna mai, 1918.

Protopopul lugojean a participat la evenimentele din toamna anului 1918. La Conferința Partidului Național Român de la Oradea Mare a luat măsuri pentru unirea Transilvaniei, Banatului și a teritoriilor denumite *Partium* cu România. În același an a fost ales președintele Consiliului Național Român din Lugoj și a redactat în anul următor *Memoriul pentru integritatea Banatului* pentru a fi susținut la Conferința de pace de la Paris. În calitate de om politic, a ocupat funcția de senator în primul Parlament al României și apoi de vicepreședinte al Senatului.

La data de 10 iunie 1919, protopopul Gheorghe Popoviciu a organizat o adunare pe Câmpia Libertății la care au participat 70.000 de români bănățeni. Aceștia și-au exprimat dorința păstrării integrității Banatului.

Fiind un devotat slujitor al Bisericii, a scris predici pentru preoți și cărți pentru credincioșii săi: *Cuvântări bisericești, Religione și știința, Uniunea Românilor din Transilvania cu Biserica Romano-Catolică sub împăratul Leopold*.

Personalitate enciclopedică, a cercetat trecutul istoric al Banatului concluzionând „Banatul este

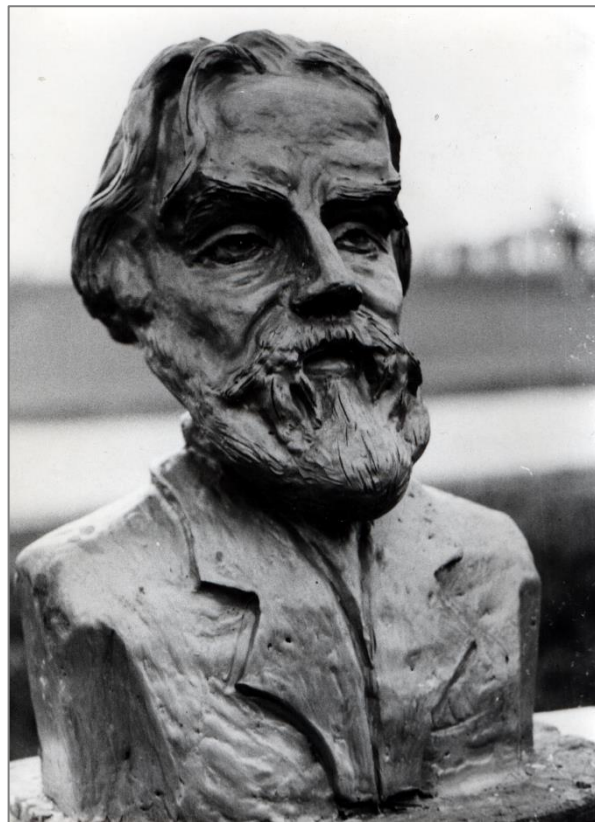
pământ românesc”. O altă lucrare istorică este *Cuvântări cu privire la integritatea Banatului*, care a fost publicată post mortem, în anul 1929.

Protopopul Gheorghe Popoviciu a trecut la cele veșnice în 27 decembrie 1927, fiind înmormântat în cimitirul ortodox din Lugoj. Timișorenii i-au cinstit memoria, numind o stradă a orașului: Strada Protopop Gheorghe Popoviciu.

Slujitor al bisericii și om politic, protopopul Gheorghe Popoviciu a fost o personalitate remarcabilă a Lugojului și totodată un cărturar de seamă al Banatului.

Bibliografie:

1. Tiberiu Ciobanu, *Istoriografia românească de la începutul secolului al XIX-lea până la Marea Unire, privitoare la Evul Mediu Bănățean*, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2008.
2. Radu Păiușan, *Mișcarea națională din Banat și Marea Unire (1895-1919)*, Ed. De Vest, Timișoara, 1993.
3. *Protopresbiterul Dr. George Popoviciu al Lugojului*, în „Foaie Diecezană” Caransebeș, 1 ian. 1928, nr. 1, p.1.



Doru Arăzan – Portret Turgheniev, studiu

Eliza RUSE

ASPECTE INEDITE DESPRE TRAIAN VUIA



Pionierul aviației românești, Traian Vuia – s-a născut în 17 august 1872 – a fost pasionat de zbor, încă de mic copil. Astfel a construit numeroase zmeie tot mai elaborate. În timpul liceului devin tot mai evidente aptitudinile pentru mecanica aplicată și fizică. Din păcate destinul său a fost marcat de sușuri și coborâșuri datorită lipsurilor financiare. Dorea să urmeze Politehnica la Budapesta, dar este obligat să se înscrie la Drept, pentru a practica o meserie să-și asigure existența. În 1901 are prima tentativă de a construi un aeroplan-automobil, dar aceeași problemă pecuniară îl determină să amâne pentru moment și pleacă la Paris în 1902. Un an mai târziu obține brevetul pentru acest aparat, după care demarează construirea unui motor, invenție personală, pentru care va obține brevetul în 1904. Primul aparat de zbor numit **Vuia I**, cu o greutate de 250 de kg, un motor de 20 CP și o suprafață de susținere de 14 mp este finalizat în decembrie 1905. În martie, anul următor, în Montesson, lângă Paris, acest aparat s-a ridicat la o înălțime de aproape un metru, zburând pe o distanță de 12 metri, apoi a aterizat. Bineînțeles toată presa străină din SUA, Franța și Marea Britanie a prezentat această reușită: primul zbor cu un aparat mai greu decât aerul, cu mijloace proprii de decolare, propulsie și aterizare. După **Vuia I** a urmat **Vuia II**, echipat cu un motor de 25 cai putere cu 9 cilindri în V, parcurgând în zbor distanța de 70 de metri. Cu aceste aparate, pe aerodromurile de la Juvisy și Issy-les-Moulineaux, Vuia a efectuat o serie de teste și mai multe zboruri verticale.

A urmat o perioadă mai puțin activă datorită lipsei banilor, dar, mai ales, datorită izbucnirii războiului. După 1918 Traian Vuia a construit în doar patru ani două tipuri originale de elicopter, prevăzute cu rotor portant cu ax înclinat pe direcția de zbor, o adevărată inovație pentru acele vremuri.



Scopul marelui inventator a fost de a realiza un motor de avion cât mai performant. Astfel a reușit să inventeze generatorul de abur cu combustie internă și ardere catalitică. Generatorul cu vaporizare aproape instantanee avea la bază trei principii: ideea ciclurilor termodinamice, a combustiei accelerate și a transmiterii căldurii prin convecție forțată. O altă realizare a fost și generatorul cu focar cu mare intensitate a combustiei.

Traian Vuia împreună cu Emmanuel Yvonneau, un colaborator, au brevetat mai multe tipuri de generatoare de abur. Primul brevet le-a fost eliberat la 21 ianuarie 1928 de către Ministerul Comerțului și Industriei din Franța (nr. 661254), al doilea brevet la 22 decembrie

1928 (nr. 680567), iar al treilea la 12 noiembrie 1932 (nr. 740226).

Pentru a-și duce la bun sfârșit proiectele, marele inventator a stat mult timp la Paris. Există câteva mărturii, destul de vagi, că Traian Vuia s-a întâlnit aici cu marele sculptor Constantin Brâncuși. Astfel băănățeanul Dumitru Pascotă a relatat într-un articol, publicat în „Vestul” timișorean din 26 aprilie 1934 că, în iarna anului 1933 împreună cu alți compatrioți, studenți români, a ajuns atât acasă la Traian Vuia, care locuia în afara Parisului, cât și la Constantin Brâncuși, care locuia în orașul luminilor. Cu Traian Vuia a depănat amintiri, iar acesta a confirmat faptul că l-a cunoscut pe marele artist în perioada tinereții, dar, deși nu s-au mai văzut de atunci i-a păstrat vie memoria.

La Muzeul Național al Banatului se află încă din anul 1972 un bun cultural creat, se presupune, de Constantin Brâncuși. Acest obiect din lemn este sculptat în formă de frunză de stejar și i-a fost dăruit lui Traian Vuia. Obiectul a fost achiziționat de muzeu chiar de la nepoata acestuia, Cornelia Iovănescu Matiaș. Ea a declarat că l-a primit de la unchiul său în anul 1947, pe vremea când a fost în Franța. Despre acest subiect s-a scris în presă, „Coloana infinitului”, „Orizont”, „Vestul”, dar a vorbit și muzeograful Adrian Deheleanu în emisiunea ***Din culisele muzeului***.

Sculptura din lemn sub formă de frunză de stejar are dimensiunile de 17,5×22 centimetri. Ea face parte din Colecția Memoriale din cadrul Muzeului Național al Banatului. Lucrarea se caracterizează printr-o pronunțată simplitate a decorului. Aproximativ 30 de nervuri pornesc de la baza frunzei către cele șapte vârfuri, în dispunere longitudinală, fiind distribuite simetric. Această frunză sugerează imaginea unei palme brăzdate cu claritate de liniile adânci ale vieții și poate simboliza prietenia dintre Traian Vuia și Brâncuși. Aurel Turcuș a numit acest obiect

„Frunza vieții”, dar își exprimă regretul că nu există alte informații referitoare la condițiile în care a fost creată, anul finalizării, sau chiar momentul în care a fost dăruită.

În ziua de 27 mai 1946 Traian Vuia devine membru de onoare al Academiei Române. Moare patru ani mai târziu, la 3 septembrie 1950.

Bibliografie:

1. http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Traian_Vuia
2. <https://arhiva.bzi.ro/lucruri-inedite-despre-marele-traian-vuia-771522>
3. <http://promenada-culturala.ro/traian-vuia/>
4. <https://www.facebook.com/watch/?v=519006762463625>
5. Dumitru Pascotă, *Vuia și Brâncuși*, Scrisori din Paris, în ziarul „Vestul”, 26.04.1934.
6. Aurel Turcuș, *FRUNZA VIEȚII, În patrimoniul Muzeului Banatului din Timișoara*, în „Coloana Infinitului”, anul IX, nr.56, Timișoara, 2006
7. Aurel Turcuș, Octavian Gog, *Brâncuși și Vuia, un documentar artistic*, în Orizont, 20 februarie, 1976.
8. Monica M. Condan, *Repere ale infinitului*, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2018, p. 32



Doru Arăzan – *Portret Ana Blandiana*, lemn nuc

Horia CIOCĂRLIE

AMINTIRI DESPRE AUREL TURCUȘ, UN COLABORATOR APROPIAT ȘI UN PRIETEN DRAG



S-au împlinit la data de 26 martie 2022 zece ani, de când scriitorul și ziaristul *Aurel Turcuș*, președintele de onoare al Asociației Culturale „Constantin Brâncuși” și coordonator al revistei „Coloana Infinitului” a trecut în neființă. Ca semn de înaltă prețuire pentru cel ce a fost pentru mine un adevărat prieten și cel mai important colaborator, voi depăna câteva amintiri.

Începând cu toamna anului 2004, a devenit președinte de onoare al Asociației Culturale „Constantin Brâncuși” din Timișoara. De asemenea, din anul 2005 a fost coordonatorul revistei, impunând o nouă viziune redacțională și ridicând mult calitatea acesteia.

Am venit în conducerea asociației împreună cu Aurel și am pus umărul împreună la desfășurarea activităților din perioada 2004 - 2012. I-am apreciat întotdeauna strădania, priceperea și perseverența de care a dat dovadă în desfășurarea numeroaselor acțiuni, pe care le-am organizat de-a lungul anilor de colaborare.

Este foarte dificil să sintetizez în câteva rânduri tot ce a reprezentat Aurel pentru asociația noastră. Aș puncta în primul rând faptul că el a *reinventat* practic revista „Coloana Infinitului”, pe care a ctitorit-o vreme de șapte ani, ridicând-o la nivelul unei reviste culturale de elită.

Este binecunoscută preocuparea constantă a lui Aurel Turcuș pentru cercetarea vieții și activității personalităților bănățene, în special a celor din perioada interbelică, pe care i-a readus în atenția publicului și a specialiștilor. În acest context nu ne surprinde că primul număr al revistei „Coloana Infinitului”- seria nouă, de care s-a ocupat nemijlocit: nr. 52/2005, a fost dedicat lui Ioachim Miloia. Tot în cadrul efortului dedicat de Turcuș



personalităților bănățene, trebuie să încadrăm ciclul amplu de acțiuni ale Asociației Culturale „Constantin Brâncuși” intitulat *PANTHEON BĂNĂȚEAN*, incluzând și *omagierea anuală a Academicienilor Bănățeni*.

Cele două programe-proiecte, pe care le-a inițiat și anume *Pantheon Bănățean* și *Etnos Bănățean*, au generat multiple manifestări culturale, bucurându-se de un real succes, care au fost oglindite în mod constant în revista noastră și pe care le continuăm și astăzi, fiind foarte ofertante. Astfel, am încercat să reliefăm contribuția deosebită a personalităților din această parte a țării la îmbogățirea patrimoniului cultural și științific național, iar articolele și studiile apărute sunt grăitoare în acest sens.

Materialele dedicate academicienilor care s-au născut sau au trăit pe aceste meleaguri au fost prezentate în cadrul simpozionului anual „Academicienii Bănățeni”, ajuns în prezent la cea de-a XVII-a ediție, organizat sub egida Filialei Timișoara a Academiei Române, împreună cu Consiliul Județean; iată academicienii care au fost sărbătoriți în paginile revistei în această perioadă: I. Anton, V. Babeș, P. Broșteanu, C. Bodea, A. Bărglăzan, V. Braniște, P. Brînzeu, B. Bartok, T. Brediceanu, N. Corneanu, E. M. Cristea, G. Gh. Comșa, A. Cișman, V. Cocheci, T. Dordea, Ș. A. Doinaș, P. Dumitru, E. Hodoș, G. Ivănescu, A. Kanitz, T. Lalescu, A. Treboniu Laurian, A. Marinescu, V. Maniu, S. Mangiuca, D. Mateescu, B. Menkeș, A. Mocioni, C. Miklosi, E. Murgu, V. Nadacu, Ș. Nădășan, G. Popoviciu, N. Popea, E. Petrovici, G. Pop, R. Răduleț, I. Slavici, Z. Simon, G. Silaș, P. Vasici Ungureanu, V. Vâlcovici, T. Vuia, prezentați de distinse personalități ale vieții spirituale și științifice românești.

Am editat sub îngrijirea lui A. Turcuș mai multe lucrări de anvergură: *Viața academică în Banat*, Ed. Orizonturi universitare, Timișoara, 2006; *Poezie în grai bănățean*, în 2 volume, Ed. Orizonturi universitare, 2009, *Catalogul obiceiurilor populare calendaristice din Banat*, 2 vol., Ed. Orizonturi universitare, Timișoara, 2007, *Ioachim Miloia. Corespondență*, Ed. Eurostampa, 2005, *Șapte personalități bănățene*, Ed. Orizonturi universitare, 2008.

În altă ordine de idei, subliniez calitățile sale de eminent etnolog, materializate prin *înființarea Muzeului Satului Bănățean*. În cadrul asociației noastre aceste preocupări au fost valorificate prin trei proiecte transfrontaliere cu finanțare europeană. Remarc și faptul că numeroase dintre acțiunile noastre transfrontaliere au beneficiat de contribuția lui în calitate de *prieten apropiat al comunităților și personalităților românești din Serbia*, prietenie apreciată foarte mult dincolo de graniță.

Dând dovadă de o mare disponibilitate și multă inițiativă, Aurel Turcuș s-a implicat cu pricepere și perseverență în realizarea unor acțiuni culturale foarte importante: simpozioane, mese rotunde și editare de cărți de anvergură ca de exemplu: s-a remarcat, deși ardelean după locul de naștere, ca un mare iubitor și promotor al culturii bănățene, al creației în grai bănățean, inventariind literatura dialectală și din Banatul sârbesc. Premiat pentru poezie de Uniunea Scriitorilor-filiala Timișoara, a lăsat în urmă o impresionantă operă literar-științifică și multă tristețe printre colaboratorii săi, plecând prea devreme din această lume.

Aurel Turcuș s-a implicat cu entuziasm și în derularea unor proiecte europene în care asociația noastră a fost angajată, precum: *Memoria tradițiilor populare, punte între locuitorii zonei transfrontaliere România-Serbia* (2007), *Expoziția omagială „C. Brâncuși”* (6 noiembrie 2008), *Cultura – poartă deschisă de tinere talente între locuitorii din regiunea transfrontalieră România-Serbia* (2008-2009), *Expoziție de pictură, grafică și ceramică România-Serbia* (4 mai 2009), *Expoziție de artă naivă România-Serbia* (12 - 25 mai 2009), *Cămine culturale – poli de excelență în promovarea transfrontalieră a patrimoniului imaterial* (2011), *Refeliștii Dunării, vecinii la lucru, din cadrul programului Europa pentru cetățeni* (2011). De altfel, relația cu românii bănățeni de dincolo de granițe a fost, pentru Aurel, una privilegiată și prioritară.

Am muncit în echipă și acest lucru a fost un mare avantaj pentru finalizarea acțiunilor propuse

în cadrul asociației. Nivelul comunicării cu Aurel a fost excelent de cele mai multe ori, pentru că am avut o viziune comună și obiective culturale comune. Responsabilitățile au fost judicios împărțite între noi, fără a exista confuzii și toate ezitățile au fost analizate în cadrul ședințelor de lucru și astfel depășite. Am apreciat inițiativele și dorința lui de implicare, elanul și competența de care a dat dovadă. Prin revista „*Coloana infinitului*” și prin activitățile culturale ale asociației noastre, pe care le-am organizat împreună, și-a văzut visul împlinit, acela de a valorifica moștenirea marilor cărturari ai Banatului, de a o face cunoscută oamenilor din vremea noastră și mai ales tinerilor. Multitudinea preocupărilor noastre nu ne-a împiedicat să avem o bună conlucrare, fără sincopă. „Trebuie să-ți iei cât mai multe îndeletniciri ca să-ți poți face viața suportabilă. Ce-am deveni, dacă ne-am pierde timpul! Cu cât înaintez pe cărarea vieții, cu atât găsesc mai necesară munca. Cu timpul devine cea mai mare dintre plăceri și ține loc tuturor iluziilor pierdute” - este cugetarea lui Voltaire, care conține foarte bine colaborarea mea cu omul de cultură Aurel Turcuș.

Enumerând aceste câteva obiective și proiecte din ultimii ani rezultă că Aurel Turcuș a fost nu numai un prieten apropiat, dar și un neobosit căutător și promotor al culturii bănățene.

Ne gândim mereu la Aurel ca la cel care ne-a deschis noi direcții, atât în activitatea asociației culturale, cât și în paginile revistei *Coloana Infinitului*, dorind să păstrăm ștacheta ridicată de el.



Doru Arăzan – Cap de copil, lemn salcâm

Mihai SPORIȘ

COLOANA LUI BRÂNCUȘI - VÂLVĂ MONUMENT, CA UN RÂU DE FOC CURGĂTOR ÎNTRE CER ȘI PĂMÂNT



Constantin Brâncuși amintește într-o inspirată zicere a sa (aforismul 156, din cartea lui C. Zărnescu!) de *vâlvă... fâlfâind* ce semnifică faima ori gloria, care se expune ca o flăcără, ca o flamură, pe un catarg înalt, să poată fi văzută de la distanță. Această *vâlvă... fâlfâind*, constată Brâncuși, nu este percepută, în duhul ei. (s.n) *Din nefericire nimeni nu vede că ea e truda celor ce o produc și care se consumă în ea, fără să își dea seama. Nu am făcut nimic pentru vâlvă (...) Fiindcă gloria este poate cea mai mare înșelătorie pe care au inventat-o oamenii. (...) își bate joc de noi atunci când ne tot ținem după ea, iar de îndată ce îi întoarcem spatele, ea este aceea care... aleargă în urma noastră.* Cu toată modestia și cu adevărul său de înțelept, știind că gloria, faima, pentru cel ce arde, vâlvă, vâlvătaie, este mai mereu postumă, ... este (totuși! s.n.) *frumos să o vezi fâlfâind!* Va trebui aici să observăm că ceara care se dă arderii în lumânările, înalte și ele, este truda albinelor, minusculii și anonimii arhitecți ai hexagoanelor prin fagurii cu miere. Cât despre fâlfăirea pe catarg, trebuie spus că victoria care aduce faima, este lupta eroică a celor care, eroi fiind, nu mai apucă să vadă izbânda, dar sunt în ea cu totul. Gândul luptei, al faptului de-a te pune în lupta cea mare, poate întrezări faima. Frumos ilustrează acest lucru în poezia: *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*, poetul de geniu, consonant sculptorului: *Visul tău de glorie falnic triumfând/ Spună lumii large steaguri tricolore,/ spună ce-i poporul mare, românesc,/ când s-aprinde sacru candida-i vâlvoare,/ Dulce Românie asta ți-o doresc.* Nu va fi apucat Eminescu împlinirea visului, cum nici Brâncuși recunoașterea alor săi, dar faima lor este întreagă, deși sunt prin preajmă și mulți pregătiți să dea stingerea. Adică cei ce vor să pună alte steaguri pe redute. Până atunci, încă... *vitejie, fală și mândrie,/ Dulce Românie, asta ți-o doresc!*

Ca să fie *vâlvă* trebuie să fie ardere! Ca arderea să fie intensă, înaltă, concentrată ca un stâlp de foc, ceea ce arde trebuie să fie *esență*. (ce aproape

de acest cuvânt trece franțuzescul... semnificând, benzina!). Esența materială solidă, a arderii, este ceara. Ea ne vorbește de truda neștiută, dar firească, a anonimatului. Ne vorbește de focul captat în corolele florilor și de cuprinderea, în materie, a atâtor parfumuri, zumzete și atingeri fertilizatoare, în pastelul colorat și dulce ca mierea. În ceară se învâluie lumea treptat, și tot de acolo, în valuri de fum, uneori doar flăcări, se desface din vrajă. Prin materia clocotindă, cu răsărituri și amurguri, pulsația vorbește de sânge și neconținutul du-te vino al vieții. Când lupta care varsă sângele este în toi, și suntem dedicați unui țel, nu ne gândim la decorații, distincții personale, ci doar la rostul vieții, în rânduielile ei. Când ne simțim de ceară și doar licărim o pâlpăire, este semnul închiderii în răvașul cu pecetea de ceară, pe care este scris uneori numele. Citirea lui, poate faima, ca o vâlvă, vin după.



Doru Arăzan – Portret Brâncuși, lemn nuc

Fâlfăire, romboedru, după romboedru, stau la rând trupurile de eroi, să se dea topirii, treptat, zborul mărturisindu-le faima și incandescența eroismului. Vor fi adunat, tot treptat, substanța valvei, pe când își duceau lupta lor personală. Acum, trecuți dincolo de o *poartă* (Eminescu vorbește de o poartă a soarelui, în „Memento Mori”: *zeii Daciei acolo locuiau-poarta solară...*) întregul își cere anonimatul prin contopire. Trupul, ceară curată, după îmbăiere se pune în romburi de lemn și acestea se dau focului lent din mormintele, ca niște comori prețioase. Toate arderile ascunse se vor arăta valve, vizibile doar noaptea, să păstreze taina.

O vâlvă este și coloana de la Târgu Jiu, una din gândul înghețat în bronz, al lui Brâncuși, spunea el, nu pentru faima sa, cât pentru a neamului său de eroi, trăind rânduiala pământului, încifrată în simboluri. Vâlva monument, este momentul erupției flăcării la cer, solidificat pentru lesnicioasa noastră dumerire, să iște în gândul nostru bucuria temeiurilor redescoperite, să poată fi trăite cu toată râvna. Dar coloana aceasta, cu dublă curgere, nu este doar vâlvă suitoare în trepte, este simultan și prăvălire (ce aproape trece cuvântul de pravilă!), ca un stâlp de foc. Este locul Înălțării eroilor și al pogorării, ca de Rusalii, a duhurilor cele noi. Pe coloana, ca o vâlvă, focuri vechi urcă la cer, focuri noi se pogoară. Coloana este vie. Ea ne trăiește pe noi, pentru că dă sensurile rânduite și ele sunt înscrise în cartea facerii noastre, de dincolo de naștere.

Vâlva aceasta nesfârșită, ca un râu de foc curgător, cu flux și reflux, între cer și pământ, adună ofranda personală, a fiecărui trecător prin lumea lui, ca pe un rod așteptat de investitorul cel mare, de la duhul nostru. Epifanie călăuzitoare, deșirare de drumuri prin labirint, cale lungă și grea, întoarcere la soroc ca o despovărare..., totul pare epopee, numai bună de consemnat pe un obelisc, uneori, foarte sumar, doar un semn în formă de cruce. Dubla șerpuire a coloanei de la Târgu Jiu, privită dinspre orice punct cardinal, este simultan pogorâre și înălțare. Este însămânțare și recoltare. Dar cele materiale rămân întotdeauna la *...picioarele lui Crist*, cele ale Duhului urcă și coboară la Cer.

Eroică este îndârjirea noastră pe câmpul de bătălie al vieții. Dincolo de poartă, probabil peste limita admisă a tuturor topirilor, rânduit de fire, revenim în hora, ca un soare, care ne topește, redându-ne: *pe mine mie redă-mă!* (...) Aici trebuie să remarcăm trecerea dinspre greu spre ușor, dinspre materia incandescentă prin topire, în eterul fluid, curgător în sus și picurarea în jos ca o separare a dualității. Gândul, fâlfăind aripile nevăzute, urcă în

cerurile informale populate de îngeri, ceara topită se încheagă, reintră în sânul cel mare.

Să observăm cum trecem, pas cu pas, dincolo, prin memoria ritualului sacru, din tradiția creștină a românilor și intuiția geniului poetic, emblematic. Atunci când ne oprim suflarea și inima încetează să bată, suntem în pragul porții către dincolo, suntem grei, ca pământul. Urmăm *calea sacră*, până la sorocul separării celor grele de cele ușoare: trupul, de duh. Duhul este aici aceea acumulare de informație împlinită de viață și ea trebuie să se întoarcă recoltă, la cel ce a semănat-o, Dumnezeu Tatăl..., din cer. Trupul, vas al olarului, ca și Iisus, om de lut și receptacol al cuvântului, duh de sămânță, se reîntoarce să ia puteri noi, la sânul mamei eterne; doar ea se poate îngreuna înnoitor, la întoarcerea brazdelor în primăveri bine vestite. Descompunerea este ardere lentă, în humă, sau incinerare, ca pe rugurile evului mediu, ori pe altarele pentru arderile de tot, de demult, dar și de acum, în anumite părți ale lumii și în anumite tradiții.

Oamenii, trec în repaus, și sunt duși, de cei rămași, pe calea sacră, să le cinstească memoria, prin ritualul consacrat de locul și timpul... trecerii. Ei iau culoarea cerii și își arată semnele descompunerii. Asistarea trecerii spre cele două tărâmurii, pentru o carantină de patruzeci de zile, nu este posibilă și atunci trupul, arătând ca de ceară, este substituit cu **statul de ceară** de lungimea trupului, o lumânare lungă, care făcută spirală, va înlocui corpul inert la ceremonialul în timpul consacrat, pentru separarea celor de alcătuire. Statul acesta de ceară, simbolizează, chiar în absența corpului, pus în mormânt, arderea lentă și separarea duhului de trup. La patruzeci de zile de la trecerea porții, se consemnează înălțarea duhului, comemorată prin parastasul, când mucul statului de ceară ar trebui să se topească pe de-a întregul. Ceara topindu-se desparte, simbolic, trupul de duh. Puterea ridicării este vâlvă, ca arderea lui Giordano Bruno,... în piața ignoranței, pentru nemuritoarea lui faimă. Vâlva nevăzută, dar cuminecată ca un lucru de preț de românul creștin, prin pomenirile lui rituale, este arătare intuitivă a duhului urcând la cer. Coloana lui Brâncuși, are și acest gând creștin, tâlcuit în artă. Coloana aceasta nu vorbește despre o anume persoană, dintr-un anume timp, deși a fost inspirată de eroii unui anume moment, cu faima lui. Este coloana unui neam, din neamul omenesc, ce respectă armonia unui cosmos primitiv, adică din primordial, și păstrează ritualic, trăirea izvorului de la începutul găsirii divinității. Cele fierbinți urcă în soare, cele grele: *cad... cum în picuri cade ceara la*

picioarele lui Crist (Eminescu, „Singurătate”). Ne mistuim în focul arderilor noastre, ne topim prin propria-ne căldură, foc lăuntric, apoi când de ceară suntem, alte vâlve ne ațâță focul, alții ne aprind *statul* și mai dau semne despre cel plecat. *De-al meu cânt, mistuit mă mântui*... iar ceara mea, din *statul* meu pe pământ, mistuită și ea, va deveni tăcere. Atunci faima și focul, tuturor celor mistuiți, vor mai fi palide vâlve, lumânări înfipite de necunoscuți, în pădurea atâtor arderi anonime.

Coloana, ca un gând de înălțare, poate fi și aspirația demiurgului: *gând purtat de dor, pân`piere totul, totul așa cum îl intuiește poetul în Luceafărul*. Ca o scară de uriași, ori poate zei, asaltând cerul, calea dintre lumi este croită în multe feluri. În viziunea românească, explicită în basme, ori în creația poetică a lui Eminescu, avem multe variante, care nu trec departe de calea de foc a vâlvei, ca un gând incandescent și înaripat.

Mur pe mur, stâncă pe stâncă – o cetate de giganti -;/ Sunt gândiri arhitectonici de-o măreață grozăvie,/Au zidit munte pe munte în antica lui trufie./ Le-a-mbrăcat cu-argint ca-n soare să lucească într-un lanț... ne arată căutarea cerului prin Egiptul faraonilor; *Dar cât ține răsăritul se nalt-un munte mare -/El de două ori mai nalt e, decât depărtarea-n soare -/Stâncă urcată pe stâncă, pas cu pas în infinit/Pare-a se urca – iar fruntea-i, cufundată-n înălțime,/Abia marginile-arată în albastra-ntunecime:/Munte jumătate-n lume – jumătate-n infinit ni se arată o cale dăcică spre înalt, în poemul „Memento Mori”, unde vedem pornind niște scări, din același munte, de pe un prag, cu sensul spre adâncul unui pământ binecuvântat: *...Iar în pieptu-acestui munte se arat-o poartă mare - /Ea: înalt este boltită și-ntră-adânc în piatra tare/Iar de pragu-i sunt unite nalte scări de negre stânci,/Care duc adânc în valea cea de-acol-abia văzută/și-n pădurile umbroase cu-adâncimi necunoscute,/și-n câmpi unde mii râuri s-argintesc plane ș-adânci*. Aflăm din poem că prin **poarta solară**, stăpânită de zeii dacilor, se făcea legătura între lumea cerului, cu soare și cu lună, și cea a oamenilor: *Zei Daciei acolo locuiau – poarta solară/ În a oamenilor lume scările de stânci coboară...* În acea Dacie, cu adevărat fericită, (*Ăsta-i raiul Daciei veche,- a zeilor împărăție...*) Dochia urcă spre palatul soarelui: *Apoi urcă negrul munte, pe șivoaiele de stele,/Lin alunecă ș-alene drumul cerului senin./Îndărătu-acei munte, înfinita întinsoare/ E frumoasa-mpărăție mândră a sântului soare...* Trebuie observată împărăția soarelui, în care curge vâlva tuturor incandescențelor, din viziunea geniului*

poetic. Florile pe straturi, *par a fi stele topite*. Fluturii, *ard, sclipesc în soare*. Aurul este lichid: *ca idei scăldate-n aur*. Norii, sunt *roste de jeratic ș-aur*. Nici o umbră nu tulbură cetatea soarelui, și ea cu palatele, precum pagodele îndepărtatului Răsărit: *Se ridică-n caturi nalte tot castele pe castele...* Acolo, în loc de aer, *e un aur... topit și transparent, mirositor și cald...*

Coloana, ca o vâlvă, se pierde treptat, din ce în ce mai mică, până se face nevăzută în vecinătatea soarelui, ori poate a lunii, în nopțile senine. Ea este curgere în soare, restituire a tuturor razelor, ca ploi de aur, ce potopesc pământul, în toate zilele omului. Coloana este rădăcină înfipă adânc, să poată crește, cum toate măririle, pe umerii materiei își ridică templele, timpi înghețați, cum ne spune povestea despre gloria, ca o vâlvă trecătoare a imperiilor, vădită...*Panorama deșertăciunilor*. Coloana lui Brâncuși este mărturie a vâlvorii permanente, pulsând dubla curgere între cer și pământ, în același spirit al substratului intuit de geniul autohton, dar consonant și trăirii creștine a răsăritului.

(din „*Semne și sensuri ale sacrului în arta lui Constantin Brâncuși*”, Editura INTOL PRESS, Râmnicu Vâlcea, 2012/ p. 77-88)



Doru Arăzan – *Tryptic Trepte*, lemn stejat

Dumitru RADA



LITERATURĂ ȘI ENIGMISTICĂ EMINESCU, GOETHE ȘI HEINE

În capitolul XII al cărții lui Eugen Lovinescu intitulată *Bălăuca: Romanul iubirii lui Eminescu pentru Veronica Micle*, Nusăm Cucos, călătorind în același vagon de tren cu Mihai Eminescu, îi spune, printre altele: „Îu vorbesc de mata, de-i zâce ce-i zâce; că numai bine am auzit, ba unii zâceau că ești ca Ghetete ori ca Haine la nemți”.

Omofonia numelor celor doi mari poeți germani și a substantivelor comune românești *ghete* și *haine* stă la baza unui calambur pus pe seama luceafărului poeziei românești. Iată despre ce este vorba. După moartea lui Eminescu, publicistul Dimitrie Teleor i-a luat un interviu doamnei Maria Flechtenmacher, prima noastră actriță literată. Iată-l.

„- D-ta, d-nă, ai cunoscut desigur pe Eminescu?

- Pe Eminescu? cum nu. A fost sufleur la teatru. Un tânăr cu părul cam lung și cu mustățile rase.

- Așa se purta?

- Da. Ah! La Cernăuți, în Bucovina, a avut haz...

- Ce?

- Eu eram cu trupa lui Pascaly, care da reprezentații în Cernăuți. Eminescu, sufleurul, umbla cu niște ghete rupte, în niște haine ... vai de lume.

-Și?

- Și l-a observat Pascaly, directorul. Acest artist avea ceva din școala vechilor actori: prestanța, aerul silențios. Când mergea pe drum ținea capul ca Napoleon. Mă mir cum de a văzut el ghetetele rupte ale lui Eminescu!

- I-a făcut observații?

- Nu. L-a întrebat dacă nu are altele mai bune.

Poetul i-a răspuns că nu are.

- Păi să-ți cumperi ...

- Să-mi cumpăr ... dar n-am parale.

- Poftim 50 de lei ... Să-mi vii diseară cu ghete și cu haine! M-ai înțeles?

- Am înțeles, îi răspunse Eminescu, care umflă banii și plecă prin oraș.

Când se întoarse seara, Pascaly îl luă din scurt:

- Ai cumpărat ghete și haine, domnule?

- Da!

- Unde sunt?

- Uite-le.

Și-i arătă operele complete ale lui Goethe și ale lui Heine:

- Uite, Goethe și Heine...”



Doru Arăzan – *Pandemie*, ghips

Doru ARĂZAN Jr.

CU DORU ARĂZAN DESPRE BUCURIA DE A FI ÎMPREUNĂ ÎN SEC. AL XXI-LEA



Motto: „Am mers o viață ieșit din rând, cu tot riscul. E ceva în mine care nu mă lasă să mint și nici să mă mint.

Organic a trebuit să fac sculptură. Ajuns în toamnă, nefăcând compromisuri, privind înapoi, mă bucur ca în copilărie de aceleași valori: de povești, de prietenie și de iubirea pe care mai pot să o dăruiesc celor din jur. Am fost și am rămas un trist fericit.”

(Doru Arăzan)

Viitorul artist plastic Doru Arăzan s-a născut la 22 septembrie în anul 1951, în Bărăteaz, jud. Timiș și a început să sculpteze de la vârsta de 7 ani.

Obişnuia să rămână în curtea casei și să scoabească lemnul. Singurătatea lui părea, pe atunci, aproape de neînțeles. Părinții îl priveau îngrijorați, însă mulțumiți că păzește casa în absența lor. Vecinii îl vedeau ca pe un copil căruia poate îi lipsea ceva care nu se observa cu ochiul liber și despre care nu se cuvenea să fie întrebat. Nu se juca alături de copiii plecați la scaldă sau la vânătoare de iepuri. Însă el nu era singur. Trăia alături de formele pe care le scotea din esența unui trunchi de nuc sau de mesteacăn, forme oglindind un chip-puzzle făcut din miriade de ipostaze despre care doar el știa că există. Acesta avea nevoie de timp lung ca să iasă întreg la vedere. Poate de un timp cât toată viața lui. Însă tocmai una ca asta îl făcea să fie și mai fidel preocupării. Și mai încredințat că va reuși să-l scoată la lumină.

Începe gimnaziul la Liceul sportiv nr. 4, la 9 ani, locuind la internat, într-o încăpere cu peste o sută de paturi, își amintește el. De atunci, ani la rând, trăiește frigul, înstrăinarea de curtea lui magică, dorul după cei de acasă. Însă nevoia de a continua să sculpteze crește în el cu fiecare umilință trăită. Cu fiecare înstrăinare. Cu fiecare strigăt de revoltă sau dezamăgire.



La 13 ani sculptează „Chip de țărancă”, lucrare care surprinde cu fidelitate și cu o impresionantă forță expresivă, viața aspră și demnitatea femeii care lucrează pământul.

La 14 ani modelează în lut chipul bunicii și, ca să rămână pentru totdeauna, singur, după o metodă proprie, îl toarnă în ghips. Lucrarea „Marica” devine emblematică pentru formarea lui. Ocupând, și azi, un loc important în galeria privată a familiei.

La 18 ani este admis la Școala superioară de comerț de la Arad pe care o absolvă. În tot acest timp continuă să sculpteze.

La capătul satului unde copilărise, în casa cu acoperiș din trestie moștenită de la bunica Marica, își construiește primul atelier.

Astfel între pereții casei făcuți din chirpici se nasc portetele lui Ibsen, Turgheniev, Tolstoi, Ana Blandiana, Dante Alighieri, autorii lecturilor sale preferate.

În 1976 e numit administrator la Băile Calacea. După doi ani renunță și revine în satul unde s-a născut, cultivând flori în serele construite de el. Trăiește, în plin sistem comunist, refuzând să ia parte la minciună, la impostură, la pâra care dizolva vieți, la îndoctrinare. Trăiește ca un lup de stepă, folosindu-și mintea și cele două mâini, atât pentru supraviețuire, cât și pentru a continua drumul spre împlinirea artei lui.

La 27 de ani participă, la Agnita, la o tabără de creație. Creează „Mireasa I”, lucrare fundamentală care îi definește stilul și originalitatea. Iulia Dinescu, artist plastic consacrat, îl descoperă cu mare entuziasm. Juriul îi acordă marele premiu. Lucrarea „Mireasa I” apare pe prima copertă a volumului colectiv „Agnita 1978”. Același juriu află că Doru Arăzan nu a terminat studii de specialitate și îl descalifică.

Din 1974 până în 1990 trăiește făcând naveta între Bărateaz și Timișoara, între familie și propria artă. Celei din urmă îi adaugă, cu fiecare an trecut, dimensiuni estetice noi. Venite dintr-o adâncă, rafinată, originală privire asupra vieții, asupra condiției umane.

În tot acest timp, împreună cu fratele său, Tiberiu Arăzan, înființează cenaclul literar-artistic „Ana Blandiana”. Lucrările lui apar în „La porțile veacului” (volum colectiv) 1979, „Septembrie” (volum colectiv), 1981, „Familia” (revistă de cultură), 1990.

Înființează în 1995, împreună cu fratele lui Tiberiu Arăzan și cu fiul său, Doru Arăzan Jr, revista independentă de artă „Clipa”. Apare cu lucrări în revista „Timișoara mon-amour” nr. 1, 1990, „Magazin cultural-istoric și de informație nr. 6 anul 2007”, „Renașterea băbăteană” nr. 8248, 2017, „Monitorul” nr. 3, 2017, „Modernism.ro” 2017, ziarul „Lumina” nr. 61, 2017.

Vernisaj propriu: în 2017, la Galeria Primăriei Municipiului Timișoara, unde a prezentat și lucrarea de artă monumentală „Portile”/”The Gates”, propusă orașului ca simbol pentru statutul

de Capitală a Culturii Europene. Din prezentarea expozițională reținem intenția autorului: „*Fac o invitație întregii lumi la toleranță. Fără uși, prin aceste porți care reprezintă și cele patru arcuri de triumf, îmi doresc să intre toate armatele minților, cele care să poarte dialogul salvator. Așa s-a întâmplat în vechea Agora. Cel care să ne ducă spre o mai bună cunoaștere a celorlalți. Cel care să ne întărească conștiința de pământean. Cel care să ne asigure adevărata dăinuire.*” „Deși încă nu au fost găsite soluțiile tehnico-financiare, ideea a generat o mișcare internațională în rândul susținătorilor profilului european al Timișoarei, fiind realizat un produs virtual cu opera în dinamismul ei, pe un fond muzical, realizat de Freddy Stauber și contribuția arhitecților Teofil Oțelariu și Timuț Sergiu pentru filmul în 3D, precum și un site de aderenți la ideea profilului european și multicultural al orașului de pe Bega. (*”The GatesTimișoara. Capitală culturală a Europei”*). Pentru doritori vom oferi link-ul de accesare a acestui remarcabil proiect, care, sperăm, că se va și concretiza în viața urbei, cândva... (<https://youtu.be/ksYqH6aRu-E>)”, a explicat prof. Dr. Gheorghe Florescu, la deschiderea expoziției.

Are lucrări în colecții private: Olanda, Austria, Germania, SUA, Ungaria, Ecuador, România.

În anii 80 se naște „Geneza”. Lucrare care îi fixează și definește, pentru totdeauna, stilul. Lucrare fundamentală care oglindește facerea lumii și totodată trecerea fiecăruia dintre noi prin timp.

De la începutul anilor 80 începe să facă schițele unui proiect sculptural-monumental pe care îl numește „The Gates”. Lucrează la el mai bine de 30 de ani. Lucrează cu aceeași tenacitate, încredere, curiozitate ca și atunci, pe când avea 7 ani, în curtea casei natale. Lucrează cu credința că numai așa chipul-puzzle, chipul făcut din fiecare rasă, confesiune religioasă, sistem cultural ori social, chipul frumos, bun, senin născut din toleranță și prețuire reciprocă, chip care e al fiecăruia dintre noi și totodată al tuturor, are să iasă la lumină. Și are să ne fie acum. Și în viitor. Adevărata călăuză.

Paginile 7, 10, 14, 18, 27, 29, 31, 32, 34, 35, 38, 44, 47, 49, 50, 54, 57, 59, 60, 61 și 64 sunt ilustrate cu lucrări ale artistului plastic Doru Arăzan.



Horia ȚÂRU

O NOUĂ CARTE DEDICATĂ SCRITORULUI BĂNĂȚEAN NICOLAE DANCIU-PETNICEANU



La aproape doi ani de la trecerea în eternitate readucem în actualitate pe cel care a fost cărturar și mentor spiritual pentru câteva generații de publiciști bănățeni.

Andrei Gorșcovoz, autorul cărții „**Nicolae Danciu-Petniceanu - Un cărturar al zilelor noastre**”, Editura Eurobit, Timișoara, 2020, 170 pagini și 45 fotografii, profund întristat de plecarea la ceruri, după o lungă suferință a col.(rtr.) prof. Nicolae Danciu-Petniceanu (1936-2020), a scris această carte pentru a nu fi uitat valorosul și prețuitul scriitor care „și-a dedicat o mare parte a activității literare cercetării și cunoașterii vieții și operei lui Mihai Eminescu (1850-1889), luceafărului poeziei românești”. Cartea este dedicată locuitorilor din Banat și nu numai, unde a trăit și lăsat „ceva în urma sa” Nicolae Danciu-Petniceanu.



„**Coperta 1**” reprezintă un peisaj de iarnă din Munții Cernei (CS) (cartea a fost scrisă în iarna 2020 în plină pandemie cauzată de virusul ucigaș SARS-COV-2), în vecinătatea satului Petnic (CS) și a satului Mehadia (CS), unde a rămas după

pensionare. Pe copertă este și fotografia lui Nicolae Danciu-Petniceanu cu Maria-Mia Rogobete din Lugoj (TM), împătimită admiratoare a lui Mihai Eminescu, la lansarea revistei de cultură „Eminescu - Luceafărul Românilor de Pretutindeni” în anul 2019, la Mehadia.

„**Coperta 4**” a volumului reprezintă același peisaj din Munții Cernei și fotografia cu pământea „Sfânta familie Nicolae Danciu-Petniceanu” la Sărbătoarea Nașterii Domnului (Crăciunul) în anul 1977 la Mehadia împreună cu soția Ana și copiii Caius-Nicolae (stânga) și Mircea-Nicolae.

Acest al IX-lea volum al autorului Andrei Gorșcovoz (6 titluri cu 9 volume, 2.220 pagini și 640 fotografii) are 9 capitole cu 9 motto-uri și o „**Postfață**” scrisă pe foaie semivelină cu caractere mai mari, ușor de citit.

I. „**Introducere**” - în care sunt prezentate împrejurările în care s-a cunoscut autorul cu Nicolae Danciu-Petniceanu, sau N.D.P., cum se semna de multe ori, N.D. Petniceanu, N. Danciu-Petniceanu, anunțurile decesului în cotidianul regional „Renașterea Bănățeană” din 10 și 11 septembrie 2020, pasiunea autorului și a lui Nicolae Danciu-Petniceanu de a scrie mărturii din trecut și prezent pentru viitor, aprecieri pentru marele poet național Mihai Eminescu dar și pentru O. Goga, G. Coșbuc, I. Slavici, M. Sadoveanu, A. Păunescu, C. Vadim Tudor etc.

II. „**Dor de Eminescu**” - un brand național, recunoașterea internațională de către importanți scriitori și oameni de cultură, și UNESCO prin: cărți, monumente, basoreliefuluri, conferințe anuale, ș.a. Despre românii de pretutindeni care văd în poemul „Luceafărul” pe Mihai Eminescu ca pe un „sfânt al neamului românesc”.

III. **Notă biografică** - cu o scurtă prezentare a bunicilor, părinților, familiei (soția și cei doi copii) și a studiilor civile și militare ale lui Nicolae Danciu-Petniceanu.

IV. **Activitatea profesională** - a fost militar de profesie, carieră, ofițer tehnic cu probleme de transport în industria minieră, ofițer la granița româno-iugoslavă, ofițer la serviciul pașapoarte și ofițer de frontieră la

Aeroportul Internațional din Timișoara. Șapte ani a fost profesor de limba și literatura română la Liceul de Construcții din Timișoara.

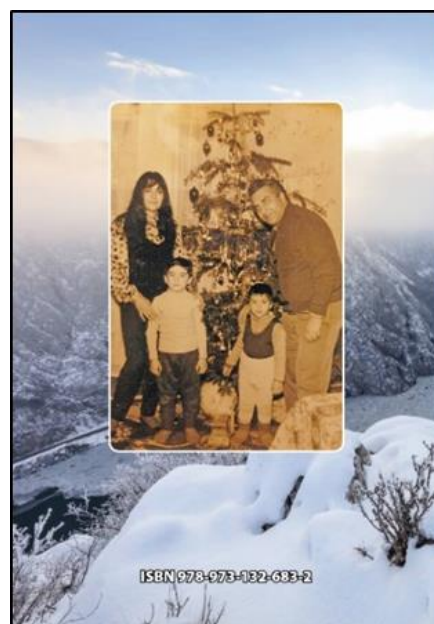
V. **Activitate extraprofesională:** a colaborat cu presa și cu radioul; a participat la concursuri literare; **„a publicat 37 cărți (39 volume) de mare valoare și mult apreciate”**; a fost redactor și redactor șef - a publicat în peste **50 de ziare și reviste**; a condus cenacluri literare; a participat la comemorări și la lansări de cărți; a confecționat, montat și **„dezvelit 4 plăci de comemorare” și 37 plăci „în memoriam”, efigii de marcăre „a locurilor vizitate de Mihai Eminescu în Banat”** (1867-1868); 5 monumente funerare închinare unor personalități culturale; **„5 monumente literare înălțate, patru pentru Mihai Eminescu și unul pentru Ioan Slavici”**; a deschis **3 librării și o bibliotecă**; a organizat 16 concursuri, șezători, simpozioane și întâlniri literare; **a contribuit la editarea a 18 reviste și cărți**; a inițiat o înfrățire între Societățile literar-artistice „Tibiscus” din Uzdin-Serbia, 10 dovezi de fidelitate etc. Pentru aceste activități a fost premiat la nivel național și internațional, are lucrări apreciate de Biblioteca Academiei Române și de Academia din Sicilia, Italia, a fost apreciat de mulți oameni de cultură pentru întreaga sa activitate, „oameni dedicați sufletului românesc...”

VI. **Aprecieri despre viața și activitatea regretatului cărturar** - amintesc numai câteva din cele multe (la câteva zile, după deces, 8 septembrie 2020), Anca-Bica Bădălău de la Radio România-Reșița: **„«Scribul de Banat» Nicolae Danciu-Petniceanu a urcat la ceruri ...”**; actrița Maria-Mia Rogobete de la Teatrul Municipal „Traian Grozăvescu” din Lugoj: **„... autor complex din Craina bănețeană...”**; prof. Caius-Nicolae Danciu (fiul lui Nicolae Danciu-Petniceanu): **„... a fost unul dintre cei mai importanți animatori ai vieții culturale din vestul țării...”**; Societatea literar artistică „Sorin Titel” din Banat: **„... principalul fondator al acestei societăți...”**; Cenaclul Literar „Seniorii” din Timișoara: **„... valoros om de cultură...”**; Gabriel Șerban de la „Bocșa culturală”, Bocșa (CS): **„... făcător de icoane, adică de reviste și tipărituri...”**; ing. Vasile Creangă fost primar al Bocșei: **„... Iubitor de Eminescu și un mare patriot, un mare iubitor de limbă, neam și țară”**, Dumitru Buțoi, Constanța Sylvia Hârceagă, Ion Medoia, Ioan Olărescu, Ioan I. Ionescu, Gavril Balog, Ioan Atnagea, Livius Lombrea, Ioan Cîama etc.

VII. **Comentarii și referiri** - din timpul vieții, sunt de la: publicistul ing. Nicolae Iosub din Botoșani (BT) la ultima carte a lui Nicolae Danciu-Petniceanu **„Nașul lui Eminescu”** - carte dedicată

împlinirii a 170 de ani de la nașterea **«Luceafărului poeziei românești»**, în opt capitole **„tratează o ipoteză a lui Nicolae Danciu-Petniceanu privitoare la debutul literar al poetului Mihai Eminescu în Revista «Familia» din Pesta”**, a lui Iosif Vulcan.

Nicolae Danciu-Petniceanu susține cu argumente că cel ce i-a schimbat numele a fost redactorul șef al revistei „Familia” **poetul și publicistul Iulian Grozescu** (25.06.1839-21.05.1872), născut și înmormântat în Comloșul Mare, Banat (TM), cel ce primea corespondența, este primul care a citit poezia „De-aș avea” care a marcat debutul literar a lui Mihai Eminescu și îi propune lui Iosif Vulcan schimbarea numelui autorului. Redactorul își permise o mică schimbare.



Numele de Eminovici nu-i suna bine, căci avea o terminație slavă, „romanizară dară numele, modificând terminațiunea... și astfel poeziile acelea apărură în foaia noastră sub numele de Eminescu...!”, adică în revista „Familia”, numărul 6 din 25 februarie 1966, debutează Mihai Eminescu cu poezia „De-aș avea”... și a ajuns revista la Iași, București, Craiova, Cernăuți, Galați, Constanța, Sibiu, Cluj, Băile Herculane, Orșova, Lipova, Caransebeș, etc.

În paginile revistei „Familia” sunt publicate 19 poezii ale lui Mihai Eminescu, prima „De-aș avea” și ultima „Din noaptea...”, anul XII, nr. 7 din 12.02.1884.

Nicolae Danciu-Petniceanu spunea: **„Mihai Eminescu este Biblia neamului românesc, atâta vreme cât soarele răsare pe cerimea de la Ipotești”**.

Încă în viață Nicolae Danciu-Petniceanu înaintea îmbarcării în luntrea lui Charon, a editat, revista

„Eminescu”, în 2020 și-a luat rămas bun și a mulțumit colegilor și colaboratorilor pentru sprijinul acordat în activitatea sa cultural-patriotică.

VIII. Mehadia și satul natal Petnic - autorul a fost de mai multe ori prin frumoasa comună Mehadia încărcată de istorie și monumente ale naturii (Sfinxul Bănățean, etc), așezată pe mirifica vale a râului Bela Reca cu afluenți între Munții Semenicului și Munții Cernei cu Parcul Național Domoglet-Valea Cernei. Andrei Gorșcovoz a trecut și prin Petnic, comuna Iablanița (CS), satul natal și al copilăriei lui Nicolae Danciu-Petniceanu situat în hotar cu comuna Mehadia și cu satele Mehadia, Globurău, Plugova, Bolvașnița. Nicolae Danciu-Petniceanu s-a mutat în Mehadia după pensionare, iar matur fiind și-a completat numele mamei Danciu și cu Petniceanu, iar pronumele Nicolae este cel al bunicului Danciu din Petnic, pentru a lăsa ceva în urma sa spre neuitare, aducere aminte generațiilor ce vin.

IX. Opera cărțurarului Nicolae Danciu-Petniceanu - a fost prezentată la întâlnirea săptămânală de la sediul Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Filiala „Valeriu Braniște” Timișoara, unde autorul cărții a prezentat cele 37 cărți (39 volume) cu toate datele de identificare ale neobositului scriitor Nicolae Danciu-Petniceanu dintre care 5 scrise despre opera și viața lui Mihai Eminescu. Rodul întregii sale activități literare (pe lângă alte multe premii și diplome) este Diploma pe care putem citi: „«Împreună scriem istoria clipei!» U.Z.P.R. 101 ani 1919-2020, Premiul «Eminescu Ziariștilor» se acordă lui Nicolae Danciu-Petniceanu, Caraș-Severin, pentru consecvența, abnegația și pasiunea de care dă dovadă în eternizarea genului românesc Mihai Eminescu” cu o medalie jubiliară.

Premiul „Eminescu Ziariștilor”, Ediția a VIII-a 2020, constă într-o lucrare artistică executată în lemn de artistul plastic Doru Vasiuți, cu titlul „Izvorul” - izvorul Geniului Eminescian pe care Nicolae Danciu-Petniceanu l-a descoperit și cercetat, de la a cărui apă vie s-a inspirat și de unde și-a potolit setea de învățătură și cultură.

A primit în dar și un Breloc „U.Z.P.R. 101 ani” - putem spune metaforic pentru a-l atașa la cheile cu care scriitorul a deschis Universul Eminescian, să-i descifreze tainele.

Andrei Gorșcovoz are cartea „**Nașul lui Eminescu**”, Nicolae Danciu-Petniceanu, Editura Legart, Timișoara, 2020, dedicată „Comloșenilor Ioan Olărescu și Traian Galetaru, ambii de la redacția gazetei „Suflet Nou” Românesc, generoși cu memoria scriitorilor Iulian Grozescu și Mihai Eminescu.

Închinare veșnică, Nicolae Danciu-Petniceanu, scrib de Banat, Mehadia, Sânmedru, 2019.

Această carte s-a solicitat și livrat în 25 exemplare locuitorilor comunei Comloșu Mare. Un exemplu demn de urmat pentru generațiile actuale. Așa români mai zic și eu, continuatori ai tradițiilor moștenite.

Postfață - „Evocare literară: scriitorul Nicolae Danciu-Petniceanu” scrisă de subsemnatul pentru omul, publicistul și scriitorul Nicolae Danciu-Petniceanu, cunoaște în literatura română un tratament nefiresc, reprezintă altceva decât memorialistica propriu-zisă.

Publicistul ing. Andrei Gorșcovoz în volumul de față a fost preocupat de relatarea întâmplărilor trăite de Nicolae Danciu-Petniceanu cu evidențierea trăsăturilor psihice și fizice, în dorința creării, spre a fi transmise posterității, a unui portret cât mai sugestiv și viu îndrăgit și venerat de autor și nu numai. Autorul a avut norocul de a-l cunoaște pe Nicolae Danciu-Petniceanu pentru a înțelege adevărul psihologic al evocării. Autorul este ultimul nepot în viață al plt. Andrei Șerban, 1884-1976, care în anul 1914 a salvat viața memorandistului dr. Vasile Lucaciu, 1852-1922, „Leul de la Șișești”, Maramureș, numit de autor „Eroul de la Satu Mare”.

Această carte a fost scrisă în lunile octombrie-decembrie 2020 în timpul pandemiei cauzată de virusul ucigaș SARS-CoV-2 care a bulversat întreg mapamondul și a creat mari dificultăți în documentarea autorului din lipsa mai multor informații. A folosit ca surse telefonul mobil, Google, Wikipedia și WhatsApp, reviste de cultură și volume din biblioteca personală.

Cu toate aceste greutatea cartea a produs un impact pozitiv în rândul cititorilor solicitată fiind în număr de 65 de exemplare de către cititori din țară (Timișoara, Lugoj, Caransebeș, Reșița, Dej, Satu-Mare, Mehadia, Medieșul Aurit, Dalboșet, Jebel etc) și din Canada (Oakville și Bolton).

„Cartea se recomandă pentru toate vârstele”, fiind ușor de citit, conține curiozități cultural-patriotice și poate fi completată într-o nouă ediție și nu trebuie să lipsească din biblioteca iubitorilor de Eminescu.

Suntem datori să nu-l uităm, din neam în neam, pe cel care a fost col. (rtr.), prof. Nicolae Danciu-Petniceanu pentru marele dar ce l-a făcut localităților Petnic și Mehadia, Banatului și poporului român prin dragostea mare pentru Mihai Eminescu, pentru Credința, Glia și Neamul românesc, pentru cărțile scrise și premiate în țară și străinătate și pentru tot ce a lăsat în urma sa - ca moștenire a culturii românești și universale. Dumnezeu să îi odihnească în pace sufletul său bun!

Daniel LUCA



HOMO AMANS

Sebastian Burnaz semnează un al doilea roman, *Poveste pentru nepoți* (Editura Virtuală, Berca, 2019), în același registru fantasy spre science-fiction și cu aceeași temă (iubirea) cu care am fost obișnuiți în prima sa scriere, *Congresul iubirii*.

În prefață, Lavinia Betea folosește sintagma „homo amans” pentru a descrie pe scurt această carte. Nimic mai potrivit, întrucât autorul transmite, peste generații, un extrem de puternic mesaj de dragoste a omului pentru oameni, pentru tot ceea ce îl înconjoară.

Aflat în detenție într-o închisoare din Berlin, cu singura sa vină de a se împotrivi războiului, naratorul își așterne pe hârtie experiența de viață, ce se dovedește a fi o adevărată învățătură pentru nepoții săi, presimțind că nu se vor mai revedea pe pământ niciodată.

Învățătura ia forma unui pseudo-jurnal de călătorie prin infinitul univers, o călătorie intergalactică, descoperind noi și noi planete, fiecare cu propria poveste, cu frumusețea ei. Călătorie care este impulsionată de o nestăvilită sete de cunoaștere („Iubit de-ai mei de mic copil, crescusem în pace și mă obișnuisem cu bunătatea precum peștele cu apa. Și setea mea de necuprins era mai mare, și mai mare ...” – p. 29).

Drumul său este presărat cu ... iubire, în mai multe forme, începând cu dragostea de copii și culminând cu cea dintre bărbat și femeie, și aceasta pentru că iubirea lui Dumnezeu se află la originea universului („Fără iubirea lui Dumnezeu, nimic nu ar exista. Nimic, să știi asta! El ne iubește fără discriminare” – p. 63). Dar nu numai cu iubire, ci și cu lumină, cele două completându-se reciproc într-o armonia totului („Căci, să știi, Lumina este în tot și peste tot, iar fără ea noi nu putem exista nici ca idei, darămite ca ființe – p. 44).

Bunătatea și blândețea reprezintă, de asemenea, o formă a iubirii și este necesar ca fiecare ființă să le îmbrățișeze, spre a ajuta cu vorba ori cu fapta pe cei

aflați în nevoie („Cine are în el blândețe, are și iubire” – p. 81; „Dacă nu faci fapte bune, sufletul tău uită să se dezvolte” – p. 170).

De o importanță covârșitoare, atât pentru individ, cât și pentru societate, este visul, pe care adeseori îl trecem cu vederea, însă în el sălășluiesc, în nuce, marile descoperiri, marile invenții („Astfel se regenerează imaginația planetei noastre, astfel apar lucruri noi, fapte noi de viață, comportamente noi, gânduri noi, pe care membrii societății noastre le văd și le trăiesc în vis și,

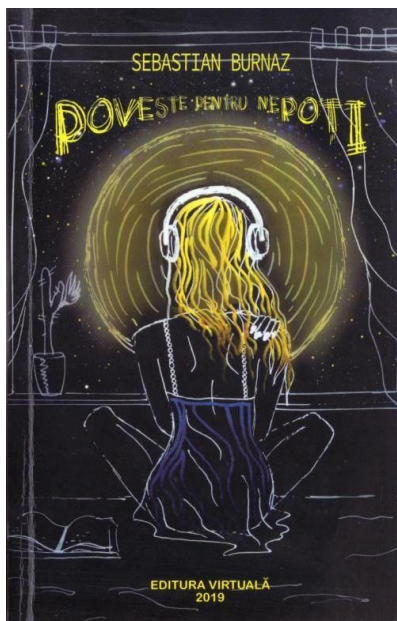
dacă ei consideră că ne sunt de folos, ni le povestesc și nouă și luăm decizia să le creăm și noi în societatea noastră ...” – p. 130).

Totodată, este surprinsă și evoluția oamenilor, o evoluție spirituală („Înainte de a ajunge la următorul nivel, ei trebuie să învețe codurile de funcționare și să găsească modalitatea de acces. Și numai când au cheile de lumină și stăpânesc bine jocul pot trece la următorul nivel de lumină, mai înalt. Iar cheile, dragul meu, să știi că sunt: bunătatea, iubirea pentru oameni și pentru orice ființă vie, capacitatea de a îndura greul, acceptarea a tot și toate ce apar în viață, blândețea, pacea, dorința profundă de a-i ajuta pe ceilalți fără a-i judeca pe ei sau situația în care se află” – p. 47), o înălțare luminoasă către stadiul de înger

(„Acestea toate trebuie să crească în sufletul oamenilor și astfel se vor ridica ei spre lumină. Căci următorul nivel este al îngerilor, dragul meu, nu al oamenilor. Și, în timp, ei toți asta vor deveni, ei vor fi îngeri pentru sufletele care vor veni în existență după ei ...” – p. 47).

O mențiune surprinzătoare și demnă de a fi reținută este cea a dublării Pământului la momentele de răscruce, o dublare cât o renaștere, ajungându-se la o mulțime de planete Pământ, cu posibilitatea chiar de a intra în contact între ele [,...] când Pământul se află la o răscruce de destine, acesta se dublează, așa cum dintr-o celulă inițială se fac două celule identice” – p. 164).

Cuvintele au o putere deosebită și pot stârni teamă în inimile celor care vor să își impună voința prin forță brută. Această putere vine din sufletul care le locuiește.



Vasile BARBU

PLAIURI DIN BANAT ÎN LEGENDELE DANIELEI VĂLEANU

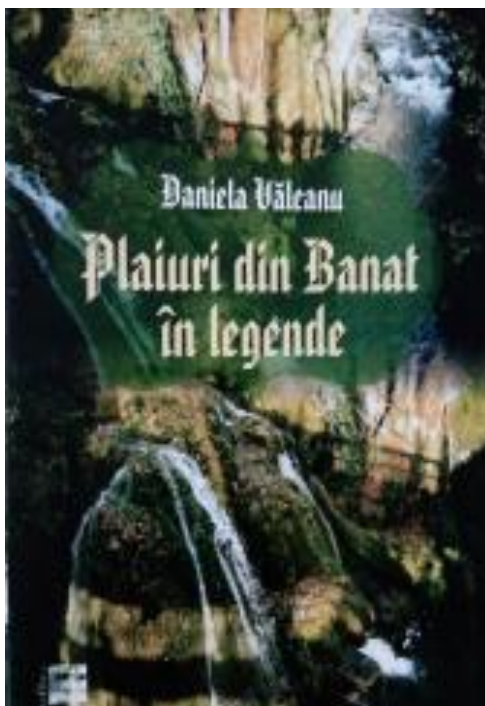


Nu cu mult timp în urmă regăseam o carte ce stătea chiar lângă volumul meu, *Cele mai frumoase poezii*, din 2002. În același an apăruse și cartea Danielei Văleanu, *PLAIURI ROMÂNEȘTI ÎN LEGENDE*, prima dintr-o serie de trei volume inspirate de poveștile celor mai frumoase locuri din România. Pe scriitoare am întâlnit-o la câteva expoziții de carte, dar am stat mai mult de vorbă în 2003, când tocmai lansase, pe Muntele Găina, cartea ei de suflet, cum ne spusese, *DIN LEGENDELE MUNȚILOR APUSENI*, a doua din serie. În 2018 a apărut, după o lungă așteptare, și acest al treilea volum, *PLAIURI DIN BANAT ÎN LEGENDE*.

Deși titlul ne-ar duce cu gândul la creații populare, acestea constituie doar punctul de plecare pentru noile creații, denumite tot legende, ele fiind re-scrise, transformate și completate cu multă expresivitate concretizată în descrieri pline de viață, plasate în cadrul natural care urmărește îndeaproape geografia fizică a Banatului, mai ales zona de munte. Astfel, legendele sunt grupate în funcție de formele de relief: munți, vârfuri și masive muntoase, stânci, peșteri sau grote, dealuri și văi, râuri, lacuri și izvoare, căci legendele sale repovestesc fapte și întâmplări ce ar putea explica

denumirea sau apariția în zonă a unor localități cunoscute.

Povestirile se bazează în principal pe o *vastă bibliografie*, în care se pot ghici atât elemente de geografie fizică și umană, dar și etnografie, folclor, istorie orală și locală. Ca și în cazul primului



volum, o serie de legende au *mai multe variante*, două, trei sau chiar patru variante, prozatoarea depărtându-se de firul poveștilor populare, ele fiind repovestite, refăcute creator, în stilul literar caracteristic autoarei. Chiar dacă povestirile sale ni-i aduc în minte pe Alexandru Vlahuță, Calistrat Hogaș sau chiar Gala Galaction – nume de referință din bibliografia etnografico-geografică românească, aceștia fiindu-i, cu siguranță, modele, așa cum observasem anterior – , avem,

și în volumul acesta, noi creații, nu doar legende repovestite, ci o nouă alcătuire literară, proprie, ce reușește să redea toate sau măcar majoritatea variantelor existente despre locurile cele mai frumoase din zona Banatului, variante cărora le adaugă, cu talent scriitoricesc, propria sa imaginație artistică de prozator deja cunoscut.

PLAIURI DIN BANAT ÎN LEGENDE, se deschide cu același *Cuvânt înainte* cu care ne-a

obișnuit autoarea în primele două volume din seria legendelor:

Cartea de față e menită să ne poarte pe tărâmurile de legendă, în vremurile de odinioară, încercând să prezinte o altă fațetă, mai puțin știută, a meleagurilor din Banat, atât de frumoase și atât de puțin cunoscute uneori.

Îmi amintesc frumoasele povești și povestiri pe care mi le spunea mama, cu glasul ei duios, dar parcă, dintre toate, legendele m-au fascinat cel mai mult, întotdeauna. (...) am rămas cu sufletul alături de lumea aceasta fantastică, și totuși, reală, a povestirilor care, pornind de la un sâmbure de adevăr, încearcă să explice fapte, întâmplări, originea unor ținuturi sau momente istorice.

Povestind despre originea unor denumiri geografice, legendele oferă o sursă bogată de informații toponimice, etnografice, meteorologice, mitologice sau geomorfologice. Uneori, te contrariază, căci aceeași legendă poate fi găsită în mai multe locuri, iar alteori același loc are parte de mai multe povești. (...) Lectura aceasta îndeamnă la cunoașterea meleagurilor de basm, a ținuturilor despre care povestesc bătrânii. Pe unii i-am ascultat cu uimire, iar alții mi-au pus în mâini cărțile munților.

Sper ca, parcurgând paginile acestei cărți, cititorii, mici și mari, să simtă și ei acea dorință de a călca cu piciorul plaiurile de legendă din Banat, așa cum autoarea nu a avut liniște până când nu a pășit ea însăși prin locurile despre care știa deja atâtea minunății, transmise din bătrâni...

Consider importantă reliefarea dimensiunii de unicitate a legendelor sale, cea care aparține prozatoarei Daniela Văleanu, și anume dezvoltarea creativă a eposului care pornește din sâmburele original al literaturii populare, la statura stilistic individualizată ca artă, aceea a scrisului propriu, a stilului său specific ca prozatoare.

Acest al treilea volum se axează pe cele mai cunoscute legende geografice din Banatul de munte și de câmpie, urcând și coborând coastele dealurilor sau culmile munților, ori pătrunzând în tainele pământului, făcându-l pe cititor să-și dorească o nouă călătorie pe acele meleaguri și să le re-descopere de fiecare dată. Îi îndeamnă, în același timp, pe cititori, să cunoască realitatea geografică a țării noastre, încercând să explice fenomenele reale care au generat o legendă sau alta. Copiii abia așteaptă momentul în care citesc o nouă legendă referitoare la formele de relief sau la apele despre care tocmai au învățat la geografie, iar cei mari descoperă o lume nouă a locurilor pe care credeau că le cunosc foarte bine sau pe care tocmai urmează să le descopere.

Deslușim astfel, cu ușurință, în aceste legende, semnele vocației de prozator ale Danielei Văleanu.



Doru Arăzan – Maternitate, lemn nuc

Monica M. CONDAN

VIORICA BĂLTEANU ȘI DESTINUL GENIALEI DOMNIȚE VALAHE ELENA GHICA

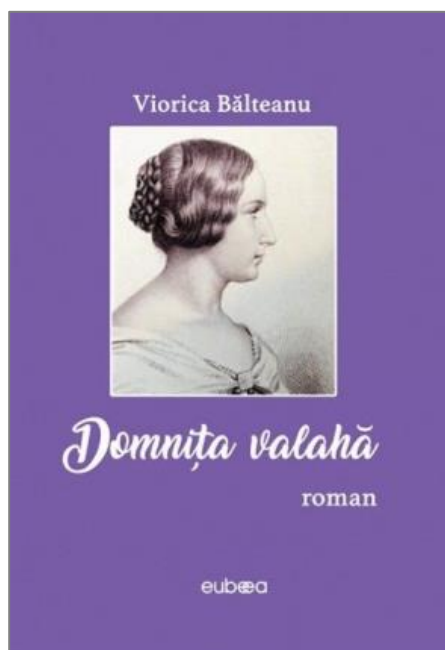


După succesul și prețuirea de care s-a bucurat ca traducătoare și poetă, italianista Viorica Bălțeanu se impune și în proză cu romanul *Domnița valahă*, Ed. Eubeea, Timișoara, 2019, atât de apreciat de cititori și de critica de specialitate, încât a fost nevoie de o a doua ediție, revăzută și adăugită, în anul următor-2020, pentru a răspunde cerințelor publicului. De la început se cuvine să remarcăm cuvântul de însoțire al exigentului critic și istoric literar Adrian Dinu Rachieru, cât și pertinenta postfață semnată de scriitoarea și editoarea Nina Ceranu, scrise în cuvinte elogioase, perfect argumentate despre roman și autoarea lui.

Cartea reconstituie destinul genialei domnițe valahe Elena Ghica (1828-1888), care a semnat cu pseudonimul literar Dora d'Istria și care este destul de puțin cunoscută astăzi de români, ea situându-se la loc de cinste alături de Ana de Noailles, Martha Bibescu și Elena Văcărescu, prințese românce apreciate pentru cultura, rafinamentul și spiritul lor creator. Considerată o personalitate care a atins geniul și care a fost foarte respectată pe continent, Elena Ghica a fost fiica marelui ban al Craiovei Mihalache Ghica, ministru de interne, un colecționar pasionat, arheolog, fondatorul Muzeului Național din București și a Caterinei Ghica, o frumusețe a vremii sale, prima româncă traducătoare și publicistă, nepoată de frate a primului domnitor de baștină din Țara Românească după un secol de domnii fanariote. Devenită după căsătorie Helena

Kolțova Masalskaia, Elena Ghica, alias Dora d'Istria, s-a remarcat drept o ambasadoare de prim rang a Balcanilor și Orientului, inclusiv a neamului românesc, în Occident.

Pe bună dreptate, autoarea Viorica Bălțeanu a considerat că frumoasa Elena Ghica merită să fie redescoperită de generațiile actuale, fiind una dintre cele mai erudite și interesante figuri feminine și feministe ale secolului al XIX-lea. Poliglotă (vorbea fluent nouă limbi străine), talentată muziciană și înzestrată cu darul picturii, a scris încă din fragedă tinerețe poezii și nuvele, iar mai târziu a abordat domenii variate, dând la tipar cărți despre folclor, despre situația femeilor din Orient, iar cultura sa enciclopedică i-a permis să exploreze teme din domenii mai puțin cunoscute, relevante prin articole și studii despre literatură, geografie, istorie, artă publicate în reviste din străinătate. A fost și una dintre primele femei alpiniste din



lume și prima alpinistă româncă. Vajnică luptătoare pentru drepturile femeilor, într-o lume dominată de bărbați, a păstrat toată viața ambiția către afirmare publică, iar în discursul său nu își cenzura opiniile, punea sentințe și nu admitea păreri oscilante. De pe urma acestei atitudini a avut însă mult de suferit. Spirit polivalent, și-a urmat vocația până la sfârșitul vieții, cu toate neîmplinirile și suferințele de care a avut parte. Pe Dora d'Istria au elogiat-o mari personalități precum George Barițiu, Gheorghe Ionescu-Gion, Cezar Bolliac, Angelo De Gubernatis,

Enrico Panzacchi, Carlo Francesco Gabba, Schmidt Weissenfels, Adam Wolff sau Jacques Thalberg de Scheikévitch. Cezar Bolliac a descris-o ca fiind „printre cele mai frumoase femei ale timpului, cu voce de înger deșteptător”, iar Nicolae Iorga a recunoscut că „e de uimit câte cunoștințe se adunaseră în mintea acestei excepționale femei și cu câtă ușurință le putea ea scoate în front ori de câte ori era o bătaie de dat” (după Elisabeth Bouleanu- din articolul *Elena Ghica cea mai inteligentă româncă din secolul al XIX-lea*, Adevărul.ro). Unul dintre biografi Elenei Ghica, Armand Pommier, remarca, în 1863, că: „Figura sa de un oval perfect, cu o mare puritate a liniilor în toate detaliile lor, era de o paloare strălucitoare, subliniată de tonuri roze, și animată de ochi negri magnifici, ale căror priviri penetrante și vii respirau bunătatea și bunăvoința; părul șaten încorona fruntea sa largă și bine dezvoltată sub care străluceau toate luminile geniului” (după Răzvan Moceanu – RADOR). Au mai scris despre Dora d’Istria „Isabella Santi (1917), Antonio D’Alessandri (2011)... Victor Papacostea, Liviu Bordaș, Roberta Fidanza (2013)”, consemnează în prefață A.D. Rachieru (p. 11).

În anul 2017, Viorica Bălțeanu traducând eseul Robertei Fidanza *Dora d’Istria. O privire feminină asupra secolului al XIX-lea. Risorgiment, pedagogie, politică și condiție feminină*, a îmbogățit varianta în limba română cu foarte multe explicații detaliate și ample note de subsol, care denotă o informare profesionistă a traducătoarei și respect pentru documentele istorice, dar și pentru cititorul român.

Romanul *Domnița valahă* este o fericită consecință a eforturilor de cunoaștere, și nu numai, a vieții și operei de excepție a Elenei Ghica de către Viorica Bălțeanu. Între autor și personajul său este o empatie profundă, până la suprapunere, bazată pe convingeri morale, sentimente și responsabilitate, pe conștiința datoriei și a credinței în menirea sa, pe iubirea față de ținutul natal, față de latinătate, ortodoxie, libertate, caritate.

Scriitoarea Viorica Bălțeanu reușește să implice emoțional cititorul încă de la începutul cărții. Folosind o tehnică literară bine orchestrată, prima frază a romanului demonstrează o mare abilitate din partea autoarei. Să o deschidem și să privim înlăuntrul ei: „Prea malign scormonitoare sunt privirile concupiscente ale bărbaților de toate

vârstele, își zise indignată frumoasa principesă” (p. 15). O frază stufoasă, lămuritoare în ceea ce privește vocabularul elevat al prințesei, care dovedește educația aleasă și cultura sa vastă, dar și atitudinea ei față de sexul opus. Situația și locul în care se află o expune pe ea și subînțelegem că și pe alte femei, la privirile celorlalte persoane din jur, mai ales ale bărbaților, indiferent de vârsta lor, cu atât mai mult cu cât aflăm că este o frumusețe. Ea este revoltată, pentru că privirile sunt impudice, lascive, clar înclinate spre plăceri trupesti, simțindu-le ca vătămătoare și periculoase, la superlativ absolut. Iată așadar un succint, dar edificator portret fizic al personajului și unul moral, „mise en abîme” prin care ne prezintă complexa personalitate a eroinei. Este foarte frumoasă, feministă, condamnând subordonarea femeii autorității bărbatului și conducându-se după principiile moralității. (Pare arogantă, infatuată, când de fapt ea este sincer smerită și lipsită de vanitate). Jocul timpurilor verbale captează. Prin verbul primei propoziții la indicativ prezent se subliniază că este vorba de un adevăr general valabil, ce nu mai trebuie demonstrată convingerea deplină a principesei în raționamentul său. A doua parte a frazei are verbul la perfectul simplu, însoțit de pronumele reflexiv, din nou o raportare directă la personajul feminin, ceea ce transpune acțiunea la un timp trecut și încheiat înaintea unei alte acțiuni, corectă exprimare din punct de vedere logic și gramatical în ceea ce privește concordanța verbelor și deci a succesiunii acțiunilor exprimate de acestea.

Departate de a fi banală, fraza are o mare putere de seducție asupra cititorilor. Radiografiază cu precizie personajul principal, dar mai ales spiritul cărții și al stilului autoarei. Fraza are forța de a se infiltra prin toți porii și cititorul nu poate rămâne pe marginea textului, ci se simte impregnat de text, ca personaj al acestuia. Iată că, de la început, printr-o frază cu putere concludivă, scriitoarea atrage cititorul într-o adevărată aventură a prezumțiilor, care îl integrează în viața acestei personalități istorice, devenită eroină de roman.

Detaliul în text este elementul subtil care încântă la Viorica Bălțeanu. Călătorind mult și locuind în diverse țări cu diferite culturi, mai ales după un mariaj nefericit, îndrăgostindu-se de omul

nepotrivit și persistând în alegerea făcută, cu toate sfaturile primite de la familia sa, Elena Ghica aduce mereu noutăți în mediile pe care le frecventează în ceea ce privește ținuta, meniul petrecerilor, al amenajării grădinii, nemaivorbind de conversația sa, alimentată de lecturile, scrierile și convingerile sale politice și religioase. Astfel textul devine savuros, îmbogățit fiind cu obiceiurile și tradițiile vremii și ale locurilor. Pregătirile pentru un festin în Rusia sunt descrise în amănunt, pregătirea rochiilor, bunul gust al principesei fiind mereu pus în evidență. Domnița umbra prin frumusețea ei pe toate celelalte femei: „Părea înconjurată de o vibrantă aură argintie, perlele de la gât și din urechi ai fi jurat că sunt lacrimi” (p. 78), „îmbrăcată în culoarea spiritualității, a evlaviei, a reculegerii pioase, dar și a genialității” (p. 79). Era talentată în toate. Și în bucătărie, știind să pregătească mâncăruri alese, de fiecare dată, o uimește pe cunoscătoarea Wilhelmina, prietena ei din Petrograd. De exemplu, desertul ei *cannoli siciliani*: „suluri de aluat delicios umplute cu urdă aromatizată cu apă de portocale, praf de scorțișoară și minuscule cubulețe de fructe glasate, apoi ornate la capete cu bobite de ciocolată, migdale și boabe de fistic sfărâmate, cu bucățele de dulceată de cireșe, de coji de portocală. Era o încântare pentru ochi, pentru nas, nu numai pentru cerul gurii...” (p. 122). După plecarea din Rusia și vremelnica stabilire în Elveția, apoi în Belgia, ajunge la Florența, „care i se potrivea perfect” (p. 185), unde își amenajează casa și cea mai frumoasă grădină din oraș: „...avea fântână arteziană, scunde garduri vii de-a lungul aleilor, bănci din marmură și statui în contrast seducător cu verdele frunzișului, cu mirobolante cascade de culori ale florilor” (p. 175).

Sunt doar câteva exemplificări, din multe altele, din care reiese reușita Vioricăi Bălțeanu de a crea adevărate scene de gen, precum în pictură, care fixează personajul în mediul în care trăiește și ni-l revelează tridimensional, atât la nivel de frază cât și la nivel de lexic, recreând plastic epoca prin care a trăit, prin prisma spațiului, timpului, oamenilor și lucrurilor.

În postfața lucrării Nina Ceranu concluzionează că: „Viorica Bălțeanu a realizat în acest volum un

lucru remarcabil: a restituit modernității o personalitate marcantă pentru perioada în care a trăit și pentru posteritate, o ființă neobișnuită prin complexitatea sa culturală, prin legăturile cu lumi diverse, o intelectuală nutrind râvna și izbânda printr-un feminism echilibrat, ce năzuiește a împăca viața de familie cu afirmarea în plan profesional. Deloc lesne și frecvent posibilă, însă, cum se înțelege din chiar aventura existențială a principesei valahe” (p. 315).

Romancierii de azi, în imensa lor majoritate, se situează sub ideologia realismului și Viorica Bălțeanu nu face excepție. Toți au dreptate în felul lor, pentru că au idei diferite despre realitate. Scriitorul transformă, construiește, încât lucrurile și ființele devin mai reale, pentru că sunt acum imagine.

În concluzie acest roman o așază la locul cuvenit pe Dora d'Istria fiindcă: „Pentru marii înaintași nu există **prea târziu**”, spune autoarea în finalul cărții (p. 307).



Doru Arăzan – *Timiditate*, bronz

Veronica BALAJ

ȚARA DE DOR A MELANIEI RUSU-CARAGIOIU



Înainte de orice, se cuvine a ne opri măcar secvențial asupra CV-ului autoarei întrucât este semnatară multor volume citite atât în România, țara sa de dor, în Diasporă, cât și în Canada, țara care a adoptat-o sufletește. Distinsa doamnă, care privește lumea de la înălțimea venerabilă de nonagenar, are o vastă biografie literară care, dacă ar fi alcătuită în detaliu, ar solicita paginile unei broșuri cu număr considerabil de pagini. Ne vom referi, așadar, numai la foarte puține puncte ale acestei... cărți de vizită. Atât cât să susțină afirmația că avem în atenție o personalitate tenace, iubitoare de limba română și literatură, un exemplar al diplomației exercitată prin cuvânt poetic și prin dragoste de țară.

Doamna Melania Rusu-Caragioiu, cu studii liceale la Școală de maici și apoi studii universitare, a onorat două profesii, dintre care una, am putea s-o numim, arta literară. În România, lucrând între cărți, la Biblioteca Județeană Timiș, a putut să se îmbogățească spiritual cu toată ușurința. Firește chemarea pentru literatură și-a aflat un teren propice. A obținut numeroase diplome la concursurile de profil, a publicat versuri în revistele vremii, debutul fiind în cunoscuta revistă *Orizont*, 1979. În timp, s-au adunat volume scrise în diferite genuri literare: *haiku-ri*, *versuri clasice*, *proză*, *sonete*, *povești pentru copii*, *epigrame*.

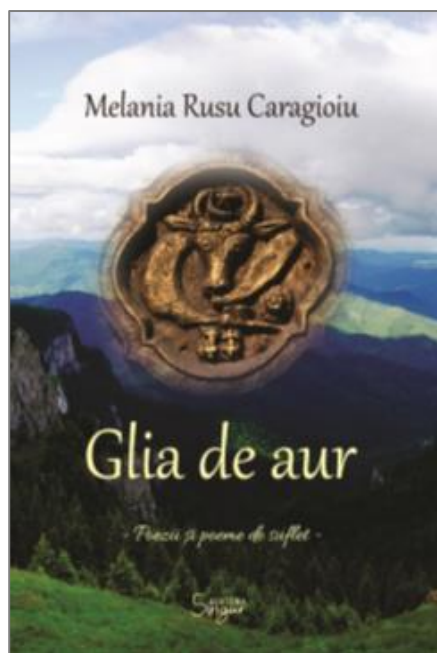
Dacă rămânem pe același palier al distincțiilor, diplomelor, medaliilor, trebuie să ne oprim și asupra activității sale prodigioase, desfășurată și pe tărâm canadian, la Montreal, unde a ales să se stabilească după 1989. Diferitele distincții obținute atestă implicarea sa în promovarea culturii și limbii române și dincolo de fruntariile țării. Am tot

numărat peste 30 de diplome și am remarcat de asemeni că figurează în *Enciclopedia canadiană* semnată de C. Fornade. Membră în asociația *Femmes du Monde*, prezentă în 20 de antologii și în volumul *Milenarium*, în *Enciclopedia scriitorilor români din întreaga lume*, semnată de Traian Vasilcău și Academicianul Mihai Cimpoi, a primit, în 2018, *Medalia Jubiliară*, din partea tuturor

Asociațiilor culturale românești din Montreal, cu prilejul sărbătoririi *Centenarului României*, 1918-2018. De asemeni, activă în acțiunile *Zilei Limbii Române*, inițiatorul acestei sărbători internaționale, Corneliu Leu, numind-o „ambasadoarea” proiectului pe tărâm canadian, obține pe bună dreptate *Diploma de Excelență pentru întreaga activitate*, STARPRESS, 2016, directoare Ligya Diaconescu. Evident, va publica în diferite reviste din țară și străinătate, în unele devenind și membră în colectivul de redacție. Scrie în special în renumita revistă *Destine literare*, coordonată de un alt remarcabil propovăduitor al culturii române în diaspora,

domnul Alex Cetățeanu. Importantă este, desigur, implicarea sa în toate activitățile culturale românești din Montreal, dar nu numai. Menționăm doar înființarea aici de către dânsa, împreună cu doi colegi din Quebec, a unui cenaclu literar în limba franceză *Anneau poétique* 2003, și tot admirabil este, că de aproape 20 de ani colaborează și cu Cenaclul în limba română, iar din 2019, este vicepreședintă și membru fondator al deja renumitei *Asociații a Scriitorilor Români din America de Nord*, ASRAN.

Între volumele semnate de doamna Melania Rusu-Caragioiu menționăm înainte de a ne referi la unul anume ales, intitulat sugestiv, *Glia de aur*, alte



câteva titluri: *Pe igliță*, sonete, Ed. Singur, Târgoviște, *Epigrame pocăite*, Ed. Mirton, Timișoara, *Haik-uri, poeme într-un stih*, Ed. Napoca Nova, Cluj Napoca, 2014 și numărul lor poate continua, dar nu o inventariere a titlurilor scrise cu numele său arată întreaga sa polivalență.

Ne-am propus a avea în atenție, în cele ce urmează, referiri la volumul *Glia de aur*, Ed. Singur, 2015. Cartea în discuție, are o condiție grafică elegantă, cu intenția reușită de altfel, de-a fi un *exemplar bibliofil*, cu toate elementele specifice: ex-librisul personal, caseta pentru numele celui care va deține cartea, referință justificată știind că domnia sa a lucrat la secția de cărți rare și de patrimoniu a Bibliotecii Județene Timiș, care deținea, până în anii 1988, 400 000 de unități bibliografice între care nenumărate bibliofile. Prima imagine redă efigia zimbrului de la Mănăstirea Putna, poemele fiind fiecare „o mică istorie a plaiului său natal”, după cum mărturisește ea însăși. Așadar, din start, se prefigurează nota definitorie a volumului în atenție, anume, *coordonata afectivă față de țara străbună*. Trimiterile spre această zonă sunt transparente, pline de lumină, cu ritmare de cânt, mai ales în ton baladesc. Structura volumului este alcătuită din 10 capitole cu titluri de asemeni bine conturate. Fără echivoc, se vorbește de țară și strămoși, de paloșul vechi, de oșteni viteji, *bucium cu glas de miere*, sau de hrisoave, omagiu adus conceptelor de credință, tradiție și neam. Versurile de început sunt *borna* care indică direcția, mai exact spus, plaiul străbun, țara. „*Dor de țară cin'te știe /Simte căpătâiul greu /Și duios strecoară-n suflet /Gând sfios, tu plai al meu*”.

Titluri ca: *Plai de victorii*, *Plai străbun și plai de vis*, *Dacia felix* (capitolul al II-lea), sunt ilustrate cu versuri pe aceeași notă acordată afectiv, admirativ: *Cântă-n văile adânci/Doina visurilor dragi*. Sau *Portrete pastelate* (capitolul al-3-lea), *Istorie neclintită*, (capitolul al-4-lea) ne prilejuiește un excurs poetic de o tandrețe și o luminozitate aparte. Nimic tulburător. Totul sugerează bucurie, apartenența la un *spațiu edenic*. Munții sunt frunțile unor *oglinzi de bazalt*, trecutul nu este deloc întunecat, hotarele țării au borne de vitejie, timpul se strecoară majestuos prin porțile istoriei plaiului străbun. Figuri de luptători, *Horia*, *Cloșca* sau *Crișan*, au parte de o portretizare lirică plină de aceeași tandrețe specifică versurilor care se pot asemăna cu limpezimea unui izvor. Tonalitatea de baladă vine să sublinieze specificul, emblema națională. Remarcabil este capitolul *Rus Porfir Americanu*, numele aparținând bunicului autoarei, evocat admirabil. *Emigrant* la vremea sa în

mult *atrăgătoare Americă*, oricâți bani avea, tot acasă și-a dorit să se întoarcă. Versurile întregului volum încheagă o suită de nuanțe ale iubirii de neam și plai, de tradiții și de limba maternă. Într-un întreg de simțăminte *de iubire pentru țară*. Nu prea ne lovim de asemenea destăinuirii astăzi. Mai ales în versuri. Multora li se pare demodat, li se pare prea patetic să pomenești de asemenea sentimente.

Cinste autoarei că le dă tuturor o lecție de recunoaștere a valorii rădăcinilor, a tradiției care ne aparține. Nu este nici o greșală să fie recunoscută: „*Voi toți și toate acestea și altele ce-au fost și-au să fie/Sunteți țara mea de ieri ,de acum și de mâine*”.

Capitolul final din carte *Addenda* este plecaciune și închinare în fața limbii materne, limba română. Totul fiind relatat cu iscusință, aducând în prim plan figura inițiatorului sărbătorii *limbii române*, pe regretatul Corneliu Leu, cu care autoarea a colaborat neobosit. De reținut că s-a implicat și a supervizat consultativ împreună cu Eva Halus, traducerea în limba engleză a unui film despre semnificația *Sfinxului* din Carpați și, de asemeni, a mediat traducerea în engleză a *Imnului limbii române*, pus în circulație tot de către Corneliu Leu. În acest capitol final, notează spre neuitare și invitația de a cunoaște un alt proiect al neobositului Corneliu Leu: *Cineliteratura*. Denumire ușor descifrabilă. Intenția prelucrării cinematografice a lucrărilor literare.

Cu volumul *Glia de aur*, Melania Rusu – Caragioiu, semnează o declarație de iubire pentru neam și țară.



Doru Arăzan – *Miresele, nuc*

Melania Rusu CARAGIOIU

DOR DE ȚARĂ, GRAI IUBIT



PLAI ȘI GRAI CÂNTAT DIN LEAGĂN

Când doinești tu, mamă, puiul,
Scrii pe văile albastre,
Peste creste-nzăpezite
Gândul tău de înălțare,
Către culmi ce n-au mai fost...

Mamă harnică și bună
Ți-ai brodat pe ie-altiță
Și luceferi porți în păr;
În cununa de cozi grele
Strângi a spicelor șoptire.

Iar pe umeri porți copiii;
Glie, scumpă moștenire.
Te cinstesc cu prețul vieții
Leagăn al ființei noastre
Până-n vremuri legendare.

Scri-ai pe azur imagini
De titani durați din stânci,
Și-ai turnat din caldu-ți sânge
Rădăcini în gllii adânci.

Peste secole te-nalță
Vechi milenii ce-au trecut
România, plai de glorie
Calm din vifor renăscut!

POEM LIMBII ROMÂNE

Aș scrie un poem limbii române
În care dragostea nu e o farsă
Și sentimentul nu-i o pâlpăire,
Nici frunza ce-a ieșit din vară, arsă...

Aș scrie un poem limbii române,
Mistuitor, pătruns de nostalgie
Și printr-o diafană melodie
De sentimentul meu aș da de știre...

Aș scrie un poem limbii române,
Să plăsmuiesc în el doar flori și fluturi,
Dansând sub soare-n raze de săruturi.

Aș scrie un poem limbii române
Cum n-a mai scris decât un Eminescu.
O limbă care vine dinspre doine
Și-n infinit va înflori și... mâine!



Doru Arăzan – Miresele, bronz

DOR DE PLAI ȘI DOR DE GRAI

Dor de plai și dor de grai
Ademenesti ca un rai
Necuprins, în depărtare...
Ziua mea când mai răsare?

Dor de țară, cin' te știe,
Cântă-n graiu-i, molcomit
Doina ta, de-o veșnicie...
Dor de țară, grai iubit...

ADEVĂR

Motto: „Cu ochii mari din suflet văd...”

Acolo, unde apele dulci ca mierea,
În verdele împletit al izvoarelor,
Mângâie oglinda cetinii,
Văd văluri de mătase ce unduiesc
Sub cer de Voroneț...”

Tu, Țara mea frumoasă
I-ai împrumutat bradului fălnicia.
Vânul învolburat îi instrună viorile, și
Din orga brădetului
Cern până-n văi necuprinse
Picurii grei de conuri...

Se-aude cântecul ferestrelor
Ce se pierde în vuietul munților,
Peste care voiosul brad - martir
Va duce cu el în lume
Pe struna viorilor sale
Doinelile noastre, visurile noastre...

Și câte lacrimi vor alina,
Câtă bucurie vor așterne,
Cu versul lor fierbinte...

Azi sorb mireasma altui brad înmugurit,
Prefir în degete acele de verde mătase,
Aud notele de rășină,
Mă înfior de răcoarea covorului pufos de mușchi,
Ard cu jăraticul veșterii,
Îngân trilul privighetorii,
Pândesc ceața ce acopere cocoșul de munte și
ciuta...

Aici este împărăția frumuseții,
A iubirii,
A visului...

Mariana PÂȘLEA



O CONFESIUNE

Prin 1964-1965, eram elevă la Liceul Cuza-Vodă, din Huși. La vremea aceea, azi de tristă amintire, la serbările școlare, erau la modă montajele literare. Din lucrările mele scrise, teze sau lucrări de control, profesorul de limba română observase că am cursivitate în exprimare, că mă slujesc așa cum trebuie de cuvinte, că uneori, cu voia, sau fără voia mea, le aranjez în versuri. De aici și până la „începuturile mele literare” nu a mai rămas decât un pas. Pentru următorul montaj literar am fost solicitată să scriu versuri pe o anumită temă. Dacă îmi amintesc bine, era ceva legat de răscoala țărănească din 1907. Am scris câteva strofe și mi s-a spus că se simte în versurile mele influența lui Tudor Arghezi. Cât de flatată m-am simțit în urma aprecierii primelor mele strofe! Drept urmare, profesorul meu de limba română, domnul Mihai Căraușu, m-a sfătuit să mai scriu și alte poezii. Am primit cu oarecare reticență acest sfat. Nu eram pregătită pentru a-mi asuma actul creației.

Cu părinți absolvenți de patru clase primare și împovărați cu grija creșterii celor cinci copii din familia noastră, evident, nu aveam o bibliotecă acasă, ci doar câteva cărți primite de mine și de frații mei drept premii sau mențiuni, la sfârșit de an școlar, „pentru rezultate bune la învățătură și purtare”. Mergeam săptămânal la biblioteca liceului, până într-o zi, când am reușit s-o enervez pe bibliotecară, cu pretențiile mele. I-am cerut „Piciul” lui Alphonse Daudet. Ocupată până peste cap cu servirea altor colegi de liceu, care returnau și împrumutau alte cărți, m-a repezit: „Dar tu nu poți lua, ca și ceilalți elevi, o carte de pe raft, apoi să vii cu ea la mine să te înregistrez?! N-am timp de «Piciul» tău!” În ziua aceea am renunțat. După vreo săptămână, într-o pauză, mă trezesc, pe

neasteptate, cu doamna bibliotecară Filipescu, îndreptându-se spre mine și având în mână o carte. Era cartea pe care mi-o doream. „Piciul”! Bag eu de seamă că doamna avusese oarece remușcări pentru felul în care mă tratase la ultima noastră întâlnire...

Dar, nu știu cum, profesorul nostru aflase de întâmplarea de la bibliotecă și, pentru că nouă, celor care tocmai participasem la etapa regională a

olimpiadei, ne acorda un strop mai multă atenție decât celorlalți, s-a hotărât să ne pună la dispoziție propria bibliotecă. Se gândea că așa ne vom găsi mai ușor cel puțin o parte dintre cărțile pe care doream să le citim. Împreună cu două colege de clasă, care, asemenea mie, se hotărâseră să se pregătească pentru filologie, i-am trecut pragul casei de două sau trei ori și am primit de la domnul profesor cărțile necesare pentru niște presupuse viitoare filoloage. Îmi amintesc și acum camera spațioasă, cu doi pereți acoperiți cu rafturi până aproape de tavan, pline cu cărți frumos aranjate. Numi amintesc însă deloc cum au reacționat colegele, dar eu am

rămas, la propriu, cu gura căscată. Ne-a dat cărți, le-am citit și le-am returnat, mulțumindu-i. Apoi am descoperit biblioteca orășenească, o bibliotecă bogată, cu cărți pentru toate vârstele. Citeam mult, în special din literatura română, din cea franceză și din cea rusă. Mă împrietenisem cu Sadoveanu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, Coșbuc, Alecsandri, Labiș, pe de o parte, iar pe de altă parte, cu Victor Hugo, Molière și Balzac, dar mi-au plăcut și cărțile lui Fadeev, Dostoievski, Arcadie Gaidar, Mihail Șolohov și mulți alții.

De citit, citeam, de scris, nu prea. Doar, în joacă, mai așterneam câte un catren pe faimoasele „oracole” ale colegilor, în ultimii ani de liceu. Am terminat studiile liceale, am absolvit și Facultatea



de Filologie a Universității „A. I. Cuza” din Iași, m-am căsătorit în 1972, am născut, crescut și înșcolat, împreună cu soțul meu, doi copii, un băiat și o fată, astăzi, oameni în deceniul al cincilea al vieții lor, cu copii mari, la rândul-le. Viața și-a urmat cursul și am devenit bunică, înainte de a mă pensiona, pentru primii trei dintre cei patru nepoți. Apoi m-am pensionat și am devenit un fel de Ion Creangă pentru Eliza, cea mai mică dintre nepoți, căreia îi istorisesc tot felul de întâmplări din copilăria mea și a fraților mei. Rememoram și retrăiam, alături de „draga bunii”, bucurii mai mari sau mai mici, din vremuri de mult apuse. Dar această minunată perioadă din viața mea a luat sfârșit, odată cu descoperirea jocurilor pe telefon sau laptop de către cea mică. Poveștile mele nu mai aveau atâta farmec. Mă simțeam cam inutilă... și cu prea mult timp liber la dispoziție.

În ceasurile de răgaz, mă năpădeau amintirile, precum buruienile care luau cu asalt straturile cu legume din grădina noastră. Ceva fără nume se ivea la orizont. Cum, între timp, luam parte la un ceneclu online, gustul pentru literatură mi s-a redeschis. Așa că, în 2015, luasem deja hotărârea de a continua ceea ce începusem în liceu, adică să scriu. Și stiloul meu, căruia între timp i se uscaseră bine cerneala, nemaifolosindu-l, a prins aripi, zburând pe deasupra colilor, albe de teama că aș putea să le stric tenul cu cine știe ce prostioare. Dar nu au fost prostioare, ci poezioare. S-au liniștit și s-au lăsat îmbrăcate cu sute de versuri, când mai bune, când mai puțin bune, dar sincere, izvorâte din preaplinul sufletului meu, însetat de frumos și îndrăgostit de poezie.

Pentru că iubirea era ceea ce mă menținea pe linia de plutire, cu câțiva ani înainte de a împlini 70 de ani, m-am lăsat pradă acestui etern sentiment. Îmi iubeam nepoții, copiii, prietenii, cărțile din bibliotecă, florile din grădinița casei noastre și, pe toate acestea, nu am încetat să le iubesc și astăzi. Din această nemărginită iubire, s-a născut primul meu volum de poezie, pe care l-am intitulat „Dragoste târzie” (Editura Mirton, Timișoara, 2017), la sugestia redactorului meu de carte, poetul timișorean Eugen Dorcescu. Mulți dintre cei cărora le dăruisem volumul de versuri, dar care nu prea cred că au avut curiozitatea să-mi citească poeziile cuminti, erau ușor scandalizați de titlul cărții, care, de fapt, era sinonim cu cel al unei poezii. Cartea, fiind destul de grosuță (306 p.), nu i-a tentat, dar mă întrebau, mai în glumă, mai în serios, de cine mă îndrăgostisem la anii mei, de mi-am numit astfel cartea (de parcă dragostea ar avea ceva cu vârsta!). Mă reîndrăgostisem de viață și-mi cântam în vers

oda bucuriei de a fi! Pentru mine, viața a fost și va rămâne mereu cea mai bogată bibliotecă, din care, „citind”, mă lăsam inspirată.

Volumul de debut a luat naștere sub auspicii fericite. Prefața i-a fost semnată de Conf. Univ. Dr. Mirela-Ioana Borchin, care, cu generozitate, a scris frumos despre cartea, pe care eu, astăzi, după cinci ani de la apariție, nu o mai percep ca fiind chiar cum aș fi vrut-o. Țin să-i mulțumesc semnatarei prefetei pentru noblețe, pentru încurajare. Pe coperta a patra a acestui volum, la sfârșitul unui scurt, dar excepțional text referitor la autoare și la conținutul cărții, și-a pus semnătura cel mai mare poet al anilor aceștia, Eugen Dorcescu, cel considerat „un clasic în viață”.

Între timp, lecturile mele au devenit mai selective, nu mai citeam chiar tot ce îmi ajungea în mână. Ele au devenit izvoare de inspirație pentru următoarele mele volume. Am pătruns cu mintea și sufletul în marea poezie contemporană, rezonând, la nivel de percepție a actului de creație, cu scriitori de prima mână, foarte talentați. La început, concomitent cu ce se citea la ceneclu online, coordonat de Mirela-Ioana Borchin, savuram poezii din volumele semnate până la acea dată de Eugen Dorcescu, Gheorghe Azap, Octavian Doclin ș. a. Între timp, am recitat, sau doar răsfoit și alte cărți, pe care le gustam cu seninătatea și înțelepciunea septuagenarei ce devenisem. Altfel se lăsa luminat sufletul meu, altfel empatizam cu personajele, altfel și mult mai ușor descifram ce transmitea un poet sau altul, prin figurile de stil întrebuițate într-un text și altfel își făcea loc metafora, în mintea mea coaptă și răscoptă, la vârsta senectuții. Sesizam diferența între ce crezusem că ne comunică eul liric al unor poeți de mare valoare, cândva, demult, și ceea ce împărtășeau cititorului, de fapt.

Cărțile soților Dorcescu mi-au înnobilit biblioteca personală, iar pe unele dintre ele le am pe noptieră, alături de ochii și inima mea. De câte ori simt nevoia să-mi bucur ființa cu gânduri, imagini și expresii înțelepte, deschid o carte sau alta și citesc, până când mă ia în brațe „moș Ene”. Dacă mă gândesc bine, eu am avut doi mentori celebri, nu doar unul. Nu-l pot uita nici pe dascălul meu din liceu, care a văzut în mine un potențial izvoditor de vers și proză.

Nefiind foarte mulțumită de primul volum pe care l-am semnat, așa cum am spus în rândurile anterioare, am decis să citesc poezie, cât mai multă poezie, pentru a-i pătrunde și dezlega, pe cât posibil, resorturile, tainele. Poemele dorcesciene le-am citit și le citesc și astăzi, cu predilecție. Numai citind, cu pixul și carnețelul pentru notițe, la

îndemână, am avut curajul să public al doilea volum de poezie, PRIMUL ȚIPĂȚ, care a apărut în anul 2020, la Editura Hoffman, din Caracal, cu o prefață scrisă de Mirela-Ioana Dorcescu, în care apare mărturisirea: „Doamna Mariana Pășlea este un poet genuin. Talentul ei nu putea fi înăbușit. Dovadă că, până la urmă, a răzbit la lumină (...) Regăsim în poezia Doamnei Mariana Pășlea sentimente pure, etalarea gingașă a trăirilor, viață intens trăită, cu bucurii și neajunsuri, cu zâmbete și lacrimi, cu seninătatea vârstei și înțelepciunea ei, cu teamă de necunoscut. O poezie care mângâie, alină, și care îndeamnă cititorul să aprecieze viața mai presus de cuvinte, să simtă fiecare rază de soare, fiecare «strop de viață»”.

În aceeași perioadă cu alcătuirea volumului despre care am făcut vorbire mai sus, mi-am cercat pana și în proză. Urmarea? Ieșirea de sub tiparul Editurii PIM, din Iași, a volumului de proză scurtă „Cioburi de viață”. Citez din cronică literară „Marea evadare” a lui Eugen Dorcescu, publicată în „Confluente literare”, ediția nr. 3580, din 19 octombrie 2020: „De câteva zile citesc și recitesc o foarte frumoasă și originală carte de proză scurtă, construită pe tiparul de strălucită tradiție (și de mare dificultate) instaurat de geniul povestirii rememorative românești, Ion Creangă. Cartea se numește «Cioburi de viață», a fost publicată, în acest an, la Iași, în Editura Pim și aparține Doamnei Mariana Pășlea (...) Sub aparența lor calmă și bonomă, dincolo de succesiunea lor filmică, micro-povestirile ce constituie substanța cărții ascund un orizont extins și o profunzime nebănuită. Ele comunică și dincolo de sensul prim al enunțului, trimit gândul și simțământul cititorului la înțelesuri ample, ce țin de neliniștile, speranțele, angoasele ființei”.

La fel de frumos, dar într-un alt registru, scrie și Mirela-Ioana Dorcescu despre această volum de proză scurtă, într-o cronică publicată în „Confluente literare”, ediția nr.3631, din 9 decembrie, 2020, intitulată „Cioburi din paharul vieții”: „Acest procedeu, de mimare a glumei la suprafață și de potențare a melancoliei în adânc, devine predilect. Și captivează. Mărește ecartul emoțional. Ține atenția/curiozitatea trează. Cutremură. Fiindcă se așază, inspirat, sub semnul timpului distrugător, care ne... pulverizează, în cele din urmă. Cum poți trăi cu gândul morții tot mai apropiate ?!... Autoarea găsește o soluție... temporară. Revine la formula lui Ion Creangă. Întorcând spatele viitorului. Și întorcându-se mult în trecut. Înainte de orice gând al răului, înainte de orice experiență a morții”. Când am considerat că în inima mea zăceau neîmpărtășite cititorului alte sute de gânduri și trăiri, cu care viața m-a încercat, am decis că e vremea să joc în

continuare acest joc plăcut, de-a poezia. Așa a luat naștere cel de-al patrulea volum de autor, al treilea de poezie, pe care l-am și intitulat „De-a poezia”, pentru că în acea perioadă simțeam că pot scrie lejer, ca și cum m-aș juca, asemenea unui copil. Cartea s-a bucurat de succes și m-au bucurat referințele critice făcute la adresa acestui volum de poezie. O prefață de Silvia-Gabriela Almăjan înnobilează primele pagini. Îmi permit doar un scurt citat din acest minunat text: „Poezia este «o gamă largă de sentimente» ascunse bine. Ținta lor rămâne necunoscută. Nici poetul însuși nu reușește întotdeauna să o cunoască. Scrisă «noaptea înspre zori», e hrana sufletului, e puterea de a continua, de a înțelege viața în toată complexitatea ei:

*„Și poezia prinde
contur și clar mesaj,
iar eu o simt prea bine
cum poartă în siaj
un gând, o-ncurajare
pentru acela care
descoperă, în versul
scris noaptea, înspre zori,
alin, stare de bine
și-un vag miros de flori”.*

Dacă mă raportează la marea, la adevărata POEZIE, recunosc sincer că mă încercă o umbră de tristețe și un ușor disconfort la gândul că nu scriu cum aș vrea, că versurile mele încă șchioapătă. Le citesc, mi-e milă de ele și mă gândesc să fac eforturi mai susținute pentru a le îmbrăca în haine mai elegante. Dar esența, miezul lor, viața lor sunt de cea mai pură autenticitate. Scriu despre ce simt, ce trăiesc, ce doresc, ce iubesc. De asta sunt sigură. La ieșirea primului volum, „Dragoste târzie”, mi-am îmbolnăvit de curiozitate câteva vecine, care, roase de neliniște, m-au întrebat, voalat, cine-i dragul meu, despre care scriu poeme. Le-am răspuns că e omul bun, frumos la suflet, altruist și veșnic îndrăgostit, pe care l-ar ține la suflet orice femeie, fie ea poetă sau nu. Nu are un nume. E manierat, sensibil, gata să dea o mână de ajutor și să așeze o sărutare castă pe fruntea senină sau îngândurată a unei doamne. Au zâmbit neîncrezătoare. Dar asta e problema lor, nu a mea!

Eu am continuat să scriu și să trimit versuri, eseuri, cronici literare la reviste online sau print. Am avut bucuria să le regăsesc în „Arcadia”, „Almăjul”, „Bozoviceana”, „Confluente literare”, „Armonii culturale”, „Melidonium”, „Alternanțe” (München), „Bumerang” (Sydney) și altele. M-a încântat și prezența scrierilor mele în antologii sau almanahuri.

Întrucât sunt membră a Ligii Scriitorilor din România, Filiala Banat, din 2020, am fost solicitată să trimit câte ceva la revista Ligii. Îi aștept cu multă nerăbdare ieșirea din editură! Sper să ajungă și la mine, pentru a mai bifa o bucurie în agenda sufletului meu. De aproape un an sunt „eleva” unei Școli de literatură online: „Școala de literatură «Eugen Dorcescu 80»”. La această „școală”, fără catalog și note, avem parte de cele mai bune cursuri despre redactarea unei cărți, despre viața și activitatea literară a unor poeți sau prozatori celebri, cu care, într-un fel sau altul, cei doi PROFESORI ai noștri, soții Mirela-Ioana Dorcescu și Eugen Dorcescu, au interferat. Sunt cursuri de la care nu aș lipsi pentru nimic în lume. Chiar dacă numărul anilor mei e foarte mare, ascult și învăț. Învăț, să știu, să aplic ce-am aflat în viitoarele încercări literare. Cele două personalități ale culturii române, prin maniera lor, lipsită de ostentație, de a ne instrui, ne dăruiesc lunar câte două-trei ore de înălțare sufletească, de confort spiritual. Nu cred că vom primi diplome de absolvire, dar vom fi mai bogați sufletește și mai fericiți, la absolvirea cursurilor. În curând voi merge cu un volum de critică și eseistică literară la una dintre editurile timișorene. Am pus la un loc, în această viitoare carte, cronicile, eseurile și recenziile pe care le-am publicat în ultimii ani, am făcut cunoscută și biobibliografia mea. Rezultatele „elevilor” Școlii au început să-și facă simțită prezența.

M-a întrebat într-o zi o prietenă despre ce scriu, care e tematica scrierilor mele, cu precădere a poeziilor. Am rămas un minut pe gânduri... Chiar, despre ce scriu?! Și mi-am răspuns și i-am răspuns. Scriu despre Viață, cu tot ce are ea frumos sau mai puțin frumos, Despre familie (*storghe*), despre natură, despre emoțiile și trăirile provocate de călătoriile făcute în țară sau în afara ei, despre frumusețea unor mari orașe ale lumii. Despre Paris, Barcelona, Zürich, München, Budapesta, Belgrad. Scriu despre iubire, că, nu-i așa, întotdeauna avem ceva sau pe cineva de iubit: copiii, nepoții, frații, călătoriile, întâlnirile de suflet cu prietenii cei mai dragi și, de ce nu, de câte-o „Dragoste târzie”, pentru a le da temă de casă curioșilor.

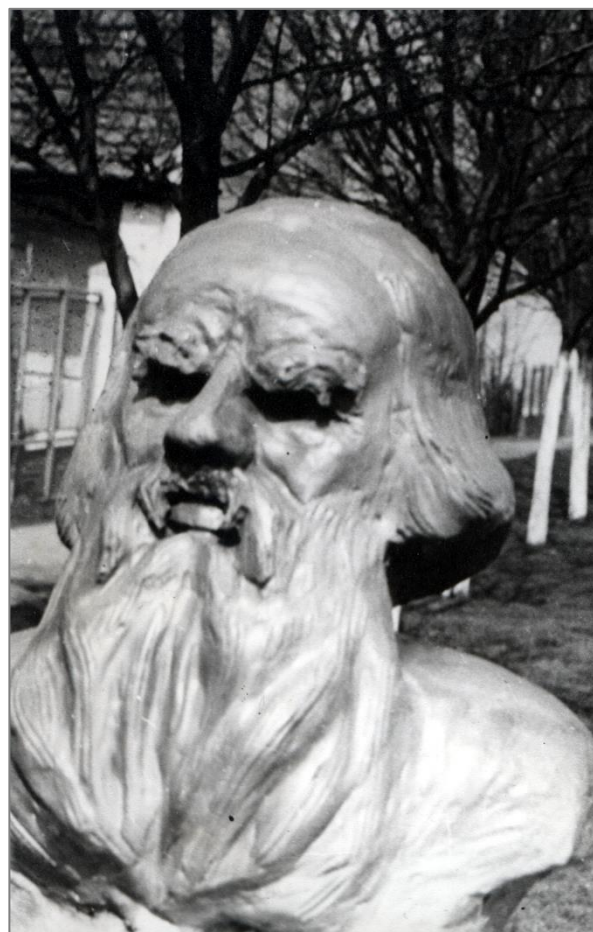
La cei 74 de ani, pe care îi voi împlini la toamnă, îmi mai simt inima vie, mintea întreagă, sufletul capabil încă să reacționeze firesc la frumosul din natură, din existența mea cotidiană. Mă rog la Dumnezeu să mă mai rabde pe pământ, pentru a-mi mai împlini o parte dintre vise. Zic „o parte”, pentru că mai am multe, multe de tot!

Precum mărturisesc în poezia *Ție, Doamne-Ți mulțumesc*:

*„Doamne, Ție-Ți mulțumesc
Pentru ziua asta nouă,
Chiar dacă, pe iarbă-i brumă,
Nu-i, cum aș fi vrut eu, rouă!
Pentru soare-Ți mulțumesc,
Măcar că este cu dinți,
Pentru cerul cel albastru,
Amintind de-ai mei părinți,
Ce-n privirile senine,
Ascundeau cu dibăcie
Vreo tristețe trecătoare,
Nouă, bine să ne fie!
Și Îți mai mulțumesc, Doamne,
Că iubesc și sunt iubită,
Că am riduri doar pe față,
Nu mi-e inima zbârcită!”*

Și, înșirându-le eu pe toate acestea, așa cum m-am priceput, TAINA SCRISULUI meu n-a mai rămas (sper!) taină!

(din cartea *Lectio profana*,
Ed. Eurostampa, Timișoara 2022)



Doru Arăzan – Portret Tolstoi, studiu

Cristina Liliana DIACONIȚA



EU..SCRISUL...CELĂLALT EU

Într-un univers decrepit în care nu știi ce mai înseamnă literatura astăzi pentru mulți și cauți să ignori digitalizarea planetară, nu ai decât să te întorci la origini. În ce mod? În ceea ce mă privește este nevoie de a reanima ideea de model, modul în care să învățăm cum să ne întoarcem la noi înșine cu ajutorul unui mentor real, care să „schimbe” ce strică alții. Cum să faci și literatură și să te lupți în hățișul pseudo-literar în care nu se mai recomandă lectura romanului „Baltagul” „din cauză de violență”, sau cum să comunicăm cu o hoardă de luptători în „parenting-ul „modern”? Cum să te furișezi timid printre cei care, autentici, mai fac literatură în zilele noastre? Cum să îndrăznești să scrii dacă știi că te „omoară” talentul, deoarece oameni de bine te cred mai capabil decât tu însuși știi că ești? Ce să faci? Să dăruim mituri, cum că... A FI și A NU FI, îți omoară tot timpul!? Soo.... A FI pe terenul mitic al intelectualilor sau NOT TO BE în hățișul modern digitalizat și digitalizant al „minorilor” într-ale artei literare?

Întotdeauna mi s-a părut ca aș avea ceva de zis și de scris. Nu se știe cât de important, pen' că tot ce scriam azi, mâine ștergeam. Uneori nu puteam dormi. Mă răcăia gândul că am lăsat ceva scris pe hârtie. După ce mă forfoleam toată noaptea prin pat, săream și ștergeam ca să nu apuce puiul scrisului ziua de mâine. Ucideam din fașă „microbul” scrisului, pentru ca nu cumva „virusul”- care am înțeles că e de nevindecă - să pună stăpânire pe mine. Și-acum, de exemplu, scriu tâmpenii. Râd singură...ca „deșteapta”. Uite așa, ca pe cel injectat cu...diverse, așa mă apucă...scrisul.

Aveam în facultate un coleg...nu-i dau numele - vede el când o citi că este despre el- care avea talent la scris...și, să-l ajute D-zeu că încă are. Scrie de toate. A început cu romane, apoi poezii, apoi satire, apoi și regizor...multilateral talentat. Mi-a fost jenă să-l întreb cum a început cu scrisul. Îl admir de departe la propriu, dar și la figurat. Îl întreb acum: Tess, cum e chestiunea asta cu scrisul? Ce trebuie să faci ca să scrii, dar nu oricum...ci cu talent, să ai ce transmite? Cum de nu ți-e frică de „greșeala” de a arăta ce înseamnă să fii...TU. Cred că aici e răspunsul. Cu cât scrii, cu atât ești mai...TU. Cam greu să te dai la iveală cum ești tu...e paralizant de riscant. Rămâi doar în ipostaza de ...TU. Nu știu cum să-mi asum TU-ul din mine. Să-l las s-o ia la vale, să zburde, să-l transform într-unul serios,

monoton, plictisitor? La mine nu prea ține faza asta cu plictisul. „Cică”...unii nu au încredere în mine ca mă „aprind” prea repede. De multe ori m-am întrebat ce e cu acest CICO din mine...bule...stropi...ram-PAM-PAM-TARAM...apoi brusc...PAUZĂ. O fi o platoșă de războinică! Trânta existențială cu mine însămi și cu ceilalți. Oricât aș vrea să fiu cum vor alții (și nu prea vreau), am descoperit că e mai bine să fiu EU...nu TU...doar EU - simplu.

A doua oară mă opresc să citesc ce am scris. TÂMPENII!! Cine ar citi aceste mărturisiri ale unui TU, în căutarea TU-ului scriitoricesc? Care o fi rețeta? Cred că e și o oarecare jenă: nu știi dacă ceilalți vor înțelege ce vrei să spui, dacă vei avea priză la public, cât te poți menține pe piața literară. Prea puțini autori scriu pentru ei înșiși. Mulți se raportează la tiraj, la cât de cunoscuți vor ajunge...sună cam tâmpit ce spun.

Brusc îmi amintesc de un episod relatat de cineva apropiat: „Eu, dacă am două facultăți, pot să fac orice vreau eu...am voie și nevoie să fac orice...pot de exemplu să fumez în fața elevilor, deși le spun să nu o facă...ei nu au voie...eu am voie la orice...(o afirmație într-un context în care trebuia să erijeze în model). Avem așadar nevoie de modele în viața publică și, cu atât mai mult pentru a valida calitatea celui EU din scris?

Să revin la chestiunea scrisului. Până la urmă cum se pune problema? Ești un scriitor bun dacă ești bine...VÂNDUT? Dar, dacă nu ești? Ești mai „slab”? Pen' că tot tu ești și în cazul în care nu vinzi! De ce îi musai să te „vinzi”? Dacă ești doar TU, nevândut, înseamnă că nu EȘTI? Cum să știi SĂ FII? Am văzut că acum oricine poate fi scriitor dacă publică o carte. Deja e un vis realizabil...publici...ești...nu se știe cum ești...pe-acolo...levitezi între scriitoras, scriitor, posibil un cenzor al propriului EU.

În cazul meu e valabil: cum să nu scrii, ca să nu fii! Da, am înțeles. Acum parcă e mai limpede. Uite efectul terapeutic al scrisului eliberator. Am o serie de energii pozitive. M-am resetat...nu știu când o să scriu... acum știu doar că „mâzgălesc” și consum timpul altora care citesc tâmpeniile mele.

AU REVOIR...nu citiți, vă rog...nu dați o șansă Eului meu!

P.S. Sunt curioasă cât de repede voi șterge ce am scris acum o oră...la noapte? Râd...

Aida VOIVODICIAN



VERS ÎNCERCĂNAT

Tic...tac

Taci, fetițo! Taci și scrie!
Ticul tău, frumoasă poezie,
curge lin și delicat mângâie
prea-nevinovata foaie de hârtie.

Iar eu citesc...citesc și tac...
Mă tot frământ cum să le fac
pe plac
ticului ce tace în afar' din greu
și tacului ce ticăie-nlăuntrul meu.

Taci, fetițo, taci și scrie!
Ticul tău, ofrandă poezie
adusă timpului în noi pierdut,
de nenumărat în versuri
și de neștiut
decât de TICUL neînduplecat
și de neîndurătorul TAC.

Tic...tac întruna, fără de popas...
Noi ne vedem de drum, nu ne
uităm
la ceas.
El e stăpân și ticăie oricum,
noi, trecătorii, ne vedem
de drum.

Iar tu, fetițo, scrie, scrie!
Îmbracă în fior lacoma hârtie.
Pe față ei cea palidă și tristă
pune o lumină vie de artistă,
reversă-i tremurul ce-n tine
doare,
în sevă bună, caldă, creatoare.

Eu scriu și cad, și mă ridic.
TIC...
Condei din aripi îmi desfac.
TAC...

Dor

De ceea ce îmi este dor
În veci n-oi mai avea.
Dar, eu de dor nu vreau să mor
Și nici să-l uit, parcă n-aș vrea.

Aștept, deci, fără răzvrătire,
Ca doru-mi, dureros de tare,
Să se transforme-n amintire
Și poate...poate nu mai doare.

Semincerul vers

În acele-ndepărtate
universuri paralele,
slovele, viu colorate,
se visează între ele
haotic intersectate.

Versul din inima jună
cu încercănatul vers,
ard poemul împreună
conturând un nou demers
firescului sens.

Înflorind gingașe versuri
la capăt de univers,
în mai multe alte sensuri
se întrezăresc reversuri
germinate-n vers.

Izvorul dorului

Când va fi să nu mai bată
Aripa fiorului,
Răscoli-voi lumea toată
După seva fermecată
Din izvorul dorului.

Și dacă va fi să-mi fie
Trupul ultima povară,

Mă desprind cu bucurie
De a lui zădărnice...
Înveliș de ceară.

Tălpile-s în suferință
De cărările crestăte...
Le port în a mea ființă
- Inimă, tălpi și dorință-
Și, însângerate,

Vor adulmeca izvorul
La margini de absolut...
Pic cu pic să picur dorul
Și să reaprind fiorul
În prelung sărut.



Rugă în poema noastră

Fă-mă, Doamne, versul magic
În poema vieții lui;
Rogu-Te, să mă supui
Susurului lin, nostalgic,
Al buzelor lui!

Ține-mi, Doamne, sens aprins
În poema vieții lui;
Pe mine să mă supui
Purgatoriului încins,
Spre iertarea lui!

Mai lasă-mi o veșnicie
În poema vieții lui!
Să urcăm în doi, hai-hui,
Trepte-n vers de poezie;
A mea și a lui.

Ține-mi treaz avânt în stele!
Dincolo de azuriu,
Gravitând în spațiu-i viu,
Supernovei lui rebele
Satelit să-i fiu.

Dumnezeu, doar El, îi știe
Pe aceia dintre noi
Care cred, trăiesc și dor
În...și pentru poezie;
Poezia vieții lor.

Poemul din mandală

Nu-l vezi umil prin galantare
cerșind a mare căutare
prinos orgoliului de Leu.
Poemul sufletului meu
nu-i de vânzare.

Nu-l vei vedea pe-o panoplie
rânjind absurd a moarte vie.
Poemul sufletului meu
adapă turme-n preerie,
nu-i sterp trofeu.

E bobul de mărgean în gene
cu spectrul revărsat din vene.
Poemul sufletului meu
respiră, plânge, râde, geme-n
lira lui Orfeu.

Un curcubeu stins în spirală
a-nduplecă geneza-i pală,
timid ascunsă în nucleu,
să explodeze în mandală
cu poemul meu.

Liber

Roze și-alte flori nebune
Au aprins de ieri o lume!
Aș pleca și eu din casă;
Mândra nu mă lasă.

Ia-ți frâul de lângă mine,
Mândro, de mă vrei cu tine!
Liberi să fim prin poeme,
Tarpani în poiene.

Sunt pur-sângele fierbinte
Slobod, fără jurămintă,
În amor pot fi maestru,
Dar fără sechestru.

Sunt mustangul preeriei
Și, în fruntea hergheliei
Nu țin trap și nici bustru...
Iubirii nu-i pun căpăstru.
De nu ții pasul cu mine,
Zbor, mândro, pe lângă tine!

Mi-e bine

E prea frumos...
Ninge-atâta de liniștitor
și e atât de bine!
Te-aș întreba cu fulgul călător:
Cum e la tine?

Ninge-a poem...
Fulgi-ating, atâta de cu dor,
o scumpă amintire.
Ți-au tors, cumva, cristale din fuior,
vreo tresărire?

Eu sunt bine...
Irepetabili fulgi, zeloși
se-ascund în părul meu.
De-atâtea ierni nu se mai sting
sfioși;
Dar nu-mi stă rău.

Drum alb să ai!
Când va mai ninge-atât de lin
voi fi în gând cu tine;
Zâmbește-i fulgului diamantin,
să știu că-ți este bine!

Cu drag, femeia ta

Nu m-asculta, de încă te cerșesc...
și iartă-mă, tu omule iubit,
că n-am desăvârșit
a învăța trăire
prin colțuri de lumească sferă
fără atingere-n iubire.

Câte sfinte mi-au rămas,
da-ți-le-voi, toate, ție
în gând, în cânt, în vis, în poezie...
Tu, numai de-mi arată calea
să mi te aflu printre stele
și...toate, câte sfinte mi-au rămas,
iubite, mi le cere!

Mai lasă-mi lacrimile-o vreme!
Să încetez a plânge, rogu-te,
nu-mi cere
cât, încă, orice suflu-mi doare
în fiecare fibră muritoare
din viscere.

Dacă poemul ți-a ajuns,
iubirea mea,
cu prima perseidă,
trimie-mi un răspuns!
Cu drag, femeia ta



Doru Arăzan – *Ultimul sărut*, lemn nuc

Ticu LEONTESCU



IZVOR DE HAR

Amforă alabastră

Aievea către Tine, Doamne,
mâinile-mi întind,
vrând talpa să-Ți sărut,
veșmântul să-Ți ating.

Aievea către Tine, Doamne,
ochii mi-i îndrept,
ca-n cernerea ispitei,
să plâng pe al Tău piept.

Aievea către Tine, Doamne,
inima-mi aleargă –
amforă alabastră –
asupra-Ți să se spargă.

Și valuri de miresme
să scalde a Ta față,
din tot ce cu ardoare
am adunat o viață.

Chemări

Mă cheamă Cuvântul în zori,
să-mi scalde gându-n lumină.
Mi-e duhul cuprins de fiori
și fața ca zarea senină.

Mă cheamă mireasma cântării,
cu susurul blând și subțire,
să umblu pe apele mării
ca fulgul în alba-i plutire.

Mă cheamă să urc pe Tabor
Lumina ieșită din taină.
Când glasul-I răsună din nor,
să-mbrac a strălucirii haină.

Mă cheamă suspinul iubirii,
să fim împreună la Cină.
Și pân-la sărutul trădării,
la rugă să stăm împreună.

Cetate de scăpare

Doamne,
vrând să mă ucidă du vorba,
vrăjmașii m-au urât
fără temei.
M-au izgonit!

Dar eu,
lipsit de apărare,
fugind de ei,
m-ascund în Tine
ca-ntr-un schit.

Ca-ntr-o...
cetate de scăpare.

Stingere nu va mai fi

Ne stingem, lent sau violent.
Pe rând sau peste rând.
Ca o lumânare arsă până la capăt
ori stinsă-nainte de capăt.

În jur, o mare de-ntuneric.

Iar până la Marea Înviere,
doar stelele vor arde.

Atunci ne vom aprinde iar
și fără de apus vom lumina,
împreună cu Soarele
eternelui dimineți.

Și stingere nu va mai fi!

Dragostea... se risipește

Dragostea nu risipește.
Dragostea... se risipește!

Se dăruie oricui nemeritat,
chiar dacă pentru unii,
aceasta pare un gest de
condamnat.
Ea-mbrățișează cu larghețe
tot ce-alege.
Regină fiind,
ea-l face pe alesu-i rege.

Pe nimeni nu minte
și nu-nșeală.
Cucernică, trudește fără
osteneală.
De Paște, e și miel și pască.
E transparentă-n toate,
fără mască.

Veghează ne-ncetat
și zi și noapte.
Șterge lacrimi, cu tandrele
ei șoapte.
De-i lună plină ori
soare-arzător,
ușa casei ei n-are zăvor.

Ea-i cer senin și rugă de
sihastru.
E vasul spart de alabastru.
E-un sfânt cutremur și fior –
transfigurare ninsă pe Tabor.

E-altar și ardere-de-tot.
Ea poate tot ce eu nu pot.
Pentru slujire, e ștergar.
E Vie Dolorosă și Calvar.

Nu ia nimic. Nimic nu cere.
Deopotrivă, e moarte și-nviere.
E nesecat izvor de har,
ce pentru mulți pare să curgă
în zadar.

Nu, dragostea nu risipește.
Dragostea... se risipește.

Sapientiale

(Secvențe)

Orice creștin trebuie să fie
un domn,
întrucât Iisus Hristos este...
Domnul domnilor.

Mă feresc de superlativele
absolute.
Ele I se cuvin doar... Domnului.

Frumusețea interioară se cultivă
în oglinda cărților frumoase.
Și, mai ales, în oglinda...
Cărții cărților!

Deși calea credinței e o *cale*
îngustă,
totuși, creștinul nu trebuie
să fie... îngust!

Mai curățî decît lacrima

Privit printre lacrimi,
soarele strălucește mai tare.

Cerul nu este patria lacrimilor,
ci a celor mai curățî decît...
lacrima!

Plînsul fie ne transfigurează,
fie ne... desfigurează!

Viața mea-n eternitate –
lacrimă într-un... ocean!

Cercul vicios

La început, geometric vorbind,
Creatorul – desăvârșit geometru –

compas făcându-și palma,
a trasat... cercul.

Ulterior, Lucifer – demon rebel –
frustrat și invidios, ca să-L
imite,
trasă cu drăceasca-i coadă...
cercul vicios!

Unui teolog... olog

Țucu-ți, Doamne, tăpile.
De când știu teologie,
Sfântul Duh e-o... jucărie.
Eu, de mult, nu mă mai joc!

Morala (ca epilog):

Numai cu teologie,
teologul e... olog!

Beția puterii

Puterea?,
singura... apă chioară,
din a cărei cupă,
oricine bea
(fie și-o gură doar),
se-mbată atât de tare,
că nu se mai trezește
niciodată!

Dictatorii

Dictatorii
vor acapararea puterii absolute,
nu pentru că știu să conducă.
Ci pentru că nu vor
(în ruptul capului)
să fie conduși.

Sunt... duși!

Nocturne

(În haiku)

Umbre tot mai lungi.
Noaptea-nvăluie ușor
gemene pleoape.

Întuneric corn.
O nălucă se plimbă
nudă prin rouă.

Covrig în cușcă,
Rochi mârâie
prin somn.
Visează un... os!

Proptiți de viori,
greierii au ațipit.
Ecouri haihui.

Beznă otova.
Două girofaruri vii –
ochi de cucuvea.

Vrăbiile dorm.
Vântul șuieră prin pod.
Un înger, planton.

Cer de catifea.
Stele oglindește-n ea
apa fântânii.

Violet nocturn.
Sus, prin golul infinit,
se plimbă Saturn.

Drumul Robilor.
Carele, Mare și Mic,
nu cară nimic.

La schitul din deal,
un ascet se roagă-n Duh,
în chilia lui.



Doru Arăzan – *Facerea lumii, lemn nuc*

Florea CONSTANTINESCU

SCARĂ DIN CUVINTE



POEZIA FĂRĂ NUME

Sunt clipele valuri mărunte de timp
Strunite s-alerge în chip ordonat...
În vremea Creației Domnu-a fost beat
Când oricărui om doar o cupă i-a dat
De valuri mărunte de timp?

Cu mâini tremurânde ca frunza de plop
Aflată în calea urgiei de toamnă,
Cu ochii în ceață, adesea răstoarnă
Pocalul cu valuri, dar nu se întoarnă
În el să mai toarne un strop!

Se-nduplecă-arar și cel plin de noroc
Plantează mătânii, împarte bezele,
Își simte făptura plutind printre stele
Și-și toacă durerea din clipele grele
Sub tălpile-arzânde de joc!

De-al tălpilor ropot trezit din beție,
Pe loc de delir Creatoru-i atins
Iar hohotu-l face Pământul cuprins
De zbucium și clocot pe-ntregu-i întins
Și pare Infernul să fie!

Cu ochii de groază holbați, către Cer
Se-ntind muritorii cu brațe deschise;
Cu minți părăsite de ultime vise
Și-n suflet cu toate nădejile stinse,
O clipă de viață Îi cer!

Mai râde Slăvitul o clipă...o mie
Și-o cupă de valuri a milă zvârlind,
Își simte obrații cum I se destind...
Pe-un bulgăr de lut amețit rătăcind,
O vreme speranța învie!

Din nou bucuria pe Terra e-n goană...
Uitară de spaime, de griji, de păcate
Și înspre absurd orice limite-mping,
Visări și dezmăț și orgolii încing
Toți cei renăscuți din recenta urgie,

Nu-i nimeni să pară că vrea să se știe
Că-i lupta pierdută în Marele Ring,

Chiar dacă, vremelnice, sunt unii ce-nving,
Căci, indubitabil, în TOT și în TOATE
Tronează a Cerului toană!

SĂ NU M-AȘTEPTI

În șa, pe geana unui nor,
Legat la aripă de vânt,
Scăldat de-o rază de lumină,
Plutesc în coaja unui vis

Și-n piua vorbeii țiș imaginii,
Mă las zdrobit, izbit de marginii,
Dar sorb din zări înmiresmate...
Din colb arunc priviri departe:

Sfărmată-i coaja celui vis,
În rază-i palidă lumină,
E zdreanță aripa de vânt,
E risipit bătrânul nor...

Mă săgetează un fior:

A ars rapid acea clipită
Când stam pe geana unui nor,
Pierdut în strălucirea zării
Pe-o geană de vremelnice nor...

Se trage ceața de pe minte,
Din ceruri mă sărută-o stea,
Mă fulgeră în ochi icoane,
Plutesc în pulberi argintii,
Șoptește-o coardă de vioară
Fermecătoare melodice

Și zbor...în coaja altui vis!



Doru Arăzan – Timiditate,
bronz

M-adun! În vatră e făclie
Și zâmbetul mă împresoară:
Pe-al vieții val sunt și-ncă o-i fi;
Luptând cu ale sale toane,
Voi tinde către steaua mea,
Clădindu-mi scară din cuvinte!

Îmi este inima în goană,
Febrilă, mintea-mi naște teme

Iar vorba-mi iute se răstoarnă:
Să nu m-aștepți curând, Cucoană,
De tine încă nu m-oi teme,
Nu vin cu tine-n Paradis,
Ascunde-ți coasa lungă vreme,
Mai am ceva pe-aici de zis!

.....

Când candela-mi târziu se va fi stins,
Un colț însingurat din Univers
Să fie locul veșniciei mele,
Cât mai departe de cinismul lumii,
Și de *sublima* ei ipocrizie,
Zefir cu-arome încărcat s-adie
În timp ce-ascult deplin netulburat,
Stând pe un tron din pulbere de stele,
Un necuprins în niciun magic vers:

Suavul și superbul viers prelins

Din scripca mânăuită de un geniu
Născut în legendara Bucovină –
O fulgurație o dată-ntr-un mileniu!
Voi căuta scânteia de lumină
În dansul translucidelor petale
Din visul meu pe-un bulgăre de humă,
Cu largi meandre ale căii sale,
Spre-a dezlega cu calm a soartei glumă:
Ce am trăit...ce m-a nălțat...ce m-a învins...?!

Când, pribegind pe-ntinderile vaste
Sau meditănd în sacrul vieții pom,
Voi întâlni numitul CREATOR –
De este adevăr lumescul dor –
I-oi cere să-mi răspundă-ntâi de toate:
De ce a pus cu generozitate
Grețoasă supă de orgolii-n om
Cu-amestec de puderii de contraste?

URMAȘELOR EVEI

Creație supremă cu suflet necuprins,
Foc sacru al iubirii și veșnic de nestins,
Balsam în suferință și-a fericirii cheie,
Izvor și râu de viață pe-un bulgăr de pământ
De-a noastră rațiune sublim cuprinse sunt
Cu un cuvânt de aur strălucitor: FEMEIE!

CÂNTECUL COPIILOR LUMII

Refren: Vrem, maturi de pretutindeni,
Minte limpede s-aveți:
Nu jucați la loterie
Ale noastre scumpe vieți!

Când ați fost copii odată,
Pe ai voștri dragi părinți
Îi rugaserăți cu-ardoare
Să vă lase să trăiți!

Azi vă arătați de piatră,
Nu vă pasă de copii,
Vreți să ne luați Pământul
Și plăcerea de-a trăi!

Refren...

De-ați luptat cu greul vieții,
Dacă voi n-ați fost în stare...
Vrem și noi să ducem lupta!
Hai, fiți oameni și nu fiare!

Vă-ntrebați, de ce tânjim
După-un colț curat de cer?
Ne cuprinde consternarea
Că-ntălnim doar nori de fier!

Refren...

Pentru toți copiii lumii
Viața-i fascinanta floare,
Dar atâți savanți în lume
Calculează s-o omoare,

Prea puțini gândesc ca viața
Lumii veșnică să fie,
Iar Pământul greu mai geme
Sub a omului prostie!

Refren...

Către moarte, cu viteză,
Omul astăzi se îndreaptă,
Concepând-o-n mii de planuri
Cu-a lui minte înțeleaptă.

Vă-ntrebați, de ce zâmbim
Cu un zâmbet ca de gheață?
Cum să poți să fii azi vesel
Pe când moartea-ți râde-n față?

Refren...

Noi vom face din Planetă
O grădină minunată
Cum în lunga-i existență
Nu s-a întâmplat vr-odată!

Nu vă cerem vreo minune,
Nu vă cerem Universul,
Dați-i libertate vieții
Dulce să își cânte mersul!

Refren...

Prindeți toți nebunii lumii
Până nu e prea târziu,
Până nu vor face Terra
Nesfârșit și trist pustiu!

Prindeți toți nebunii lumii,
Prindeți-i pe toți acum
Până nu ajungem torță
Risipind prin Cosmos fum!

Refren...



Doru Arăzan – *Nud*, bronz

Silvia-Gabriela ALMĂJAN

COLOANA INFINITULUI, LEGĂTURA DINTRE CERESC ȘI TELURIC



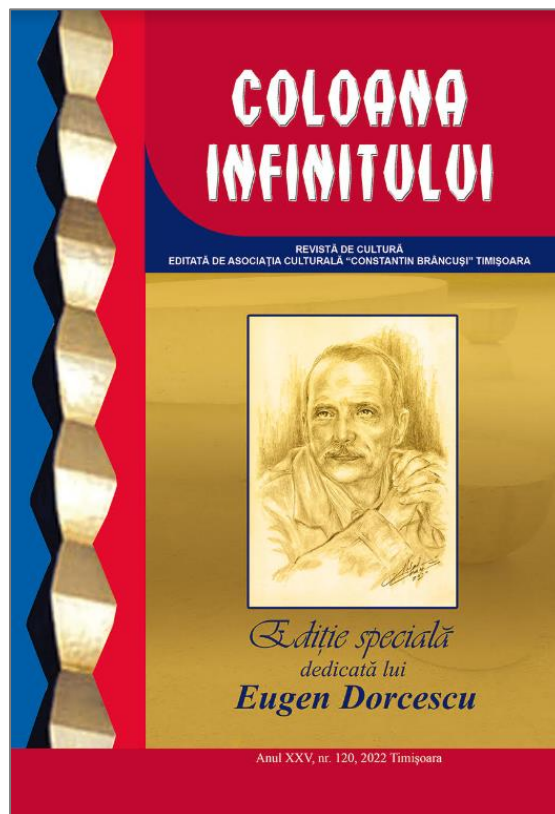
A apărut nr. 120/martie 2022 al revistei de cultură „Coloana Infinitului”, editată de Asociația culturală „Constantin Brâncuși”, Timișoara, ediție specială, dedicată lui Eugen Dorcescu.

Pentru realizarea sumarului bogat al publicației au contribuit, în ordinea apariției: Prof. univ. Dr. Horia Ciocârlie, *Scriitorul Eugen Dorcescu, un clasic în viață*; Eliza Ruse, *Scriitorul, traducătorul, omul Eugen Dorcescu*; Eugen Dorcescu, *Poeme*; Silvia-Gabriela Almăjan, *Eugen Dorcescu, «un écrivain pas comme les autres»*; Luis León Barreto, *Eugen Dorcescu, cel mai mare poet român în viață*; Livius Petru Bercea, *Repere ale unei posibile (po)etici biblice*; Zenovie Cărlugea, *Relația cu Dumnezeu a unui poet de „linie înaltă”*; Iulian Chivu, *Jurnalul lui Eugen Dorcescu*; Monica M. Condan, *Trilogia optimistă: „Elegiile de la Carani”, „Primăvara elegiei”, „Celesta”*; Mirela-Ioana Dorcescu, *Eugen Dorcescu, teoreticien și Poet al „secțiunii de aur”*; Mircea Lăzărescu, *Închinăciune Poetului Eugen Dorcescu, la 80 de ani*; Florin-Corneliu Popovici, *Eugen Dorcescu și dorul de Dumnezeu*; Constantin Stancu, *„Drumul spre Tenerife”- O călătorie spirituală cu Eugen Dorcescu*; Constanța Sylvia Hârceagă, *Ultimele creații ale lui Mihai Eminescu*; Zenovie Cărlugea, *„L-au întâlnit/Îls ont rencontré Brâncuși”*.

În primul articol, *Scriitorul Eugen Dorcescu, un clasic în viață*, Prof. Univ. Dr. Horia Ciocârlie menționează faptul că această ediție a revistei îi este dedicată „cu admirație și respect” Maestrului Eugen Dorcescu, „fidel colaborator al nostru, cel mai mare poet român în viață, valoros prozator, eseist, traducător, editor de frunte [...] membru al Uniunii Scriitorilor din România din anul 1976 și Cetățean de Onoare al Municipiului Timișoara din anul 2014”. Astfel, Domnia Sa face precizarea că proiectului „Pantheon bănățean” (proiect ce îi omagiază pe oamenii de seamă care au contribuit la îmbogățirea patrimoniului cultural și științific românesc) i s-a adăugat „un nume-reper al literaturii române”. Revista este ilustrată cu lucrările lui Emil Grama, (imagini preluate din albumul recent apărut,

Synaisthesis), artist talentat, care a mai expus în revistă și se bucură de mult succes. În final, le sunt aduse mulțumiri Consiliului Județean Timiș și Comisiei pentru cultură, învățământ, activități științifice, tineret și sport a CJT, pentru sprijinul acordat în ceea ce privește finanțarea revistei, dar și pentru organizarea activităților Asociației. Și, bineînțeles, urări de sănătate, putere de muncă și bucurii Maestrului Eugen Dorcescu.

Eliza Ruse, după o fișă biobibliografică ce scoate în evidență creația și aprecierea de care se bucură marele Scriitor Eugen Dorcescu, vine, la rândul Domniei Sale, cu frumoase cuvinte la ceas aniversar.



Următoarele cinci pagini conțin o selecție de 18 poeme, printre cele mai sugestive din lirica dorcesciană: *Prolog*, *Omul de cenușă*, *O arhi-amintire*, *Sub cerul Genezei*, *Psalm*, *Ecclesiast*,

cântec miezonoptic, Ioanitul, Templierul, Spitalul, Istoria unei nevroze, Ermitaj, Scribul, Elegiile de la Carani (2, 4, 7, 15), *Salcâmii sacri, Visul sacru, Montségur, Epilog*. Toate, la un loc, și fiecare, în parte, reflectă „un duh zdrobit”, „plăcut lui Dumnezeu”. Temele abordate sunt evidențiate prin cuvinte grave, de o forță de neimaginat. Acestora li se adaugă poze sugestive, ce-l înfățișează pe Maestrul Eugen Dorcescu printre cărți – „Cărți Eugen Dorcescu” și „Cărți despre Eugen Dorcescu”. Sunt imagini grăitoare, ce prezintă o personalitate impunătoare, dar modestă, serioasă, onestă.

Scrierea *Eugen Dorcescu - «un écrivain pas comme les autres»* subliniază unicitatea marelui Scriitor, „om de superioară calitate și un scriitor unic, admirabil, inimitabil”, aducând spre exemplificare al doilea volum al *Jurnalului* dorcescian, *ADAM*, apărut la Editura Mirton, Timișoara, în 2020.

Luis León Barreto îl numește, fără ezitare, pe Eugen Dorcescu „cel mai mare poet român în viață”, „intelectual integral, o onoare pentru literele din țara sa”. Domnia Sa afirmă că „Literatura lui Eugen Dorcescu nu rămâne niciodată la suprafață, ci se convertește într-un tablou crud, fără ornamente, al vieții și al morții. Scrierile sale sondează întotdeauna rațiunile ultime ale existenței, codul valorilor umanistice, rolul regenerativ al suferinței, căutarea autenticului și a transcendenței”.

O incursiune în textul *Jurnalelor* lui Eugen Dorcescu este semnată de Livius Petru Bercea care, cu modestia-i caracteristică, mărturisește: „Neîndoelnic, elaborarea unei (po)etici biblice ar fi de competența unor buni cunosători ai semnificațiilor *Scripturilor*, situație care depășește competențele unui simplu filolog, precum semnatarul acestui text. Cred că, totuși, exigențele exprimate de Eugen Dorcescu își vor găsi ecoul și rezolvarea cuvenite”.

Într-un amplu comentariu, structurat pe trei părți, Zenovie Cârlegea consemnează *Relația cu Dumnezeu a unui poet de „linie înaltă”*. Domnia Sa preia mărturisirea poetului de la 13 mai 1998, când acesta „face un bilanț al creației sale care îl reprezintă cu adevărat: «Nu-mi imaginez cum s-ar putea trăi altfel. *Psalmii în versuri* sunt cartea Paradisului meu lăuntric. *Cronică și Abaddon* – cărțile Infernului meu interior. *Ecclesiastul în versuri* e concluzia existențial-artistică la care am ajuns. Dar *Pildele în versuri* ce reprezintă? Rămâne să reflectez... Rămâne să mi se descopere rolul, tâcul și locul lor în existența, vocația și cariera mea de om și scriitor, în traiectoria mea de poet»”. Drept concluzie la comentariul celui de-al doilea volum din *Jurnal*, Zenovie Cârlegea afirmă: „nu este deloc greșit a-l considera pe Eugen

Dorcescu drept un poet mistic, de alonjă metafizică (poet de «linie înaltă», cum zicea Blaga)[...] Eugen Dorcescu este unul dintre cei mai fervenți poeți ai transcendenței, nu al unei goale transcendențe, ci al uneia pline de misterul luminii dumnezeiești, al idealității încununate de o filosofie a mântuirii creștine. Nu o poezie egolatră, ci una *adevărată*, care *îndeamnă la trezire*”. Partea a doua a analizei este consacrată *Biblicelor* - „cărți purtătoare de **stil înalt**, realizând fuziunea dintre efemer și eternitate”, iar cea de-a treia parte se referă la *Cuvântul înainte al Biblicelor*, semnat de soția Poetului, Mirela-Ioana Dorcescu.

Tot despre *Jurnal* scrie și Iulian Chivu, mai precis despre primul volum al *Jurnalului*, intitulat *Îngerul Adâncului*, dedicat soției poetului, Mirela-Ioana Dorcescu, (*Îngerul său de lumină*), „ea însăși prozatoare și eseistă remarcabilă, [...] conferențiar doctor la Universitatea de Vest din Timișoara, membră a Uniunii Scriitorilor din România și exeget al operei poetice dorcesciene, cititoare atentă a tuturor volumelor de însemnări cotidiene”. În urma prezentării conținutului și a semnificațiilor ce se impun, Iulian Chivu concluzionează: „În ceea ce mă privește, mărturisesc că am citit destule jurnale ale scriitorilor români ori străini, iar asta mă îndreptățește să alătur *Jurnalul* lui Eugen Dorcescu, după criteriul elevației (inclusiv emoționale), celor semnate de Maiorescu, de Argetoianu, de Rebreanu, ca să nu mai amintesc de jurnalele personale ale unor mari scriitori francezi. [...] Numai că *Jurnalul* lui Eugen Dorcescu transcende ființa și tinde spre un liman de lumină sacră, spre ideea absolută”.

Monica M. Condan așază, la începutul eseului său, un motto semnificativ: „Măreția este cel mai înalt grad al frumuseții și măreț poate fi numai ceea ce are unitate și armonie”. (Ioan Slavici)

Dacă, în analizele despre care am amintit până acum, se vorbea, mai cu seamă, despre Eugen Dorcescu – prozatorul, în textul Monicăi M. Condan se subliniază legătura dintre *Elegiile de la Carani*, volum de poezie dorcesciană, *Primăvara elegiei*, „analiză atotcuprinzătoare a *Elegiilor de la Carani*”, realizată de Mirela-Ioana Borchin-Dorcescu, „magistrală lucrare hermeneutică”, și romanul *Celesta*, operă ce-i aparține aceleiași scriitoare, Mirela-Ioana Borchin-Dorcescu. Cu tonu-i plin de optimism și voioșie, Monica M. Condan încheie: „Cărțile din această *trilogie optimistă* vor suscita în continuare discuții interesante asupra legăturii intrinseci dintre ele, scrise fiind toate trei cu mare sinceritate”.

Următorul articol este semnat de însăși Mirela-Ioana Dorcescu, soția poetului și unul dintre importanții exegeți dorcescieni. Domnia Sa a realizat

dintotdeauna o analiză minuțioasă a textului dorcescian, subliniind, acum, dubla ipostază a poetului: cea de teoretician și cea de poet al *secțiunii de aur*, ambele susținute de exemple elocvente. Contribuția majoră a lui Eugen Dorcescu, în calitate de teoretician al textului poetic, „este aceea de a fi creat instrumentarul necesar abordării poeziei românești prin prisma **secțiunii de aur**. Precum în teoria și practica metaforei, Eugen Dorcescu este adânc implicat în ceea ce înseamnă *secțiunea de aur* în poezie. O dată ca autor al metodei, a doua oară, ca autor de poeme situate la un nivel axiologic foarte înalt, probat de ocurența secțiunii de aur”.

Mircea Lăzărescu evidențiază drumul sinuos urmat de Poet: „El a parcurs o cale mai trudnică, precum a celor din poveste... porniți să caute apa vie pe varii tărâmurî”. Tot Domnia Sa remarcă: „Poetul Eugen Dorcescu se înfățișează, acum, în fața agorei cultural-spirituale, cu un profil statuar, străjuind un tărâm poetic fabulos, ritmat pitagoreic, în cadențe inconfundabile, trimițând spre arhetipuri tulburătoare... totul transfigurat fiind prin orizontul transcendenței”, iar „împlinirea vârstei de 80 de ani” este „prilej de nespusă bucurie pentru noi” și de „mândrie pentru Cetate”.

Florin-Corneliu Popovici, în textul *Eugen Dorcescu și dorul de Dumnezeu*, pornește de la mărturisirea Poetului însuși: „Sunt doar scriitor și nu neapărat autor”. Oricine îl cunoaște pe Omul - Dorcescu, dar și pe Poetul - Dorcescu știe că Domnia Sa respinge laudele, cuvintele elogioase. Cu toate acestea, „Despre Eugen Dorcescu se poate vorbi DOAR la modul celebrator, orișicât Domnia Sa ar respinge elogiile și cuvintele mari, ce-i definesc, pe bună dreptate, personalitatea”. După cum însuși mărturisește, Florin-Corneliu Popovici se limitează „la a emite câteva judecăți de valoare în jurul profesionistului într-ale scrisului Eugen Dorcescu”, ce se dovedește a fi „un inspirat estet și cărturar deschizător de drumuri în literatura română”.

În „*Drumul spre Tenerife*”, Constantin Stancu ne „invită” la o *călătorie spirituală cu Eugen Dorcescu*. Este, de fapt, invitația pe care o lansează însuși Maestrul Eugen Dorcescu, prin intermediul volumului *Drumul spre Tenerife*, apărut la Editura Eubecia, Timișoara, 2009 și tradus, în anul următor, în limba spaniolă: *El camino hacia Tenerife*, Idea Ediciones, Colección Atlantica, Santa Cruz de Tenerife – Las Palmas de Gran Canaria, 2010. O călătorie „reală și imaginară deopotrivă” /.../ „cheia pentru cititor și pentru autor de a se elibera de zgura din ființă, de a accepta desăvârșirea la care am fost chemați ca oameni creați prin har”. Prin textul biblic sunt dezvăluite mijloacele prin care ne putem

consolida relația cu Dumnezeu. Creatorul „ne-a lăsat **liberul arbitru**, dar tocmai prin aceasta am devenit dependenți de El”. Așadar *Drumul spre Tenerife* este o „călătorie spre cer... ca poet, ca om ce simte eternitatea drept un dar de la Dumnezeu, cu insula de frumusețe în ochiul său de artist...”.

În penultimul articol al revistei, Constanța Sylvia Hârceagă comentează *Ultimele creații ale lui Mihai Eminescu*, poet preocupat de studiul limbii sanscrite. Nu întâmplător, acest articol completează portretele realizate spre omagierea Poetului Eugen Dorcescu, care, întotdeauna, l-a recunoscut pe Mihai Eminescu drept „cel mai mare poet român, față de care toți suntem precursori”.

Iar cum revista poartă numele capodoperei brâncușiene *Coloana Infinitului*, titlu încărcat de simboluri, la rândul său, este firesc să se încheie un articol semnat de Zenovie Cărlugea, referitor la persoane care l-au întâlnit pe Constantin Brâncuși, sculptor ce evidențiază sublimul formei, așa cum Eugen Dorcescu subliniază sublimul în poezie sau Emil Grama în artele plastice. Tablourile lui Emil Grama aduc un plus de valoare și farmec revistei, alături de coperta I, care prezintă un portret în creion, pe carton, realizat de Mihai Cătrună, portret ce-l înfățișează pe Maestrul Eugen Dorcescu. Pe aceeași copertă – *Coloana Infinitului*, capodoperă brâncușiană, iar pe coperta a IV-a, în echilibru – *Poarta sărutului*, ambele lucrări expuse la Târgu-Jiu, locul nașterii lui Eugen Dorcescu.



Doru Arăzan – Primul atelier, Bărăteaz

FONDATOR
NICOLAE STANCIU
COORDONATOR (SERIA NOUĂ)
AUREL TURCUȘ

COLEGIUL DE REDACȚIE

DIRECTOR: HORIA CIOCÂRLIE
REDACTOR-ȘEF: MONICA M. CONDAN
REDACTORI: ELIZA RUSE, MARIANA STRUNGĂ,
MĂDĂLINA LIEDL, ANCA SUGUREL
SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE: AUREL MATEI BANCU

Corespondența pe adresa:

TIMIȘOARA

Str. Macilor nr. 12
tel./fax 0356/170632
tel. mobil 0731108390

Tipărit la Eurostampa

Timișoara, Bd. Revoluției din 1989 nr. 26
Tel.: 0256-204816
edituraeurostampa@gmail.com
office@eurostampa.ro
www.eurostampa.ro

